oktober
2020

1001 solkanski časopis

Leto XXVI, številka 106

Spoštovane krajanke, cenjeni krajani!

September je mesec, ko v Solkanu tradicionalno poteka krajevni praznik. Letošnji september si bomo žal zapomnili tudi po tem, da je ta tradicionalna prireditev zaradi usmeritev pristojnih služb in zagotavljanja javnega zdravja odpovedana.
Ker prihajajo hladnejši meseci, ki poleg zloglasnega virusa, ki zadnje leto kroji in spreminja naša življenja, s seboj prinašajo tudi običajne nevšečnosti, krajane prosimo, da upoštevajo usmeritve in navodila zdravstvenih služb in ustanov v zvezi z zagotavljanjem in ohranjanjem javnega zdravja; vsak pa naj v največji možni meri poskrbi za lastno zdravje in dobrobit.
V času, ko smo ponovno oddaljeni, ne pa tudi razdvojeni, smo na KS Solkan analizirali svoje delo v zadnjih mesecih. Po skoraj letu pozivov, da imamo v Solkanu več zapuščenih vozil, so pristojne službe na Mestni občini Nova Gorica (MONG) le-te končno odstranile. Z namenom večje urejenosti ekoloških otokov po celotnem kraju smo večkrat opozorili in pozvali pristojne službe in gospodarsko družbo, ki upravlja s slednjimi, na potrebno urejenost in standarde. Predvideva se postavitev še enega dodatnega ekološkega otoka na vzhodnem delu Solkana, prav tako smo prejeli obljubo gospodarske družbe, ki upravlja z ekološkimi otoki, da bodo na le-te namestili obvestilne table, ki bodo usmerjale in opozarjale o pravilnem obnašanju. Istočasno pa vse krajane pozivamo, da s svojim zgledom pripomorejo k urejenosti na teh mestih.

Foto: Miran Brumat

Ilustracija: Ana Zavadlav

Skupaj z Rezbarskim, intarzijskim in restavratorskim društvom Solkan, ki zavzeto skrbi za ohranjanje kulturne dediščine Solkana, bomo v kratkem postavili usmerjevalno tablo, ki bo turiste in domačine vabila na ogled muzeja, ki je lahko zgled tudi večjim in finančno bolj podprtim sorodnim institucijam. Krajanka Solkana, s katero si lahko preberete intervju na naslednji strani časopisa, nam je omogočila, da smo na stavbo KS Solkan postavili prvi defibrilator na prostem, ki je na razpolago vsem krajanom in obiskovalcem. Drugi, še modernejši in naprednejši defibrilator, je na poti v Osnovno šolo Solkan.
Za zagotovitev zdravja v sodelovanju z Zavodom Bernardi –Ventrella za redke nevrološke in nevrometabolične bolezni omogočamo podjetjem, gostinskim lokalom, trgovinam in posameznikom v našem kraju brezplačno uporabo modernega ionizatorja, ki razkuži prostore, kjer prebivamo in delamo. Vabimo vas torej, da se oglasite v tajništvu KS Solkan, kjer boste pridobili vse potrebne informacije glede uporabe in brezplačne izposoje aparata.
Prav tako nam je MONG pred kratkim obljubila, da se bo v prihajajočem letu končno izpeljal projekt, ki nam je eden od prioritet v našem mandatu, in sicer je to zagotovitev varne šolske poti za šolarje Osnovne šole Solkan. V sodelovanju s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu smo na MONG predstavili kritične točke in rešitve, ki bi našim osnovnošolcem, pa tudi vsem ostalim krajanom, zagotovile varnost v cestnem prometu.
V tem mesecu pričenjamo tudi s sanacijo strehe na objektu pokritega kotalkališča, ki je tekom let, zaradi neprimernega vzdrževanja, pričela puščati in ni več primerna za športne aktivnosti, ki tam potekajo vsakodnevno. Posebna zahvala gre tudi KK Perla Solkan, ki nam omogoča, da najemniki pokrite plošče uporabljajo elektriko in čiščenje, ki ju zagotavljajo oni.
Posebni projekti urejanja in dogovarjanja potekajo tudi na območju Lenassijevega parka, kjer sodelujemo s krajani in različnimi službami MONG.
Svet KS Solkan ima svojega predstavnika v skupini, ki aktivno sodeluje pri iskanju rešitev v zvezi s problematiko kopanja v reki Soči v Solkanu.
Ponosni smo na to, da smo v času karantene člani Sveta KS Solkan sami raznosili zaščitne maske na naslove naših krajanov. Prav tako smo v tem času pomagali ogroženim krajanom, za katere smo izvedeli, da potrebujejo našo pomoč, pomagali zagotoviti in dostaviti hrano ter druge nujne potrebščine. V kolikor imate podatke, da naši krajani potrebujejo pomoč, povezovanje s pristojnimi ustanovami (zdravstvo, sociala ipd.) ali nasvet, prosimo, da nas čimprej o tem obvestite.
Krajane ponovno pozivamo, naj spremljajo objave in obvestila KS Solkan na oglasnih deskah in na spletu. V primeru vprašanj, pobud in pripomb pa prosimo, da se oglasijo v tajništvu v času uradnih ur oziroma svoja vprašanja pisno naslovijo na KS Solkan.
Ostanimo zdravi!

Jana Herega, predsednica Sveta Krajevne skupnosti Solkan

ISSN 2335-4143

Izdaja: KS Solkan
Zanjo: Jana Herega, predsednica KS Solkan
Urednica: Svetlana Bušen
Uredniški odbor: Jana Herega, Tomaž Černe, Jožef Leban, mag. Darinka Kozinc, dr. Branko Marušič, Boža Hvala, Jožko Markič
Jezikovni pregled: Svetlana Bušen
Tisk in oblikovanje: Grafica Goriziana – Gorica
Naklada: 1.400 izvodov – oktober 2020

Utrip kraja

Pesem pod lipo 2020

Kulturno društvo Slavec Solkan je 24. junija, v sodelovanju s Krajevno skupnostjo in Turističnim društvom Solkan, že 21. leto zapored priredilo prijazen pevsko obarvan večer Pesem pod lipo, ki je bil posvečen slovesnosti ob dnevu državnosti. Prireditev je potekala na Trgu Marka Antona Plenčiča, pred solkansko cerkvijo, pod cvetočo in dišečo lipo.

Zaradi letošnje epidemije koronavirusa smo v KD razmišljali, ali bi to že tradicionalno prireditev sploh lahko izvedli. Odločili smo se, predsednica pa je s podpisom izjave prevzela zakonsko odgovornost, da sprejme in upošteva vse varnostne ukrepe za izvedbo prireditve.

Vesna Bašin, ki je prireditev povezovala, je podala uvodne besede in napovedala začetek. Mogočno je zadonela slovenska himna, Prešernova Zdravljica, ki jo je zapel Oktet Gallus iz Ribnice.

Program se je začel z nastopom učencev OŠ Solkan, Mie Koglot in Matica Gorjana, ki sta, oblečena v solkansko narodno nošo, recitirala pesem V meni bije slovensko srce;

Loredana Pavlin, pevka MePZ Slavec, pa je nastopila z recitacijo pesmi Bodimo vsi ponosni na Slovenijo.

Sledil je pozdrav člana krajevne skupnosti in turističnega društva Branka Belingarja. Pozdravno in slavnostno besedo je letos imela gospa Damijana Pavlica, podžupanja MONG. Čestitala je Solkancem in ostalim prisotnim ob prazniku ter med drugim dejala, da slovesnost pomeni praznovanje obletnice države in hkrati spomin na dogodek, ko smo razglasili suverenost in bili mednarodno priznani. Pomembno je, da se zavedamo, da smo Slovenci, da smo ponosni na svoj jezik, kulturo in državo.

S programom se je v prvem delu s solidnim nastopom predstavil domači pevski zbor Slavec, pod vodstvom Mirana Rustje, ki letos praznuje 40 let obstoja in je v vseh teh letih znal poiskati pot do ljudi in seči do njihovih src. Z neskončno ljubeznijo do petja in dobro mislijo se člani zbora ljudem kažejo kot vztrajni v svojih prizadevanjih, da bi slovenska pesem še naprej živela med nami.

Sledil je nastop ŽPZ Večernica iz Ajdovščine pod vodstvom Mirana Rustje. Predstavil se je tudi Gorenjski oktet pod vodstvom umetniške vodje Eve Jelenc Drozg. Sledil je Oktet Galus iz Ribnice pod vodstvom umetniške vodje Blanke Čakš. Goriški oktet Vrtnica, z umetniškim vodjem Matjažem Ščekom, vstopa letos v 40. sezono umetniškega delovanja. Vokalni ansambel, ki ga sestavljajo izbrani pevci iz širše Goriške in zamejstva, se uvršča med najboljše slovenske zborovske zasedbe, znan pa je tudi mednarodno in je dobitnik številnih priznanj in nagrad.

Pesem pod lipo so poslušalci sprejeli za svojo. Postala je že tradicionalna, saj jo vsako leto obišče več obiskovalcev. Po oceni in odzivu poslušalcev je kljub varnostnim ukrepom večer odlično uspel.

Olga Srebrnič

Foto: Vilma Ninin

Nov defibrilator v Solkanu

Z donacijo Inštituta Bernardi Ventrella in s pomočjo gospe Alessie Bernardi je Solkan dobil nov defibrilator, ki je postavljen ob vhodu v prostore Krajevne skupnosti Solkan. V vitrini so kratka navodila za uporabo; ko pa bo spet dovoljeno zbiranje večje skupine krajanov, bomo organizirali prikaz njegove uporabe. O namenu donacije sem se pogovarjala z gospo Alessio.

Ste državljanka Italije. Čemu ste za svoj dom izbrali Solkan?

Res sem državljanka Italije, vendar imam slovenske korenine. Že kot otrok sem z babico večkrat prihajala v dolino reke Soče. Takrat sem se že kot majhna punčka zaljubila v Solkan. Po poroki smo z družino poiskali primerno bivališče za nas. Ponudila se nam je priložnost za nakup stanovanjske hiše v Solkanu.

S čim se ukvarja vaš zavod?

Junija 2019 sem ustanovila Zavod Bernardi Ventrella, ki svojo prostovoljno dejavnost namenja ljudem, obolelim za redkimi nevrološkimi in nevrodegenerativnimi boleznimi, zlasti mitohondrijskega izvora. Izvaja dejavnost obveščanja, osveščanja in preventive v zvezi z zadevno problematiko.

Zavod vodi register bolnikov z mitohondrijskimi boleznimi v Sloveniji (t. i. register SloMito). Daje ekonomsko, socialno in moralno pomoč ter nudi podporo pacientom in družinam bolnikov, prizadetimi z redkimi nevrološkimi boleznimi.

Organizira tudi prvo pomoč in promovira tečaje prve pomoči ter tečaje BLSD in PBLSD.

V Solkanu omogočate postavitev več AED in skupaj s KS Solkan postavljate Solkan v mrežo kardiološko varnih krajev. Kako ste prišli do ideje, da zaženete tovrsten prostovoljni projekt, ki koristi širšemu krogu ljudi?

Moj mož, ki je zdravnik, je prišel do ideje, da bi bilo koristno, da bi bil v Solkanu postavljen defibrilator, saj ga pri "raziskovanju" mesta nisva opazila. Sam kot zdravnik zelo dobro ve, koliko, v primeru potrebe, defibrilator pomeni. Tako se mi je porodila ideja, ki sem jo predstavila na KS Solkan.

Krajanom in podjetjem v Solkanu ste pripravljeni omogočiti tudi uporabo specialnega novega aparata, ki aktivno uničuje različne viruse in bakterije. Na KS Solkan se je zato obrnilo že več organizacij, ki so izrazile interes po uporabi slednjega. Ker gre za nov aparat, nam ga, prosim, opišite.

V Italiji imam podjetje, kjer uporabljam tudi napravo za dezinfekcijo prostora, saj prihaja v moje podjetje veliko oseb. V obdobju covida-19 je zelo pomembno, da je zrak čist, brez prisotnih virusov in raznih bakterij, zato sama uporabljam to napravo. Že več kot sto let strokovnjaki vedo, da je ozon učinkovit pri dezinfekciji prostorov. Vse do tedaj, ko znanstveniki ne bodo našli učinkovitega cepiva za covid-19, je edina stvar, ki jo sami lahko naredimo, čistoča prostora in zraka v njem.

Naprava deluje tako, da se jo vključi z gumbom, kjer se nastavi čas trajanja dezinfekcije, ki je odvisen od velikosti prostora (večji kot je prostor, več časa je potrebna dezinfekcija).

Po uporabi aparata v prostoru izginejo virusi in bakterije. Ker sem z uporabo naprave zadovoljna, sem pomislila, da bi jo lahko potreboval tudi kdo v Solkanu, zato sem jo ponudila krajevni skupnosti.

Ali nameravate svojo dejavnost širiti tudi izven naših meja?

Svojo dejavnost že širim tudi izven meja, saj je marca 2020 Zavod Bernardi Ventrella postal član največje evropske organizacije za redke bolezni EURORDIS – European Organisation for Rare Diseases, ki ima sedež v Parizu.

V maju 2020 je Zavod kot edina slovenska organizacija zastopal Slovenijo na "the 10th European Conference on rare disease and orphan product ECRD 2020". Poleg tega je Zavod BV v sodelovanju z inženirjema Peretti Filippo in Cimmino Giovanni iz Napolija, prav tako v maju, izdelal programsko opremo v slovenskem jeziku za AED Life Pro Medsis.

V juniju in juliju 2020 je Zavod sodeloval v spletnih seminarjih "Eurordis digital school – digitalne šole Eurordis", pomagali pa smo tudi mnogim slovenskim bolnikom, da so se lahko zdravili v tujini.

Gospa Alessia, hvala za pogovor.

Jana Herega

Ljubezen v pismih

Fakulteta za humanistiko, Univerza v Novi Gorici, je v sodelovanju z Društvom za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink na prijetnem večeru, 29. junija, na Mostovni, predstavila projekt ŠIPK (Študentski inovativni projekti za družbeno korist): Digitalizacija kulturne dediščine Primork in Notranjk.

Z interdisciplinarnim projektom, v katerem sodelujejo različne ustanove, so omogočili elektronski dostop do pisem aleksandrink.

Gre za pogosto preslišane ženske, ki so predvsem zaradi ekonomsko-političnih razlogov migrirale v Aleksandrijo in Kairo ter z zaslužkom pomagale svojim družinam iz hude revščine. Presenetilo me je, da mnoge avtorice in avtorji pisem zelo pretanjeno in s toplino izražajo svoja čustva, tako da se dopisovanje bere skorajda kot literarna pisma. Iz osebnih zapisov spoznavamo življenje in razmišljanje naših prednikov na Goriškem in mislim, da bodo naši zanamci čez nekaj desetletij težje razbrali toliko sedanjega doživljanja in razmišljanja v naših elektronskih, družbenih in podobnih sporočilih, je povedala vodja projekta dr. Katja Mihurko Poniž.

Strokovna mentorica, dr. Megi Rožič, je dodala, da so v projektu sodelujoče študentke in študenti natančno prepisovali in urejali pisma, kar je bilo zahtevno zaradi deloma starejšega narečja ter mestoma zbledelega in slabše ohranjenega besedila. Na predstavitvi projekta je igralka in režiserka Neda Rusjan Bric prebrala nekaj odlomkov iz korespondence njenih starih staršev Felicite Koglot in Franca Perica; študentki Maja Orel in Lara Vončina pa sta predstavili urejanje in digitalizacijo pisem, ki so zbrana v e-publikaciji in obenem vnesena tudi v elektronsko zbirko pisem.

Zbrane je pozdravila tudi predsednica Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink mag. Darinka Kozinc, članice dramske skupine Društva žena iz Prvačine pa so oživile zanimive utrinke iz življenja aleksandrink. Za glasbeno spremljavo so poskrbeli Naši fantje s Krasa in zamejstva.

Fakulteta za humanistiko je pred leti pripravila tudi simpozij o pisateljici Pavlini Doljak Pajk in skupaj z MONG na pročelje hiše Frankovih postavila spominsko ploščo.

Uredništvo

Utrip kraja

Poklon Francetu Bevku (1890 – 1970)

Goriški literarni klub GOvoRICA je ob dveh okroglih obletnicah pisatelja Franceta Bevka, 17. septembra, na pisateljev rojstni in hkrati dan smrti, položil cvetje na njegov grob v Solkanu, v katerem sta pokopani tudi njegova žena Davorina in hčerka Jerica.

Ob tej priložnosti je mag. Marija Mercina v svojem nagovoru posvetila pozornost njegovi ženi Davorini Bevk, rojeni Bratuž, ki je bila tudi Bevkova tesna sodelavka in tajnica. Njuna dolga zveza je bila polna preizkušenj, saj Bevk ni bil ravno zadržan človek, zaznamovala pa jo je tudi smrt hčerke Jerice.

Darica Leban, profesorica, je prebrala nekaj Bevkovih pesmi, saj je javnosti bolj znan kot pisatelj in manj kot pesnik.

Andrej A. Golob, pesnik, je prebral odlomek o težkem življenju otrok na Tolminskem.

Mag. Darinka Kozinc je prebrala odlomek iz Bevkove povesti Žerjavi iz leta 1932, ki pripoveduje o usodi aleksandrinke Francke, v kateri se je pisatelj držal lika Lepe Vide.

Radivoj Pahor, pesnik iz Renč, se je spominjal pisatelja, ko je obiskal osnovno šolo in njegove izjave o Milojki Simčič (sedaj Krez): »Ta pa je pesnica!«

Foto D. Kozinc

Žal v šolskih učnih načrtih Bevk ni prisoten, učiteljica Vlasta je povedala, da so ga kljub temu omenjali in brali ne glede na možnost obiska šolske inšpekcije.

Goriški literarni klub GOvoRICA se spominu Franceta Bevka pokloni ob kulturnem prazniku, 8. februarju, letos so goriški literati opravili že deseti poklon.

Uredništvo

Gorazd Humar – dobitnik Bevkove nagrade za leto 2020

Mestna občina Nova Gorica (MONG) je letos svojo najvišjo nagrado, to je Bevkova nagrada, podelila Gorazdu Humarju iz Šempetra pri Gorici. Podelitev je potekala na slavnostnem večeru ob prazniku MONG dne 4. septembra. Nagrado je Gorazdu Humarju izročil župan MONG dr. Klemen Miklavič.

V obrazložitvi za nagrado je pisalo, da je nagrada Gorazdu Humarju podeljena za njegovo raziskovalno in publicistično delo o slovenskih mostovih, s katerim ni samo popularizira železniški solkanski most kot most z največjim kamnitim lokom na svetu in kot eno najpomembnejših turističnih znamenitosti Goriške, pač pa se je z raziskovanjem gradbene oziroma kulturne dediščine na Primorskem, in v Sloveniji, ter širše v mednarodnem prostoru uveljavil kot izjemen poznavalec tega področja. S svojim delom je nedvomno obogatil kulturno življenje na Goriškem in tako pomembno prispeval k njeni širši prepoznavnosti.

Uredništvo

Odgovor na članek »V razmislek«

V dvojni številki Solkanskega časopisa, maj 2020, je na prvi strani v članku »V razmislek« spoštovana profesorica Katarina Vuga zaradi izvajanja ukrepa vlade o omejitvi gibanja na občino bivanja (covid-19) razmišljala o velikosti občin. Izpostavila je tudi »skupino izbrancev«, ki se je oglašala v Solkanskem časopisu in razglabljala o ustanovitvi občine Solkan. Kot posledico uresničevanja takih idej vidi gospa Vuga v odvzeti možnosti gibanja, rešitev pa vidi v skrbi za bolj svojo in domačo Novo Gorico, v preimenovanju ulic in v večji pristojnosti krajevne skupnosti.

Ni problem zgolj v velikosti občine niti v »razbijanju« goriškega prostora, saj je »skupina izbrancev« dala jasno vedeti, da je potrebno preučiti vse vidike, med katere je vključila tudi zgodovinsko naravno povezavo s Trnovsko-Banjško planoto. Glavni razlog odcepitvenega

Foto: Damir Ipavec

razmišljanja tiči v precej mačehovskem odnosu MONG do Solkana, kajti ta je v očeh vodstva občine zgolj ena od 19 krajevnih skupnosti v mestni občini. Starejši krajani pa dobro vedo, da Solkan vse od konca druge svetovne vojne zgolj izgublja v nasprotju z ostalimi osemnajstimi krajevnimi skupnostmi. Častitljivo star kraj, kot je Solkan s svojo tradicijo in izročilom, kulturnimi spomeniki, bi moral vendarle uživati drugačno obravnavo. Nova Gorica je bila odgovor na izgubo naravnega središča – Gorice in se je v povojnem času gradila s ciljem, da bo »mesto, ki bo svetilo preko meje«, pozabilo pa se je na Solkan, ki bi pravzaprav moral postati neke vrste dragulj v kroni novega mesta. Prav Solkan kot kraj dokazuje našo prisotnost v tem prostoru (darilna listina Otokarja III). Krajevna skupnost je po Zakonu o lokalni samoupravi zgolj ena izmed manjših organizacijskih oblik lokalne samouprave, ki jo občinski svet **lahko** ustanovi (18. člen Zakona o lokalni samoupravi), obenem pa tudi s spremembo statuta **ukine ali spremeni** oz. ji odvzame določene pristojnosti.

Vprašati bi se veljalo tudi, koliko pravzaprav Solkan prispeva v občinski proračun in koliko denarja se ponovno vrne v sam kraj? Najbrž nam neko sliko poda že povprečnina na prebivalca (589 EUR), Solkan ima po podatkih statističnega urada 3216 prebivalcev.

Ideja o lastni občini seveda ni od včeraj in Solkanci so se v preteklosti že izjasnili, da svoje občine ne želijo, zato je tudi bil poudarek na natančni analizi plusov in minusov bodoče samostojne občine.

Govorice, ki so krožile med ljudmi, so naštevale najlažje razumljive argumente, kot so: stroški nove administracije, želje po tem, da bi nekateri radi postali župani, pozabljajoč, da o vsem odločajo občani, pa do majhnosti, in še bi se lahko kaj našlo ... Nobena trditev pa ni slonela na analizi, kaj bi to za Solkan pravzaprav pomenilo.

V Sloveniji je veliko več manjših občin, kot bi bil Solkan, kajti ne gre pozabiti, da so se meje Solkana na račun Nove Gorice precej skrčile oz. da je mesto odvzelo Solkanu področja, ki so bila solkanska in prav tu tiči moralna obveza Nove Gorice do Solkana, ki bi morala biti večja kot do drugih sestavnih delov občine. Bil pa je celo čas, ko je Nova Gorica Solkanu odvzela ime.

V dvojni majski številki Solkanskega časopisa lahko zasledimo kar nekaj kritičnih zapisov (Torkar, Markič, Brumat ...) tako o odnosu novogoriške občine do Solkana, kot tudi o neprestanem nazadovanju kraja, v katerem krajani ne odločamo več o ničemer.

Recimo, da je »skupina izbrancev« že predvidela posledice ob odhodu dolgoletne sekretarke in posledično ukinjanjem rednega delovnega mesta na sedežu KS (tudi tu smo sedaj izenačeni z ostalimi KS z izjemo KS Nova Gorica) kot tudi energije, ki jo je »skupina izbrancev« vlagala v gospodarski preboj v sodelovanju z Univerzo in visokotehnološkimi podjetji v Solkanu.

In kaj bi bilo tu narobe, če se pokaže želja po tem, da se vzamejo stvari v svoje roke?

In ne nazadnje, vse kaže, da se bližamo uresničitvi pokrajin, kjer sama velikost občine ne bo več tako pomembna.

Obenem pa še priporočilo krajankam in krajanom: Pojdite peš in si oglejte najbolj skrite kotičke Solkana. Presenečeni in pretreseni boste obenem!

Darinka Kozinc

Kolesarsko romanje

Vsako leto se skupina navdušenih kolesarjev odpravi iz Solkana na kolesarsko romanje po poti treh svetišč (Sveta Gora – Marijino Celje nad Ligom – Stara Gora nad Čedadom). Tradicija poteka že 14 let zapored, toda letos so nas spremenjene razmere zaradi zaprte meje z Italijo prisilile v spremenjeno traso. Kljub zelo klavrni vremenski napovedi so po blagoslovu v domači cerkvi s strani župnika Jožka Brica, kolesarji v soboto, 6. junija, pognali pedale proti Čepovanu. Po spustu na Most na Soči je sledil vzpon k stari romarski cerkvi na Mengorah, kjer smo si ogledali poslikave Toneta Kralja in si vzeli čas za malico. Vrnili smo se na Most na Soči k cerkvi sv. Lucije, kjer nam je župnik Tomaž Kete opisal življenje te svetnice skozi poslikave Toneta Kralja, ki je s svojimi deli po številnih cerkvah, od Višarij do morja, zaznamoval slovensko narodnostno mejo v času zatiranja pod fašizmom. Preko Drobočnika in Gorenjega Loga smo pot nadaljevali po levem bregu Soče do Avč, kjer je sledil vzpon k Mariji Snežni nad Avčami. Sprejela sta nas župnik Lojze Kobal in gospa Damjana Pavlin, ki sta nam podala zgodovinsko ozadje in razkazala notranjost te čudovite pozno gotske cerkvice. Pred povratkom smo se s suhomesnatimi izdelki okrepčali na bližnji kmetiji Pr' Lukčevih ter si na sosednji domačiji ogledali mini muzej predmetov iz 1. svetovne vojne in starega kmečkega orodja. Spust proti Kanalu, kjer smo se ustavili ob lurški votlini, je bil precej lažji. Celodnevno doživetje je vseh 22 udeležencev po več kot 90 kilometrih in okoli 1700 višinskih metrih zaključilo na Placu v Solkanu v pričakovanju, da naslednje leto podvig ponovimo spet.

Avguštin Tomšič

Foto: Dušan Biteznik

Utrip kraja

Na Jezu ob Soči

Jez je bil do leta 1947 točka, kjer smo se solkanski otroci poleti najrajši družili. Po priključitvi nam je bila pot na ta del Soče zaprta, kljub temu, da je sodila na našo stran. *Družeti* so ob poti do Soče odganjali vse, ki so se približali bregu, tako da smo z Dolenjega konca

Priprave za povezavo obeh bregov Soče, foto: K. Vuga

pešačili na *Gluštrco,* ki je danes ni več. (Zdaj je nad njo Žogica). Kasneje, ko je bila pot na jez spet dostopna, pa smo ugotavljali, da kopanje v mrzli Soči ni več priporočljivo za našo telesno kondicijo.

Ko danes zrem v novo nosilno konstrukcijo na drugem bregu Soče, na katero bo pritrjena *pašarela* za pešce in kolesarje, se spominjam, da je prav na tem mestu bila nekdaj večja skala, s katere je Marta iz Gasi z velike višine skakala v Sočo. Občudovali smo njen pogum, saj nas večina ni znala plavati, čeprav smo kljub vsemu krožili po Soči s kočami *tagičami* čez pas. Ja, tudi za to je bilo treba nekaj korajže!

Danes je na jezu ob Soči kajakaški center; s kamnitega amfiteatra, ki se je lepo vklopil v prostor, si obiskovalci lahko ogledujejo tekmovanja v kajaku ali pa posedajo po kamnitih stopnicah s pogledom na deročo reko. Jez privablja veliko sprehajalcev, saj sta žuborenje Soče in zelena okolica pravi počitek za dušo in telo. Mnogi pa se najrajši ustavijo v Čolnarni na dobri kavi, pestrih koktajlih ali živahnem klepetu. Žal pa to idiliko močno zamegljuje neka *kvazimuzika*, in zvočniki so prav tam, kjer je najlepši pogled na deročo Sočo. Sprašujem se, komu je pravzaprav to *bobnanje* namenjeno, saj močno moti pogovor. Zanimivo bi bilo med obiskovalci ugotoviti, zaradi česa prihajajo gostje v bar. Če zaradi muzike, potem je to presneto slaba reklama za Čolnarno. Marsikoga pa prav muzika odvrača od tega, da bi sedel na teraso, in se raje ustavi ob koncu poti na lesenih klopcah v senci pod košatimi drevesi, kjer nemoteno gleda Sočo prav od blizu. Otroci tu radi čofotajo po vodi, bolj kleni tudi zaplavajo, tisti v zrelejših letih pa namakajo noge v Soči in se tako osvežijo.

Zgleda, da smo po različnih tujih vzorcih popolnoma pozabili na naravne glasove, saj nas neko *muzikalno ropotanje* spremlja na vsakem koraku in obremenjuje naše uho. Lahko bi se iz časa pandemije, ki nas je vsaj take navlake rešil, tudi česa naučili.

Katarina Vuga

Pogled na streho bara z izvirno zamislijo v obliki čolna, foto: K. Vuga

Muca CUPatarica

Stavba na mejnem prehodu Solkan je končno dobila novo vsebino. Namesto mrkega pogleda carinika v ókrasti uniformi je hišica postala dom zavrženim predmetom, ki bi sicer prispevali k povečanju kupov smeti in onesnaženju; jim vdihnila novo življenje in podobo ter jih vrnila v ponovno uporabo. Lično opremljeni notranji prostori ponujajo obleke, torbice, čevlje, pasove, nakit, poličke, omarice ...

Center deluje v dveh smereh: organizira izmenjavo in ponovno uporabo. Društvo Moj svet, čist planet, ki upravlja s CUP (Center uporabnih predmetov) na ta način spodbuja tudi nove oblike podjetništva v prepletu z varovanjem okolja.

Hiška Muce CUPatarice je odprta vsak delovnik med 14. in 18. uro. Vsako prvo soboto v mesecu od 10. do 14. ure pa so organizirana tudi predavanja in izmenjave.

Uredništvo

Dve akciji Turističnega društva Solkan

V mesecu juliju je Turistično društvo Solkan pripravilo dve akciji.Prva je bila čistilna akcija v Zagradu, kjer smo očistili vodno zajetje in okolico korita.Štirje člani smo obžagali veje, ki so že zakrivale pogled na korito, potem pa še samo korito.

Druga akcija, Poletni pohod na Škabrijel, pa je bila v nedeljo, 19. julija, saj nam je spomladanskega »odnesel« koronavirus. Na vrhu, pri stlpu, smo se dobili ob 11. uri. Udeleženci so se podali na pot z različnih izhodišč: Solkana, Nove Gorice, Kekca, Prevala. Bilo nas je 21, ki smo uživali v lepem razgledu, saj se je z vrha stolpa videlo zelo daleč, vse do morja, Furlanije in Alp. Za boljše vzdušje pa smo pohodnikom ponudili pijačo in narezali salamo ter sir. Skupaj smo malo posedeli, se pogovarjali in ugotovili, da so prišli tudi iz Kopra in Sevnice. Imeli smo se prav lepo.

Preden smo se razšli, smo vse udeležence povabili na Martinov pohod, ki ga bomo organizirali v novembru, če nam bodo razmere to dovoljevale.

Branko Belingar, besedilo in foto

Goriški pihalni orkester v Solkanu

Foto: Tomaž Černe

Goriški pihalni orkester letos praznuje 60-letnico svojega delovanja, šest desetletij, polnih trdega in vztrajnega dela.

Seveda se vsakdo na svoji poti srečuje s tveganji, padci in vzponi, a z veliko močmi in trdno voljo je Goriški pihalni orkester kljub mnogim oviram korakal vztrajno in trmasto, ter se obdržal.

Danes godba sodeluje na mnogih priložnostnih prireditvah, svečanostih in revijah. Zadnja leta nas, tako kot je nekoč že bilo, prebuja prvomajska budnica.

Številne nagrade in priznanja so dokaz, da goriška godba na pihala spada med najboljše slovenske orkestre.

V okviru občinskega praznika se nam je orkester že drugo leto zapored predstavil tudi v Solkanu. Na trgu ob fontani so letos zaigrali nekaj znanih melodij in nastop zaključili s primorsko himno.

Godbenikom, ki jim predseduje Simon Pintar, dirigira pa Sandi Cej, želimo, da bi še dolgo smelo nadaljevali svoje delo in še naprej dosegali uspehe v njihovo in naše skupno zadovoljstvo.

Vesna Bašin

Lepo jih je imeti 80

Foto: Teja Bone

Olga Gabrijelčič, ki tople poletne dni najraje preživi na Jezu pri Soči, v prijetni senci velikega topola, je sredi septembra praznovala okrogel jubilej. Da ji bo dan ostal še dolgo v spominu, so poskrbeli stalni obiskovalci Soče in se z njo podružili ter poveselili vse do zadnjih sončnih žarkov (Sava Rijavec, Klavdija Jurman, Dragica Leban, Cvetka Ipavec, Jordan Kodermac in ostali) so ji ob okrogli obletnici podarili sliko, šopke cvetja z domačega vrta in bombone, ki jih tudi sama vedno rada deli med obiskovalce. Njena največja želja je, da bi lahko v prihodnje Sočo še velikokrat preplavala.

Vse najboljše, Olga!

Teja in Bojana Bone

Utrip kraja

V smaragdni reki je ugasnilo mlado življenje

Vsakič, ko izgubimo mlado življenje, je tragično. Splet tragično nesrečnih dogodkov je pripeljal do smrti desetletnega dečka. Tega se ne da popraviti.

Stari jez, ostanek tovarne papirja, ki je nehala delovati s prvo svetovno vojno, je priljubljeno kopališče Solkancev, vse odkar je območje izgubilo prvotni namen. Solkanci so imeli sicer še eno kopališče više navzgor ob Soči, od *Gluštrce* do *Bokalčka*. Tega so izgubili z gradnjo hidroelektrarne Solkan.

Ostalo je kopališče na Jezu. Pestrost mirne tekoče in divje vode z valovi je značilnost kopališča. Spretnost vsakega Solkanca pa se je in se še dokazuje s plavanjem po 'valovih'. Posedanje po ravnih ploščah ostankov zidov je priljubljeno med vsemi, tudi tistimi, ki so manj vešči plavanja po 'valovih'.

Z gradnjo kajakaškega centra in proge se ni veliko spremenilo. Spretna roka graditelja z mislijo na kopalce je pazljivo ustvarila prostor, ki je še prikupnejši, uporabnejši in tudi varnejši, kakor je bil prej.

Solkanci smo dobili pravo kopališče, večnamenski center in prostor druženja, ki pritegne mlade in stare, kjer se generacije srečujejo, kjer prehaja znanje in izkušnje iz roda v rod. Pa ne le plavalne.

Danes temu ni več tako.

Kriv ni novi center ali njemu prilagojen tok vode, kakor se vse prevečkrat sliši. Ni kriva narava. Ni kriva turbulentna reka Soča. Krivo je obnašanje ljudi. Krivo je pomanjkanje empatije. Ljudje odločajo o dvigu gladine reke, tudi o tem, da reka nenadoma poplavi stari jez in večino okolice, tudi ko je dan jasen in ko nikjer v povodju Soče ni padavin. Odloča ekonomska računica. V bistvu je to tisto, zaradi česar je izgubil življenje desetletni deček.

Nenadnih dvigov vode je na Soči iz leta v leto več. Pred desetletjem tega nismo niti opazili. Danes se dviganja gladine dogajajo tudi večkrat dnevno. Voda lahko naraste dvakrat ali trikrat dnevno. Gladina vode se hitro in brez opozorila dvigne. Večkrat ljudje obsedijo sredi vode na skali, ki bo tudi vsak hip poplavljena. Potrebno je reševanje. Z večjim pretokom vode postanejo 'valovi' – brzice za plavalca težje obvladljive. Predstavljajmo si, da se pretok sredi toplega, lepega, sončnega dne, ko 'Na jezu' mrgoli kopalcev, z manj kot 20 kubičnih metrov na sekundo dvigne na 120 kubičnih metrov na sekundo. Pretok se v nekaj minutah poveča za več kot šestkrat. Tudi moč brzic se poveča za šestkrat. Kopanje, ki je bilo, recimo, pred 10 minutami primerno tudi za otroke, postane naenkrat nevarno tudi za odraslega kopalca. In vse to se zgodi brez opozorila.

Elektriko potrebujemo. Potrebujemo jo vsi. Toda enostransko reševanje te potrebe ne more biti prava rešitev, čeprav je rečna voda še tako cenjen obnovljiv vir energije. Ob spletu nesrečnih okoliščin je enostransko upravljanje obnovljivega vira energije neobnovljivo vzelo življenje malega dečka.

Vztrajanje lastnikov hidroelektrarne, da krivda ni njihova, saj da imajo koncesijo, je mogoče razumeti tudi kot stanje duha v naši današnji slovenski družbi. Nobena koncesija, to je dovoljenje, da izrabljaš nekaj, kar je skupno dobro, ne bi smela pomeniti dovoljenja, da pozabiš na skupno dobro in da pozabiš, da skupno dobro koristi tudi drugim. Ekonomska računica je nedvomno pomembno merilo, ki naj uravnava delovanje neke elektrarne. Toda koncesionar ne more gledati samo na to, kakšne so cene energije na sicer zelo dinamičnem trgu energije, ko cena energije nenadoma in za kratek čas kar za nekajkrat poskoči. Koncesionar mora upoštevati posledice delovanja elektrarne, ki lahko nastanejo v njenem okolju, tudi, ko bi za proizvedeno energijo iztržil več, mora obratovanje ostati varno. Mora se vprašati, kaj se bo zgodilo ob reki, ko bo zagnal dodatne turbine. Ali ne bo pri tem naredil škodo drugim koristnikom javne dobrine, ali ne bo pri tem spravil v nevarnost kopalce v ali ob reki.

Spomnimo se primera reke Drave. Ni dolgo tega, kar se je zgodilo, ko so upravljavci

Kopalci na Soči, foto: iz arhiva Dušana Bašina, avgust 1942. Prva vrsta: Dušan Bašin, Lidija Brumat, Kamilo Komel (otrok, ki sedi) in neznani moški; druga vrsta: Lojze Komel, Marica Bašin, Darko *Rokc*, stoji Pepi Bašin.

hidroelektrarn v Avstriji spustili vodo iz akumulacij in povzročili poplave v Sloveniji. Vsa Slovenija in slovenski mediji podpirajo sedaj prizadete prebivalce, ki tožijo avstrijske upravljavce elektrarn na Dravi. V podobnem primeru na reki Soči, ko nenaden dvig vode povzroči, da utone desetletni fant, pa bi najraje s prstom pokazali na dedka, ki je vnuka pripeljal na obrežje reke Soče na tradicionalno plavalsko preizkušnjo Solkancev.

Koncesijske pogodbe med elektrarno oziroma lastnikom in državo Slovenijo ne poznamo. A sklepamo, da jim ta ne daje pravice, da s svojim delovanjem povzročajo nevarna stanja okolja. Morda živimo v državi, kjer je tudi to mogoče. A sedaj je čas, da to popravimo. Je že prav, da koncesionar proizvaja elektriko, toda zaradi nekaj dodatnih evrov ne sme povzročati splošne nevarnosti, tudi take, ki lahko privede do smrti človeka. Obtoževat starše ali stare starše je izprijeno. To je žal izraz miselnosti. Nekoga moramo obtožiti, pravici bo zadoščeno in vse bo v redu. Ali smo 'ujeli pravega 'krivca', pa ni samo vprašanje tega, da bo pravici zadoščeno, temveč je predvsem vprašanje, kako popraviti sistem, da se tragični dogodki ne bodo več ponovili.

V Sloveniji smo na žalost že prevečkrat videli poskuse, da obtožimo tistega, ki je najšibkejši člen, in ne pravega krivca. In tako se izprijeno obnašanje nadaljuje v nedogled. Če bomo to spremenili, lahko pomislimo, da smrt mladega desetletnika ni bila zaman. To je sicer slaba tolažba za starše in predvsem za stare starše, ki ob tem verjetno najbolj trpijo. Vaša bolečina je nepredstavljiva in izrekamo vam vsi iskreno sožalje. Recimo v tolažbo skupaj s starimi Grki: »Kogar bogovi ljubijo, mlad umre!«

Jakov Marušič

Ustanovili smo civilno iniciativo »Radi imamo Sočo«

Dnevnik: **Mladi kopalec zaradi narslega vodostaja utonil v Soči**

RTV: **Slovenija Rečni tok odnesel otroka, poskusi reševanja niso bili uspešni**

Delo **Kopalca skušala rešiti dečka, a je bil tok Soče premočan**

Siol.net: **Bi lahko tragedije na Soči preprečili?**

RTV Slovenija: **V Solkanu po utopitvi dečka iščejo rešitve za večjo varnost kopalcev**

Delo: **V petek sestanek o ukrepih za zagotavljanje varnosti kopalcev**

Delo: **Za večjo varnost na Soči**

Na Soči se je 28. julija ponovno zgodila utopitev. V medijih so si sledila poročila o dogodku. Zgoraj so zbrani samo nekateri naslovi prispevkov.

Župan občine Nova Gorica (v nadaljevanju MONG) se je takoj po dogodku sestal s predstavniki Soških elektrarn (v nadaljevanju SENG), Direkcije za vode, Kajak kluba Soške elektrarne, Ministrstva za okolje in prostor, Arsa, Uprave za zaščito in reševanje in Štaba civilne zaščite z namenom, da se poiščejo takojšnji ukrepi za večjo varnost na kopališču v Solkanu.

Sledile so prve izjave za javnost in kmalu tudi prve konkretne poteze. Ker po oceni pristojnih dotedanje označbe očitno kopalcev niso ustrezno nagovorile, da bi ti prepoznali resnično nevarnost, se na območju kopanja namestijo dodatne table z obvestili v več jezikih. V strugi reke Soče se je postavilo pet armiranih betonskih stebričkov, obarvanih v rdečo barvo, ki naj bi opozarjali obiskovalce in kopalce, da je Soča nevarna reka.

Najavljene so bile tudi prve omejitve za uporabnike kopalnega območja. Govorilo se je o omejitvah športnih aktivnosti na posameznih nevarnih odsekih, saj naj bi bilo kopanje v samih brzicah za plavalce, ki niso ustrezno usposobljeni, smrtno nevarno. Območje brzic naj bi bilo rezervirano le za športe, ki tja sodijo, in plavanje v divji vodi naj ne bi sodilo mednje.

Kmalu zatem je bila v eter spuščena ideja o prepovedi kopanja na Soči.

Župan je 19. avgusta povabil interesne skupine na srečanje na MONG. Občinski svetovalec za pravne zadeve, odvetnik Luka Gaberščik, je pojasnjeval nujnost sprejema odloka o prepovedi kopanja, med drugim tudi z argumenti, da Soča od HE Solkan do državne meje ni več reka, da je to rečni kanal z reguliranim vodostajem, vezanim na obratovanje elektrarne. Torej, Soča v Solkanu ni več javno dobro, kjer ima vsakdo pod istimi pogoji pravico do kopanja, zato je zaradi varnosti MONG dolžna kopanje prepovedati.

Ob informacijah o pripravi osnutka odloka o prepovedi kopanja na Soči pri Solkanu so bili številni močno presenečeni in zaskrbljeni. Seveda smo takšni nameri nasprotovali vsi ljubitelji plavanja na Soči – vključno s predstavniki KS Solkan .

Sledil je sestanek župana MONG s predstavniki Elektro gospodarstva. Skupaj so sprejeli sklep, da se ustanovi projektno strokovno skupino, ki jo bo koordinirala MONG. Vanjo naj bi povabili predstavnike stroke s področja reševanja, predstavnike institucionalnih deležnikov, kot sta Javni zavod za šport in Kajak klub Soške elektrarne, predstavnike Holdinga slovenskih elektrarn (v nadaljevanju HSE), predstavnike SENG, Ministrstva za infrastrukturo in novogoriške občine. Naloga skupine naj bi bilo naročilo strokovne podlage za odločanje. Po izdelavi študije bi sledila njena obravnava. Rezultat procesa naj bi postal osnova za odločitev o dolgoročnih rešitvah. HSE in SENG sta ponudila pomoč pri financiranju naročila strokovnih podlag in podporo pri izvedbi dogovorjenih rešitev.

V projektno skupino so žal pozabili vključiti lokalno prebivalstvo, tako KS Solkan kot tudi neposredne uporabnike kopališča in ljubitelje kopanja na rečnih vodah. V zvezi z dogodki v mesecu avgustu se je zato marsikdo vprašal:

Ali mestna občina ščiti interese svojih prebivalcev, pravico prebivalcev do uporabe celinskih voda, ali pa morda ščiti samo interes kapitala?

Ali je energetska izraba vodnega potenciala lahko nadrejena drugim rabam?

Ali je mogoče zagotoviti sobivanje energetske rabe s športno rekreacijskimi dejavnostmi?

Ali elektrogospodarstvo spoštuje obveze, ki jim jih narekuje zakonodaja in drugi akti, ter vsa izdana soglasja in dovoljenja, še posebej pa, ali spoštuje UREDBO o koncesiji za gospodarsko izkoriščanje vode Soče, Idrijce in Bače za proizvodnjo električne energije, in njena določila navedena v 5. členu uredbe ?

Ali lokalno prebivalstvo in uporabniki reke nimajo pravice sodelovati v procesu iskanja rešitev?

Omenjeni dogodki in zgoraj navedena vprašanja so bili spodbuda za ustanovitev civilne iniciative RADI IMAMO SOČO. Na ustanovnem srečanju, 30. avgusta, smo zbrani – ljubitelji Soče in kopanja – sprejeli nekatere sklepe in postavili smernice za delovanje:

- ustanovi se civilna iniciativa(CI) z imenom RADI IMAMO SOČO;
- CI se takoj aktivno vključiti v reševanja problematike kopanja na Jezu v Solkanu;
- CI pisno predlaga MONG, da vključi CI v projektno skupino za obravnavo varnosti na reki Soči;
- v aktivnosti in delovanje CI se vključi strokovno in laično javnost;
- CI nastopa proti prepovedi kopanja na valovih Soče v Solkanu;
- zaščita naravnega okolja in sobivanje različnih dejavnosti v prostoru ob Soči mora postati temelj kvalitetnega rabe prostora in življenja lokalnih prebivalcev;
- pripravi se zahtevek oziroma predlog spremembe obratovalnega režima HE Solkan;
- mestni občini se poda zahtevo, da se zaradi velikih sprememb v prostoru ob Soči, ki so se zgodile v zadnjih 30 letih, opravi ponovno ovrednotenje območja Soče tako z naravo-varstvenega kot tudi krajinsko-prostorskega vidika;
- k skupni obravnavati zaščite in rabe Soče se povabi tudi sosede na drugi strani državne meje, saj je odsek reke od jezu HE Solkan do Gorice (spodnji del nekdanje solkanske soteske) edini še neokrnjen in živ del reke Soče v njenem spodnjem toku;
- ugotovi se, da ima Soča poleg energetske izrabe velik potencial tudi za razvoj turističnih in rekreacijskih dejavnosti, ki je dolgoročno morda celo bolj pomemben od energetskega vidika.

Ustanovno srečanje projektno-strokovne skupine za dolgoročne rešitve za varnost na Soči v Solkanu je bilo sklicano 3. septembra. Nanj sta bila na podlagi intervencije povabljena predstavnik KS Solkan in predstavnik CI. Na sestanku,

(nadaljevanje na naslednji strani)

Utrip kraja

ki je bil namenjen dogovoru o organizaciji in vodenju projekta, so bila podana tudi stališča in mnenja posameznih institucij.

Kot bistveno omenjamo stališče predstavnice Ministrstva za obrambo iz Uprave RS za reševanje (URSZR), **Darje Žličar**, ki je predstavila naslednje:

- Zakon o vodah določa javno rabo vode in rabo vode za druge namene.
- V koncesijskih aktih so določeni tudi pogoji za izvajanje koncesije.
- Raba vode naj ne bo nadrejena splošni rabi vode.
- Nikjer pa ni mogoče zagotoviti 100 % varnosti kopalcev.
- Ne strinja se s prepovedjo kopanja na tem območju Soče, kajti s tem bi naredili velik korak nazaj.
- V tem primeru predlaga dogovor med SENG in MONG, da se uskladijo interesi in ukrepi za izboljšanje varnost.

Med drugim je bilo na sestanku sklenjeno, da bo župan, dr. Klemen Miklavič, pozval pristojne ministre k aktivni vključitvi v reševanje izzivov na Soči. Predstavniki domačinov pa so ponovno izrazili stališče, naj se kopanja na tem območju ne prepove.

Predstavnik **civilne iniciative RADI IMAMO SOČO** je poudaril, da je dogovorjen postopek med EG in MONG o iskanju dolgoročnih rešitev z izdelavo projektne naloge, naročilom posebne študije in obravnava vseh mogočih rešitev potencialno dolgotrajen in da do sprejema dokončnih rešitev utegne preteči več let!

Da bi se izognili novim nesrečnim dogodkom na Soči, je predstavnik CI pozval pristojne, da se takoj pristopi k pripravi in uveljavitvi sporazuma o spremembi obratovalnega režima HE Solkan, ki bi bil ukrep začasnega značaja, nekakšen preizkus z omejeno dobo trajanja in bi veljal do sprejema dolgoročnih ukrepov.

V povezavi z naravnim dotokom Soče bi bilo potrebno razumno zmanjšati maksimalni dnevni obseg nihanja pretokov, hitrost spremembe pretokov in s tem povezanih dvigov vodostajev. Sprememba bi bistveno izboljšala varnost kopalcev in vseh ostalih uporabnikov, omogočila bi tudi normalne treninge kajakašev.

To bi bila lahko hitra in enostavna rešitev, ki bi morda tudi pokazala pot kako naprej.

Civilna Iniciativa
RADI IMAMO SOČO
za: Jože Tomažič in Saša Marušič

Naš prostor je vreden

Ob Soči, v prostorih kajakaškega kluba, se je konec junija zbrala pisana druščina, ki je na pobudo Mestne občine Nova Gorica razpravljala o prihodnosti, o pogledih na Solkan in njegov razvoj, ki naj bi kot staro jedro predstavljal atraktivno točko Nove Gorice in širšega prostora.

Kot udeleženec delavnice sem po tragični utopitvi otroka v Soči doživel številne reminiscence na pozitivno vzdušje tega popoldneva in hkrati zasledil številne reakcije vpletenih in oblasti, ki gredo v nasprotju z duhom tedanjega srečanja. Tragičnost dogodka nas ob vsej pretresljivosti (tudi sam sem s svojimi otroki plaval v Soči) ne more zavesti do te mere, da bomo Sočo zaprli za kopalce in se odpovedali kakovostnemu prostoru.

Prostor ob Soči je bil na omenjenem sestanku izluščen kot najprivlačnejši del Solkana in širše Nove Gorice z vidika turizma, športa in tudi kulturnega izročila. Izraba Soče kot prostorske enote in vodnega vira ne more biti prvenstveno stvar Soških elektrarn in njihovega lastnika Holdinga HSE (v nadaljevanj SE), ampak si je treba to dobrino deliti na način, da jo lahko koristi najširši krog ljudi. Vsako družbeno odgovorno podjetje bo s tem soglašalo. Na tej delavnici sem podal predlog, da se SE bolj vključijo v dogajanje in naj predstavijo svoje videnje izrabe jezera nad elektrarno.

Zdaj imam razlog več, da SE pozovem, da prevzame več odgovornosti do prostora. Naj stori več za varno spuščanje vode iz elektrarne. Obstajajo dnevni, tedenski in mesečni podatki pretokov na merilnem mestu Solkan: pretok Soče se poleti od minimalnih 18-20 m3/s poveča tudi na 120m3 (gotovo več kot petkratnik, za točne številke glejte link: http://www.arso.gov.si/vode/podatki/amp/H8180_g_7.html.). Po mojih izkušnjah se porast pretoka zgodi včasih v manj kot pol ure. Zagotovo gre za dejavnik tveganja za vse, ki so tisti čas v Soči ali ob njej. Slovenija je polna hidroelektrarn, ki se promovirajo kot čista energija, kar pa ni brez posledic za okolje in se o tem vedno bolj govori. Vse bolj slutimo pohlep upravljavcev teh elektrarn, ki so vedno manj spoštljivi do narave, do drugih uporabnikov rek in ki skozi koncesije monopolizirajo reke. Vendar … Reke so javno dobro, so ustavno zajamčena pravica.

Vsaka prepoved kopalne dejavnosti na Soči bo jalov posel. Odkar je ob Soči življenje, se v njej plava, in vemo, da ta dejavnost nosi s sabo tveganje. Za razumno mero tveganja lahko poskrbijo in kopalci sami in SE. Lahko zmanjšamo verjetnost tragičnih dogodkov z ustreznim javljanjem nevarnosti, ki zagotovo presega postavljanje tabel z napisi "možnost nenadnega dviga vode, plavanje na lastno odgovornost". Lahko najdemo skupni jezik. Moramo. V duhu človeku in okolju prijazne energije, v duhu soupravljanja z javnimi dobrinami in nenazadnje v duhu junijske delavnice ob Soči, ki je v sebi nosila dovolj dobre volje in energije, da bi našli boljšo rešitev, kot je zgolj prepoved kopanja.

Konec avgusta letos je bila v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje v Ljubljani odprta razstava z naslovom Mesto plava, kjer so predstavljene zanimive in napredne izkušnje evropskih mest, ki valorizirajo reko kot javni prostor in ki dajejo kopalcem enake pravice kot drugim uporabnikom rek (recimo rečnemu prometu, ker niso samo elektrarne tiste, ki koristijo reke). Razstava bo odprta do 8. oktobra. Svetujem ogled, predvsem ga toplo priporočam mestnim oblastem. V razmislek dajem tudi pogovor na temo izrabe prostora ob reki, morda z enim od organizatorjem te razstave. S tem ko gojimo ob rekah dejavnosti, se ob njih tudi obnašamo spoštljivo do vseh in v razumnih mejah tveganja imajo vsi dostop do rek. Učimo se odgovornosti in tolerance. Interese se spoštuje in moj se konča tam, kjer se začne interes drugega.

Ker je v časih pandemije učinek hitovske anestezije začel izzvenevati in se je širši prostor Goriške začel prebujati v bolečinah, je prav, da začnem razmišljati o preporodu tega prostora. Zgoraj navedena delavnica je bila poskus v pravi smeri, a smo se ob prvi oviri začeli umikati. Namesto da bi se za svoj prostor borili, se je v naši občini zgodil refleksni umik. Po anesteziji možgani še ne delujejo, samo refleksi … umik, zaprtje, nič se ne da, imamo zavezane roke … Ni čudno, da se ti kraji praznijo, ni čudno, da izgubljamo podjetja, sposobne posameznike, institucije … Ostaja minimum državnih in občinskih institucij in tiste, ki ostajajo, postajajo same sebi namen in bodo po tej poti postale službe za čakanje na upokojitev. Kot da bi mesto najraje zaspalo, še malo anestetika, prosim, potem pa še ugasniti luči … V polsnu kandidiramo za evropsko kulturno prestolnico in podzavestno se odpovedujemo prostoru, krajini … Prostoru za edinstvene ljudi, za edinstvene zgodbe, kar umetnost išče in kultura najde. Tudi krajina ima kulturo, krajina je kultiviran prostor. Kultiviran prostor je tisti, ki je toleranten, ki omogoča sobivanje.

Naš prostor je vreden. Zloženi med Alpe in Jadran, med slovensko Provanso in slovensko Toskano ne vemo, kaj bi … Smo izhodišče za izlete peš in s kolesi, osvajamo zrak s padali, po zgodovinskih poteh vodimo pohode in da, zares, ne bojimo se vode! Učne delavnice, kultura, turistična ponudba, šport, rekreacija, kulturna dediščina evropskih dimenzij, mednarodno uveljavljena gastronomija, edinstven stik dveh narodov, kultur, vsega in še več. Ne omejujmo si sveta, tu smo doma! In Soča je del tega, je hrbtenica tega sveta. Njen zadnji košček, ki še ni pregrajen in betoniran, nam bo morda odvzet, morda pretvorjen v kanal, v prepovedan svet … Ne, mi pravimo ne! Soča je javno dobro!

Na tej točki me navdaja grda slutnja, da smo tudi v tem primeru državljani postali šibki člen nasproti energetski družbi, in tisti, ki bi morali v našem imenu ščititi javno dobro, so na tem, da se ji uklonijo … Smo državljani te države, začnimo brati ustavo. Smo javnost in ne moremo biti samo nemi opazovalci razčlovečenja družbe in prisvajanja prostora. Hočemo biti dejavni z argumenti, s pobudami … S pogledi z drugih zornih kotov pričakujemo pozornost in enakopraven dialog … Borimo se za prostor in ne kričimo zoper nikogar.

Ustanovili smo civilno iniciativo RADI IMAMO SOČO.

Za iniciativo Saša Marušič

Mesto plava

V prostorih Muzeju za arhitekturo in oblikovanje v Ljubljani (MAO) je na ogled zanimiva razstava Mesto plava. Avtor Andreas Ruby, po narodnosti Nemec, priseljen v Basel, je bil tako prevzet nad plavanjem v toku Rena, da je nastal film o plavanju v švicarskih rekah, ki tečejo skozi urbano okolje. Mesta Bern, Basel in Ženeva so združena v arhitekturno umetniškem filmu s pomešanimi kadri plavanja, posnetimi pod in nad vodo. Po filmu, primernem le za performans, so nato naredili še razstavo o svojem, lahko bi rekli, izumu, plavanju po rekah v mestu, ki jo sedaj gosti MAO.

Bolj kakor razstava, ki ima poudarek na avtorjevem navdušenju, kako je reka lahko, oziroma mora biti, del urbanega okolja, je bila pomembna debata, organizator jo je imenoval okrogla miza, med vabljenimi vplivneži. Avtorjevo navdušenje se bo nam, predvsem Solkancem, zdelo malo zastarelo, saj mi plavamo v Soči že desetletja, a ga z lahkoto razumemo.

Avtor je v uvodu še enkrat izpostavil svoje navdušenje, kako sredi mesta obstaja narava, ki jo meščani s pridom izkoriščajo. Neukročena tekoča reka s svojo naravnostjo je ravno v urbanih okoljih pomemben del človekovega okolja, kjer so druge oblike narave redkost. Reko vidi kot pomemben socialni element v mestu in postregel je z nekaj zanimivimi statistikami srečanj v Baslu. Menda se polovica mladih parov spozna prav na reki med plavanjem. Dotaknil se je tudi dela pravnih težav, predvsem varnosti na rekah in želji varnostnih organov Švice, da plavanje z izgovorom varovanja življenj prepovejo. A glavni argument, sprejet tudi s strani oblasti, je bil, da konec koncev, vsak odgovarja za svojo varnost, tako na cesti kakor v vodi, ki je primerjalno s cesto veliko bolj varna. Ljudje morajo ohraniti pravico do tveganja, sicer lahko odmislimo alpinizem, jamarstvo, potapljanje padalstvo in celo vrsto drugih aktivnosti v naravi.

Seveda je lokalna skupnost podprla društvo vodnih reševalcev, ki imajo sedaj večkrat letno tečaje in prikazne vaje za ljudi, kako se obnašamo na rekah, kako se rešuje in zagotavlja varnost. To je pripeljalo do tega, da so nesreče redke in utopljenih zanemarljivo malo. Večjo pozornost je usmeril na obrežja in njihovo ureditev, ki mora omogočati ljudem stik z reko.

Zanj zadnja pomembna stvar je bila čistost vode. Ohranjanje čistih voda in njihov monitoring je predpogoj za plavanje v vsaki vodi.

Žal se ni dotaknil problematike, ki se pri nas izkazuje za najbolj perečo. Boju med uporabniki rek za svoje pravice. To očitno v Švici ne predstavlja problema. A žal se tega niso zavedali, ali pa se niso hoteli, tudi ostali sogovorniki na okrogli mizi ob odprtju.

Župan Maribora in podžupan Ljubljane sta poudarjala svojo zavezanost plavanju v rekah tako, da sta omenjala približevanje rek ljudem z dovoljenjem za plovbo ladjic po rekah, nezavedajoč se, da bo prav rečni promet na Ljubljanici, v primeru, da se reka odpre za plavanje, največji problem. Kako razložiti lastniku ladjice, da njegov dobiček ne bo več tak, kakor je bil nekoč, ker sedaj po reki plavajo ljudje, on pa se jim mora umikati in pluti počasneje in posledično manj zaslužiti. Njegova pravica do gospodarske rasti bo ogrožena. Pa vendar … V filmu, ki je del razstave, je tudi prizor, kako ljudje plavajo med ladjami. Te s polžjo hitrostjo drsijo v bližini kopalcev in jim ne pade na pamet pospeševati, delati valove ali kako drugače ogrožati plavalce.

Tu sem pogrešal možnost sodelovanja publike v debati, saj bi lahko izpostavili kakšen problem več, kot so ga. Ravno zato pa so bili pogovori z nekaterimi deležniki po odprtju toliko bolj zanimivi.

Predstavnici NIJZ se recimo zdi popolnoma normalno, da se morajo ljudje umikati kapitalu. Sama se je pohvalila, da izvajajo monitoring čistosti voda povsod, kjer se ljudje kopajo. Teh lokacij je po Sloveniji kar nekaj, ena pa tudi v Solkanu. Zakon nalaga, da povsod, kjer se kopa po navadi več oseb, se območje šteje za neurejeno kopališče, ki pa se ga zaradi varovanja zdravja nadzira z redno kontrolo čistosti vode. V Ljubljani tega še ni, v Solkanu pa se to izvaja, saj je Jez znano divje in priljubljeno kopališče. Sama se zavzema za prepoved plavanja v Solkanu, s tem pa tudi za prenehanje izvajanja monitoringa čistosti. V solkanskem primeru se morajo kopalci, po njenih besedah zaradi varnosti, umakniti elektrarni, saj elektriko vendar vsi potrebujemo. In ljudem se mora plavanje prepovedat, če ni varno.

Po njenih besedah bodo Solkanci pridobili na varnosti, tudi če oni ne bodo več izvajali analiz vode, saj bo plavanje vendarle prepovedano, kar je za Solkance bolje.

Bolj iskriv je bil državni sekretar Ministrstva za okolje in prostor. Težava, ki jo je nakazal, zahteva bolj filozofsko reševanje kakor arhitekturno. Zavezani smo zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov. Ti nastajajo povsod, kjer se pridobiva energija, in še najmanj pri obnovljivih virih, kjer se hitro izkaže, da je edini resen obnovljiv vir pri nas reka. Tako so hidroelektrarne, njihovo poslovanje in vehementno obnašanje, danost, ki ga je nemogoče preseči in ga je potrebno sprejeti.

To je bilo sicer povedano skozi tono lepo *okranclanih* besed, a s krutim sporočilom. Ljudje in njihovi užitki se morajo umakniti kapitalu. Zaradi pridobivanja čiste energije se moramo odpovedati življenju, ki bi vključevalo plavanje na tekoči vodi in posledično moramo živeti slabše.

Sedaj nastopi filozofsko vprašanje, na katerega pa ni bilo odgovora. Zakaj zmanjšujemo količine toplogrednih plinov? Odgovor bi moral biti jasen vsem – zaradi boljšega življenja v prihodnje. A tu nastane težava. Kakšno bo boljše življenje in ali si na račun obljubam o boljšem življenju lahko slabšamo trenutnega.

To, da danes ljudem in okolju prepovedujemo neškodljivo uporabo vode, ki jim je v veselje in jim izboljšuje življenje zdaj, ni smiselno. Ali se je smiselno odpovedati dobremu v sedanjosti na račun dobrega v prihodnje? Stavek 'Ne bom se zaljubil danes, da se bom lahko jutri zaljubil bolje' je neumen.

Na razstavi Mesto plava o teh temah žal ni ničesar. Teh problemov v Švici očitno nimajo, zato jim niso posvetili niti besede. Zaznati pa je vendarle bilo, da ima tam oseba vedno prednost pred kapitalom. In to, da se dva mlada zaljubita med plavanjem, ima vedno prednost pred zaslužkom multinacionalk.

Jakob Marušič

Otroci potrebujejo druženje in socialne stike

Preteklo šolsko leto nas je zaradi razglasitve epidemije nepričakovano doletelo poučevanje na daljavo. Nekateri so pričakovali, da se bo šolsko leto na tak način tudi zaključilo. Pa vendar so se razmere pričele umirjati in po 18. maju so se začeli učenci postopoma vračati v šolske klopi. Šolsko leto smo tako zaključili »v živo« – seveda z upoštevanjem vseh preventivnih ukrepov, ki jih je postavil NIJZ. Pričakovali smo, da bo virus v času poletnih počitnic izginil in se bodo razmere normalizirale, a se to ni zgodilo. Novo šolsko leto smo res vsi pričeli v učilnicah, a še vedno z upoštevanjem številnih preventivnih in zaščitnih ukrepov. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v sodelovanju z NIJZ pripravilo štiri modele mogočega delovanja šol in vrtcev v času razmer, povezanih s covidom-19. Gre za modele od popolne sprostitve ukrepov pa do ponovnega zaprtja vseh šol in vrtcev in uvedbe poučevanja na daljavo. Trenutno delamo po modelu B, ki je še najbolj podoben organizaciji dela, kakršna je bila ob zaključku preteklega šolskega leta. Če ne želimo, da se razmere poslabšajo, je prav, da spoštujemo vsa zdravstvena priporočila in navodila ob hkratnem izvajanju zahtev, ki jih pred nas postavljajo učni načrti in pedagoška načela. Priporočilo je, da sta pouk v šoli in delo v vrtcu organizirana tako, da se oddelki in skupine čim manj mešajo. Seveda pa to ni vedno mogoče. Problem so že šolski prevozi pa združevanje skupin pred in po pouku, obvezni in neobvezni izbirni predmeti ter delo v manjših kombiniranih skupinah. Prav zato neprestano pozivamo k ustrezni socialni distanci, higieni rok in kašlja ter nošenju mask v skupnih prostorih. Nekateri se s tem sicer ne strinjajo, a prav je, da pred svoja prepričanja in parcialne interese postavimo skrb in odgovornost za širšo družbeno skupnost. Vse to počnemo z namenom, da, ko pride do okužbe, ni potrebno zapreti cele šole, pač pa le njene posamezne dele. Otroci namreč potrebujejo druženje in socialne stike, zato si želimo, da bi izbrani model vzdržal čim več časa. Ena od kritičnih točk v tem načrtu je bila tudi naša premajhna jedilnica. V času počitnic smo obstoječo jedilnico razširili v prostor bivše garderobe in za učence višjih razredov nabavili omarice, ki so razmeščene po hodnikih. S tem so se razmere v času kosil bistveno izboljšale. Bodimo odgovorni in strpni in za vse bo delo in življenje v izrednih razmerah lažje.

Marijan Kogoj

Zbirka pesmi učenke Lie Roze

Meseca maja je šla v tisk prva zbirka pesmi z naslovom Na oblakih, ki so nastale izpod rok naše učenke Lie Roze Slapernik Švagelj iz 9. razreda. Pesniško zbirko so pod vodstvom izvrstne domače ilustratorke Ane Zavadlav likovno opremili posamezni učenci in učenke v okviru dvoletnega eTwinning projekta 'Igre širom Evrope'. Zbirka Na oblakih je na ogled v šolski knjižnici.

Čestitke vsem sodelujočim!

Lii Rozi, ki je sedaj vstopila v srednjo šolo, pa želimo še veliko pesniškega navdiha pri pesnjenju in iskanju novih rim.

Erika Grosar

Zastave za solkanske devetošolce

Foto: Mitja Humar

Predstavniki Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve VSO Severna Primorska so 11. junija obiskali Osnovno šolo Solkan.

Za okrepitev domovinskega čuta mladim na tej prelomnici v življenje so učencem 9. razreda, ravnatelju in učiteljem podelili slovensko zastavo. V VSO Severna Primorska želijo s takšnimi gestami vzpodbujati mlade rodove, da bi svojo državo, domovino Slovenijo spoštovali in jo nosili v srcu, v kolikor bi bilo potrebno pa tudi branili, kot recimo ob njenem nastanku leta 1991.

Predstavniki VSO Severna Primorska so ob zaključku prvega dela izobraževanja šolarjem iskreno čestitali in jim zaželeli veliko uspehov na poti v življenje, ravnatelju in učiteljem pa veliko uspehov pri posredovanju znanja in modrosti.

Nagovor devetošolcem OŠ Solkan

Slovenci smo lahko zelo ponosni na samostojnost naše države, ki je nastala kot plod prizadevanj in naporov veliko ljudi s področja kulture, politike, gospodarstva, diplomacije in obrambe. 25. junija 199 so se uresničile naše želje in stremljenja, kajti postali smo suverena država, enakopravna z vsemi drugimi državami.

Naše združenje VSO (za vrednote slovenske osamosvojitve) Nova Gorica si prizadeva za vzgojo domoljubja in vzajemnega spoštovanja vseh Slovencev, še posebno pa mladine, kajti oni so bodočnost. S tem, ko poznajo svojo domovino in jo imajo radi, bo Slovenija postala uspešna in od vseh spoštovana država.

V VSO Nova Gorica smo se odločili, da bomo postopoma vsem devetošolcem v občini Nova Gorica darovali slovenske zastave, ki so največji simbol državnosti, kajti ko mladi spoznajo pomen simbolov, vzljubijo domovino.

VSO Nova Gorica

Povzeto po GO-portalu

Gospod ravnatelj!

Zelo veseli in ponosni Vam želimo povedati, da je slovenska zastava, ki jo je sin Boris prejel kot darilo za uspešno dokončanje Vaše šole, odpotovala v kontrolno sobo Jupiter 2 evropskega vesoljskega centra v Francoski Gvajani, kjer jo je Marko razpel ob ločitvi prvega slovenskega satelita Nemo-HD od rakete nosilke Vega, ko je naš satelit začel svojo samostojno vesoljsko pot.

Ieva in Marko Peljhan

Foto: Gov.si

Nekaj statistik za novo šolsko leto

Prvi šolski dan, foto: Erika Grosar

ŠTEVILO ODDELKOV IN UČENCEV na OŠ Solkan in POŠ Trnovo in Grgar

V šolskem letu 2020/2021 je na OŠ Solkan 591 učencev v 28 oddelkih, kar pomeni en oddelek manj ob istem številu učencev kot na začetku lanskega šolskega leta.

Matično šolo v Solkanu obiskuje 511 učencev, POŠ Grgar 64 učencev, POŠ Trnovo pa 16 učencev.

Na matični šoli v Solkanu so učenci razdeljeni v 22 oddelkov: v prvi triadi je 6, v drugi 7 in v tretji triadi 9 oddelkov.

Na POŠ Grgar se v štirih oddelkih šola 64 učencev. Na POŠ Trnovo se pouk odvija v dveh kombiniranih oddelkih, in sicer v 1. in 2. razredu ter v 3. in 4. razredu.

V podaljšano bivanje, ki je organizirano za vpisane učence od 1. do 5. razreda, je v Solkanu vključenih 228 učencev, kar je 94 % učencev od 1. do 5. razreda.

Na POŠ Grgar in na POŠ Trnovo so v podaljšano bivanje, razen dveh, vključeni skoraj vsi učenci.

Da delo lahko nemoteno poteka, skrbi 106 zaposlenih, od tega 58 strokovnih delavcev v šoli (v Solkanu, v Grgarju in na Trnovem) ter 17 strokovnih delavcev v vrtcu (v Solkanu, v Grgarju in na Trnovem).

Ingrid Ferfolja Klančič, pomočnica ravnatelja

OŠ Solkan - Vrtec

K naši Soči ...

Masko potegne čez oči
in že pod vodo gleda,
kam ribam se mudi.
Le kam tako hiti?
K Soči …

Po dveh mesecih mirovanja in odsotnosti iz vrtca smo se vsi z zadržkom vrnili nazaj v »našo hišo«. Zelo previdni smo se na novo zorganizirali in na priporočila NIJZ sem se odločila, da z otroki preživimo vse skupne sončne dopoldneve zunaj. Prve dni smo redno in zavzeto osvajali poti proti Kekcu in seveda opazili vse spremembe, ki so nastale med našo odsotnostjo. Topli majski dnevi so bili kot nalašč za raziskovanje travnika, njegovih prebivalcev in cvetlic.

Potem pa je napočil dan, ko smo jo mahnili na potep v drugo smer. K naši Soči. Kot članica Društva za podvodne dejavnosti Soča sem otroke povabila v klubske prostore pri Soči. Sprejel nas je sopotapljač in podvodni reševalec Klemen Pelicon. Otrokom je predstavil dejavnost društva ter vso opremo, ki jo imamo potapljači. Od kompenzatorja plovnosti, regulatorja, podvodnega računalnika, uteži, do otrokom že znanih predmetov, kot so: maska, plavutke, obleka in rokavice. Najbolj je otroke pritegnil DAN, kovček za reševanje s kisikom. In seveda so bili fantje navdušeni nad potapljaškim nožem, ki ga potapljač rabi predvsem za rezanje vrvi in ne za ubijanje morskih psov.

Po natančnem pregledu opreme smo si ogledali še nekaj video posnetkov s potapljanja na Pagu. Veselje ob gledanju je bilo še toliko večje, ko so me otroci na filmu prepoznali. Izvedeli so, da se potapljači potapljamo tudi ponoči in vedno v paru oziroma v skupini. Klemen je posebej poudaril, da je potapljačem vedno najbolj pomembna varnost. In tako so se morebitni strahovi pred temno vodo razblini še zadnjim zaskrbljenim otrokom. Za zaključek vznemirljivega dopoldneva sva se s Klemnom, seveda ob pomoči otrok, oblekla in opremila za potop. Sijoči pogledi otrok in nasmejani obrazi na fotografiji so dokaz, kako smo se imeli skupaj lepo. In predvsem poučno in zunaj, na prostem.

Prostor DPD smo izkoristili za še eno dopoldne, in sicer za ex tempore. Najprej smo si ogledali breg reke Soče ter si skoraj vsi pogumno zmočili noge. Kljub temu da je bila voda za nekatere hladna, je bila največja težava obuti nogavice nazaj na vlažna stopala. Malo smo še posedeli na kamnih, se osušili in si bolj natančno pogledali deročo vodo, valove in barvo vode. Naslednji dan smo se vrnili nazaj na prostor DPD, kjer smo najprej pojedli malico, ki smo si jo prinesli s seboj. Sledilo je varno raziskovanje okolice: debla, drevesa, koprive, polži ter igra »toč počep«. Ko smo se osvežili, so otroci prijeli vodene barvice in čopiče ter začeli ustvarjati. Slike, polne razlivajoče barve in ustvarjalna tišina, so bile nekaj čarobnega, skrivnostnega, a hkrati zelo razgibanega – kot Soča, ki je tekla pod nami. Vsak posameznik je na list uspel razliti svoje občutke in izkušnje, želje … Solkanski most, ribe, skrivenčena drevesa, pesek z drugega brega Soče, podrta debla … in seveda niso manjkali tudi potapljači. Kljub

vročemu soncu je ex tempore uspel, saj so se ob pripeki otroci namerno ohladili s *špricanjem* vode iz vodovodne pipe. Užitek ob nenadni ohladitvi je bil nepopisen. Vreščanje in smeh pa tudi! Preživeli smo še eno čudovito dopoldne pri Soči, v naravi. Ob razmišljanju, kako malo je potrebno, da se naši mali raziskovalci imajo lepo in se ob tem tudi nekaj naučijo o svojem kraju, se želim zahvaliti predsedniku Društva za podvodne dejavnosti Andreju Šekliju za uporabo prostora DPD Soča ter sopotapljaču Klemnu Peliconu za dragoceno predstavitev Društva.

Irena Godnič, vzgojiteljica

Maja modruje

Najtežji so začetki …

Najtežji so začetki. To bo moja prva trditev v tej "kolumni". Še vedno nisem prepričana, kaj točno pišem, saj se mi pojem kolumna zdi preresen za moje zmedene opazke in misli, ki jih bom (vsaj tako upam) delila z vami. Ne vem, kako začeti, kaj napisati, da bi pritegnila vašo pozornost in vas prepričala, da mojemu prispevku daste priložnost. Ko je mama prišla k meni in mi povedala, da lahko svoje razmišljanje delim z drugimi na "odrasel/novinarski" način, da bi bili v uredništvu Solkanskega časopisa celo veseli, če bi imeli "dopisovalca" mlajše generacije, sem bila navdušena. Že dalj časa za zabavo razmišljam o pisanju bloga, a nikoli nisem resneje pomislila, da bi se tega dejansko lotila. Sedaj pa mi priložnost dobesedno trka na vrata in ne želim je zapraviti. Ko se je vznemirjenje poleglo in sem dojela, da lahko pišem o skoraj čemerkoli, me je prevzela panika. O čem naj pišem? Toliko stvari imam povedati … In ker so mi dali prosto pot – nobene iztočnice – nisem vedela, kaj naj sama s sabo. Toliko idej, a nobenih jasnih misli. Kje začeti? Na začetku. Torej bom pisala o začetkih.

Naj se vsaj bežno predstavim, da boste približno vedeli, koga imate pred sabo. Sem Maja Terpin. Po naključju sem letos končala osnovno šolo in ravnokar poslušam klasično muziko, saj ne morem pisati v tišini. Če poslušam karkoli z besedilom, se zamotim in začnem peti, česar si trenutno ne moram privoščiti, ker že tako zamujam z oddajo. Vrnimo se torej k začetkom. Že sama odločitev, da bomo začeli nekaj novega, se podali v neznano, je navadno vsaj malo zastrašujoča. Čeprav se včasih zgodi, da odločitev niti ni naša in nam ni dopuščeno izbrati. Poglejte mene – končala sem osnovno šolo in hočeš nočeš moram iti naprej. Kar na enkrat sem se znašla na povsem novi etapi svoje življenjske poti. Srednja šola, natančneje gimnazija. Niti en mesec še nismo tu, pa nas že strašijo z maturo. Ne vem, če sem v vseh devetih letih osnovne šole skupaj porabila toliko časa za domačo nalogo, kot sem ga sedaj v treh tednih. In če besede starejših dijakov držijo, ni to niti vrh ledene gore. Komaj smo preživeli osnovno in bila sta nam dana samo dva meseca, da si opomoremo, pa so nas že vrgli v nov sistem, na novo bojišče brez navodil, razlag in nasvetov. Kljub vsem strašnim zgodbicam in pošastnim opisom pa se mi gimnazija ne zdi tako zelo drugačna od osnovne šole. Najopaznejša razlika je v njihovem odnosu do nas. Sicer nas še vedno obravnavajo kot pubertetniške upornike, kar tudi smo, pa kar naenkrat pričakujejo, da bomo odgovorni in poslušni pubertetniški uporniki. Nemalokrat sem v teh prvih tednih slišala besede, kot so: bodoči intelektualci, vodilna sila prihodnosti ali gimnazijci. Slednji izraz največkrat uporabljen med grajo, na primer: »Sedaj ste gimnazijci, prenehajte s klepetanjem!« ali »Gimnazijec si, kje imaš nalogo?« Kaj točno pomeni biti gimnazijec? Kakšna je razlika med sedanjo »jaz« in tri mesece mlajšo »jaz«? Kakšne vrednote pričakujejo, da bomo imeli? Bili naj bi odgovorni, razumevajoči, samokritični in spoštljivi. To so ene od najpomembnejših lastnosti, ki bi nam morale biti privzgojene – nas spremljati že od malega. Naši nonoti in njihovi nonoti so odraščali v zelo strogem sistemu, večina je starše vikala, nekateri celo onikali. Predvsem revnejši so bili že od malih nog navajeni garati za lasten kruh. Ne pravim, da je bila taka vzgoja pravilna, a so odrasli v odgovorne in spoštljive posameznike. Generacija za tem je bila po moje najboljše vzgojena. Bili so bolj sproščeni in igrivi, a se je še vedno ohranilo spoštovanje, odgovornost in – vsaj pri nekaterih – dobra mera delavnosti. Nam, po drugi strani, večinoma ni bilo potrebno migniti s prstom. Obstajajo redke izjeme, recimo vaščani, ki so bolj delavni od meščanov, predvsem zato, ker imajo več dela, v mestu ti pri zaposlenih starših ne ostane skoraj nič drugega kot hišna opravila, ta pa, bodimo realni, na koncu opravi mama. Današnja družba je tako oblikovana, da spodbuja in pohvali vsak najmanjši korak, ki ga opravimo, vsak pravilno ločen odpadek in pobrisano mizo. Nič ni narobe s spodbujanjem otrok, a če k temu dodamo egocentričnost današnje družbe, se zlahka razvijemo v preponosne posameznike, ki mislijo, da so sposobni vsega in zato ne spoštujejo starejših oseb z več znanja in izkušnjami. Ko se bliža čas za izbiro srednje šole, je samoumevno, da večina pogovorov steče na to temo. Najverjetneje se je tretjina mojih klepetov v zadnjih šestih mesecih začela nekako tako:

»Kam greš naprej?«
»Na …«
» Aha, zanimivo, kateri jezik?«
»Kje boš pa ti naslednja štiri leta?«

In nemalokrat se je zgodilo, da so me – predvsem starejši srednješolci – čudno gledali in me vprašali, če se zavedam, da bom samo številka. Jasno je, da se bodo v kateri drugi šoli, kjer je manj dijakov, bolj posvetili vsakemu posamezniku in priznati moram, da sem to razliko med osnovnošolsko skrbjo in srednješolsko odtujenostjo že opazila, a, iskreno povedano, se mi to ne zdi nekaj tako groznega. Pravijo, da smo samo številke, vendar tudi v nadaljnjem življenju ne bomo nič drugega kot to, če si ne bomo sami znali izboriti poti in postati zanimiva številka.

Zanimivo mi je opazovati, kako se položaj moči obrne, brž ko vstopimo v novo okolje, k starejšim in bolj izkušenim posameznikom. Določitev, kdo je izkušen, moder in kdo brezskrben zelenec, je odvisna od tega, kdo gleda. Malemu šestletniku se zdijo starejši učenci bogovi, dijaki pa imajo devetošolce za nepomembne otroke, ki ne vejo, kaj so tegobe srednje šole. Ravno tako se devetnajstletniki študentom zdijo fazani, tridesetletnikom študentje neizkušeni in tako naprej. Mislim, da vsi, ki so iz osnovne šole prestopili v srednjo, razumejo, kako čudno sem se počutila, ko so me na vseh obrazcih in obvestilih imenovali za prvošolca. Pred tem smo bili najstarejši na šoli, prvi razredi so bili oddaljeni spomini otroštva, nato pa kar naenkrat vabijo starše prvošolcev na roditeljski sestanek, pošiljajo sezname za izlete prvošolcev ipd. Solkanska osnovna šola ni ravno majhna, a smo se nekako vsi vsaj približno poznali, tri leta gor ali dol. Sedaj pa, ko se med glavnim odmorom sprehajam po Gorici, kar ne morem dojeti, koliko mladih obiskuje goriške šole, koliko vezi in poznanstev se spleta in počutim se grozno, ker vem, da nikoli ne bom poznala vseh. Dijaki prihajamo z vseh koncev Primorske in vsi brodimo po isti kaši, nekateri bolj, drugi manj navdušeno. Za sedaj se poslavljam in upam, da nam bo uspelo preživeti do decembra, ne da bi se kot Titanik potopili zaradi prej omenjenih ledenih gora.

Ilustracija: Ana Zavadlav

Čas nekdanji

Ošljek – nekdaj del Solkana

Ob Vojkovi cesti (nekdaj Kromberška cesta), kjer je danes na levi strani Eurospin, bencinski servis, Gasilski dom, Policijska postaja, nova cerkev, Gonzaga, na desni pa Perla in ob krožišču za Kromberk zloglasna Margerita, se je nekdaj razprostiral Ošljek, pomemben del Solkana.

Ošljek omenja Tomaž Vuga v svoji knjigi *Projekt: Nova Gorica, 2018.* Avtor zapiše, da je bil morda zaselek zarezan v prostor že v rimskih časih; v urbarjih iz 16. stoletja je omenjen kot *Oslackhi ali Osliach.* V kasnejših stoletjih je znan kot steza slonov ...

Ko je leta 1947 meja Gorico odrezala od zaledja, je Ošljek postal glavna prometnica proti Vipavski dolini, čeprav takrat Kromberška cesta ni bila ustrezno povezana s starimi prometnimi smermi sredi Solkana. Leta 1953 so nekdanjo Kromberško cesto povezali s podaljškom prek solkanskih brajd – danes je to Vojkova cesta.

Češnje, trte – taka je bila okolica domačij na Ošljeku, foto: iz arhiva Dušana Gabrielčiča

Po pripovedi *Agate Gabrijelčič*, ki se je 5. februarja 1938 rodila na Ošljeku, je zaselek takrat štel 16 hiš, raztresenih med polji, vrtovi, travniki, *kaculjem in grapirji,* ki so odlično zadrževali vodo, obenem pa so bili mejniki med sosedi. Danes stoji še šest hiš, deset jih je bilo porušenih ob gradnji Nove Gorice. Vse hiše so bile enonadstropne, spodnji prostori so bili za dnevno rabo (kuhinja in *mizat),* zgornji pa za spalnice. Ob hiši je bila lopa, spodaj prostor za gospodarsko opremo, zgoraj za seno. Vsaka hiša je gojila nekaj živali: prašiča, koze, kokoši, zajce… *Janez Komandja,* večji kmet v zaselku, je imel vola in krave. K njemu so vaščani hodili po mleko; z volom je pomagal orati tudi vsem kmetom, sosedje pa so mu priskočili na pomoč pri trgatvi, obiranju sadja, košnji, torej naravna izmenjava dela brez plačila. Pač kmečka idila! Na koncu lope je bil *lajben na štrbunk* in *šterna* s kapnico. Kadar ni bilo dovolj vode, je bilo treba ponjo na *Grapar* (zdaj Komunala) ali pa v Žabji kraj, kjer je bila v Zagradu *špina*, kamnita *pərjəvənca* za pranje in korito za napajanje živine.

Agata ima zelo lepe spomine na svoje otroštvo in mladost. Ne spomni se, da bi se sosedje kdaj prepirali. Otroci so se podili po stezah in travnikih. Spominja se, kako so na Ošljeku v času, ko je bilo prvenstvo Evrope v atletiki (PEA), otroci pripravili prvenstvo Ošljeka v atletiki (POA). Igre so se odvijale na območju sedanje Policijske postaje in Gasilskega doma. Takrat je tam rastlo *kaculje.* Fantje so pripravili vse potrebne letake, medalje pa so ulili iz svinca od balincev v kalupe iz ilovice. Merili so se v skoku v daljino, višino, v teku, metu kamna in celo v skoku v višino s palico – uporabili so kar *raklo* za sušenje perila. Veliko so igrali tudi *pandulo, kago* in se pomerili v boksu. Rokavice so pripravili iz posušene kože odrtega zajca. Nekaj posebnega je bil *toč* po drevesih. Najraje pa so igrali nogomet, tudi po blatu.

Ob Kromberški cesti nekdaj hiši Janeza Komandja in Alojza Gabrijelčiča, v ozadju Na hribu – pri Rivotu, foto: iz arhiva Dušana Gabrijelčiča

Slika tipične kmečke hiše Solkanca *Janeza Komandja*, foto: iz družinskega arhiva

Nekdanje hiše na Ošljeku v smeri Solkan – Kromberk

Na levi strani Vojkove ceste:

Pri Čotarci: hišo so podrli, ko so zgradili bencinski servis in Eurospin.

Macel: Hiša še stoji – danes za Faraoni.

Tudi pod Jugoslavijo je bila tu klavnica; ob cesti je bilo postajališče za mestni avtobus. V zvezi s tem se je širila *anekdota*: Sprevodnica Rezka je glasno opozarjala, katera postaja se približuje, da kdo ne bi pozabil izstopiti, saj so potniki radi klepetali. Tedaj zadoni rezek glas: »Je kdo za klavnico?« In v avtobusu je nenadoma nastopila grobna tišina.

Pri Komandjavih: Janez iz Solkana se je poročil s Katarino - *Tinčko* z Grčne. Živa sta še njuna otroka Marija, ki živi v Kromberku, in Anica, žena *Pepita Komandja* iz Solkana. Hišo so podrli leta 1980, ko so začeli zidati cerkev Kristusa Odrešenika.

Pri Komjančevih: Hišo so podrli, ko so zidali Policijsko postajo. Na tej lokaciji je danes v Sedejevi ulici VDC Nova Gorica.

Pri Luiži: Tu je bila Agata doma - prvorojenka v družini očeta Franca Gabrijelčiča in Marije Abramič iz Solkana; bilo je sedem otrok, danes so živi še trije njeni bratje – Ivan, Metko in Dušan Gabrijelčič. Spominja se *none* Luiže, *nonota* Alojza žal ne, ker ga je leta 1913 zadela strela, ko je zidal dimnik. Zakoncema se je rodila Justina in Agatin oče Franc. Dušan se spominja, da za veliko noč ni bilo treba nositi domačih dobrot na žegnanje v solkansko cerkev, ker je prihajal župnik na Ošljek, in to prav v hišo Gabrijelčičevih. In zdaj stoji tam cerkev Kristusa Odrešenika. Hišo so podrli leta 1992. Med cerkvijo in Gonzago je danes ohranjenega še nekaj njihovega nekdanjega vrta. Žal pa še do danes, toliko let po rušenju, občina ni poravnala vseh obveznosti lastnikom za nadomestno gradnjo.

Rušenje hiše pri Luiži, 1992, foto: iz arhiva Dušana Gabrijelčiča

Pri Džuljanki: Hiša stoji za Gonzago, je prazna in razpada, visoka terasa služi za reklame. Vredno bi jo bilo ohraniti kot primer stare kraške hiše z ustrezno okolico.

Pri Kərlini: Hišo so podrli ob gradnji obvoznice.

Pri Rivotu – Figelj, tudi Na hribu: Ves hrib je bil zasajen s trtami za namizno grozdje, z breskvami, hruškami in drugim sadjem. Hiša je velika in še stoji, danes spada pod Vetrišče.

Pri Dundževih: Hiša še stoji blizu krožišča na desni strani Kromberške ceste, nasproti Margerite.

Na desni strani Vojkove ceste:

Slavko Nemec – Mernc: Hišo so podrli ob urejanju Gradnikove ulice.

Pri Urši: Belingarjeva hiša še stoji na Vojkovi cesti 45, nasproti Eurospina. Ob koncu prve svetovne vojne je bila močno poškodovana. Gospodinja *Uərša*, ki se je primožila k Belingarjevim, je takrat ostala s kopico otrok brez strehe nad glavo. Njen mož Ivan je padel v italijanski vojski. Zanimivo je, da se kar nekaj hiš poimenuje po nevestah, ki so imele veliko naraščaja. *Uərša* je bila nona znanega Solkanca Branka Belingarja. Okrog leta 1976 so lastniki večkrat prejeli obvestila z občine, da bodo hišo porušili. Začuda se to ni zgodilo. Hiša ob robu Nove Gorice je uspela obdržati dovolj veliko zeleno okolico z bujnimi drevesi, celo ogromen *kopriuc* se je razrasel pred hišo; tako vsaj bežno spominja na nekdanjo zeleno okolico Ošljeka. Zanimivo je tudi, da je bila blizu nekdanjih Ledin, dela Solkanskega polja.

Pri Kənovki – hišo so podrli v začetku sedemdesetih let ob gradnji Argonavtov.

Pri Pini, pozneje pri *Tojotu* – prišli so iz Italije. Hišo so podrli pri gradnji Argonavtov.

Pri Trebižanih – bili so veliki kmetje – koloni, ki so prišli iz Furlanije in niso znali slovensko. Družina je bila velika in vsi otroci so ostali pri hiši, tudi po poroki. Po priključitvi 1947 so se odselili v Italijo. Pod Jugoslavijo je bila tu kmečka domačija – redili so prašiče; po ukinitvi te dejavnosti so ves objekt preuredili v šest stanovanj.

Pri Bučadavih – hiša je bila podrta ob gradnji Argonavtov.

Pri Kodeljevih: zadnja hiša ob krožišču, ki je preurejena v zloglasno *Margerito.*

Agata je na Ošljeku živela 29 let; tu si je ustvarila družino, leta 1967 pa se je preselila v Novo Gorico. Pogosto se spominja svojega doma in bi se rada vrnila tja, a Ošljeka, ki je bil edino živo naselje ob nastanku Nove Gorice, danes ni več. Nenavadno se ji tudi zdi, da ni nobene ulice, poimenovane po tem starem zaselku, ki je nekdaj pripadal Solkanu.

Katarina Vuga

Poškodovana Belingarjeva hiša iz leta 1919, foto: iz družinskega arhiva

Čas nekdanji

Cerkev sv. Roka na solkanskem pokopališču

Solkanci so pokopališčem pravili *mirišča,* kar bi lahko bil prevod nemške besede Friedhof. Prvi pokopi so bili okrog solkanske cerkve. Plemiške družine so imele v solkanski cerkvi kar osem grobnic. Pokopavanje v grobnicah solkanske cerkve je trajalo do leta 1797, ko je Napoleon iz zdravstvenih razlogov to prepovedal.

Po vsej verjetnosti so na *Goriščeku* začeli pokopavati mrtve leta 1682, ko je kuga v Solkanu pobrala 129 ljudi. Solkanci so se takrat priporočili sv. Roku, zavetniku kužnih bolezni. V zahvalo so obljubili, da bodo v njegovo čast sezidali cerkev. Za to je poskrbel župnik, peti arhidiakon opat Križaj Janez Krstnik (1630-1702). Posvetitev cerkve sv. Roka je bila leta 1689. Poleg te cerkve je poskrbel tudi za cerkev pri Sv. Trojici in solkanski Palač. Drugi množični pokop na *Goriščeku* je bil leta 1855, ko je kolera v Solkanu pobrala 47 ljudi.

Prva svetovna vojna je močno poškodovala cerkev sv. Roka. Obnovljena je bila leta 1924.Tako je bilo tudi s hišo Andreja Komela pl. Sočebrana južno od pokopališča. Ob hiši je bila kovačija. Studenec, ki še danes izvira izpod Huma, je poganjal meh kovačije, ki se je potem preselila na tedanjo Svetogorsko cesto. Hiši pravimo še danes pri Kovačevih. Ob bombardiranju solkanskega mostu v drugi svetovni vojni je bila cerkev manj poškodovana kot v prvi vojni, a jo je nova oblast, kljub močnemu nasprotovanju Solkancev, dala porušiti leta 1955.

Po besedah *Tatjane Gašperčič Malec* je bil prvi bombni napad na solkanski most 29. julija 1944, hujše bombardiranje pa 3. januarja 1945 v večernih urah. Tatjana se spominja tudi bombnega napada 20. februarja 1945, ko je bila v Solkanu porušena kapelica Svete Trojice, ki je stala blizu današnjega semaforiziranega križišča na Vojkovi cesti pri Hermeliki. Na pobudo solkanskega župnika Vinka Paljka in Iztoka Luznika so to podobo vzidali na nasprotno stran ceste – v zid Luznikove dvoriščne ograje.

Tatjana je po bombnem napadu odšla na pokopališče in vstopila v cerkev sv. Roka. Na sredini je zevala velika strešna odprtina, skozi katero naj bi padlo eksplozivno telo, in videlo se je nebo. Bežno se spominja oltarja, ki je še vedno stal v cerkvi, verjetno poškodovan. Tudi klopi so še ostale. Cerkev je stala v ravni črti tik za grobom njene none Marjute Grosar. Strešniki in kamni cerkve, ki so po eksploziji padali na vse strani, so na grobu poškodovali stranski marmornati vazi v obliki cveta, ki jih je Tatjana pri obnovi groba leta 2011 zamenjala. Kip Matere Božje s cvetom v roki, izdelan iz karalskega marmorja, je začuda ostal cel; poškodovali pa so ga po letu 1960, ko so ga prevrnili, da se je raztreščil na številne kose. Krajevna skupnost Solkan je razbitine kipa pospravila in obvestila lastnico, nakar ga je kamnosek zlepil in obnovil. Za dejanje je bil glavni storilec v kazenskem postopku, prizadeti starši pa so plačali popravilo.

Tatjana ima v spominu tudi velik zevajoč krater pred pokopališčem, ki ga je povzročila eksplozija z letala odvržene bombe.

Pepi Komandja je povedal, da so bile po vojni v cerkvi sv. Roka ob pogrebih maše. Če si pogledal navzgor, si videl nebo. Večji kamen je ob bombardiranju napravil na strehi okrog dva kvadratna metra veliko odprtino. Spominja se tudi odstranjevanja ruševin po rušenju cerkve. S Francem Jugom *Asom* sta kipe iz cerkve odpeljala na vrt kaplanije na solkanskem placu, stopnice in večje izklesane kamne pa na vrt župnišča. Drugi material od porušene cerkve sta odpeljala v hruškov sadovnjak gospoda Kumarja, lastnika hotela Sabotin, kjer je bila trasirana nova pot. Dostop v sadovnjak je bil možen le iz Gasi ali ulice Maksa Valentinčiča. Danes se torej odvija promet od hotela Sabotin do nekdanje kopalnice na Vojkovi cesti po ruševinah ostankov cerkve sv. Roka.

Cerkvena zvona so začasno namestili v zvonik solkanske cerkve. Italijanska oblast je namreč med drugo svetovno vojno zasegla največji in srednji zvon v tej cerkvi. Ker zvona nista bila ulita za izdelavo topov, je solkanski župnik Andrej Simčič poskrbel, da sta bila po končani vojni oba vrnjena solkanski cerkvi. Poškodovani zvon je bilo potrebno ponovno uliti. Kam je izginil najmanjši zvon, ki so mu Solkanci rekli *kinčč* (navček), pa ni znano. Ta se je oglasil, ko je umrl kakšen otrok. Zvona cerkve sv. Roka pa naj bi bila podarjena pokopališču v Ročinj.

S porušenjem cerkve sv. Roka in tudi sv. Katarine je bila povzročena nepopravljiva škoda, saj to pomeni oddaljevanje od kulturne dediščine.

Župnik *Vinko Paljk* je v času, ko je služil v Solkanu, dolgo pozvedoval za fotografijo poškodovane cerkve sv. Roka pred rušenjem leta 1955, a brez uspeha. Podoba nekdanje cerkve pa se je ohranila na več umetniških upodobitvah. Solkanec Jože Srebrnič – *Pepe Brzon,* ki je stanoval na Goriščeku prav zraven pokopališča, je cerkev upodobil leta 1925 v akvarelu, leta 1929 pa zimsko idilo solkanskega pokopališča v lesorezu.

Cerkev sv. Roka je zamikala tudi velikega slikarja Toneta Kralja, ki je leta 1972 naslikal *Srečanje* grofa Coroninija s tolminskimi puntarji v Solkanu, 28. marca 1713. Slika v lasti Goriškega muzeja se hrani v Tolminskem muzeju.

Upodobitev Toneta Kralja je spodbudila Vasja Kavčiča in Gorazda Prinčiča, ki sta leta 2017 naslikala fresko pod viaduktom pred solkanskim pokopališčem. Na gradu Kromberk smo bili 4. junija letos priča predstavitvi tipne reliefne slike Srečanje, ki jo je izdelala Kristina Naglost. Reliefna slika je prirejena za slepe in slabovidne, ki jo lahko doživijo le s tipom. Goriški muzej se je torej obogatil še za zvrst reliefa po sliki Toneta Kralja.

Tone Kralj: Srečanje, les, olje, 1972

Jože Srebrnič: Cerkev sv. Roka, lesorez, 1929

Ruševine Sočebranove domačije in cerkev sv. Roka l. 1916, foto: iz arhiva Društva soške fronte

Kristina Naglost: Detajl zvonov cerkve sv. Roka iz reliefa *Srečanje*, 2020

Katarina Vuga in Andrej Černe

Anekdote

Toni Brbalč je biu tudi picamort. Na žegni je u kapelci polok sv. Roka cjələ noči ahtu mrličə. Ǝnkuli sə ni trəsu ot straha. Šaldu rad je štrašu otrokə, da huədjə ponoči po žegni mrliči an nuəsjə sojə glavə u rəkah.

U Sukəni je po prvi uəjski živu ən študjəran človek, ki je djəlu u adni od bank u Gorici. Sukencəm je rad zrihtu kajšən kredit tudi bres kritja. Kər je tuə pəršlo na dən, s'mu je zmjəšalo an sə je objəsu pot Sv. Katarinu. Kər s'ga nejdli, je biu polok tudi Brbalč, sa je biu pod Austriju žandar. Štrik od objəšeniga je potle Brbalč predaju po oštarijah, an tuə usakih dvajsti centimetru za dva kuartinča.

Ivan Humar, ki je biu za hlapca pər Komandjavih, je znou povet, da je bla zad za cjərkvu sv. Roka kapela səz žorhəm; glih tam, čjər ki je zdej partizanska grobnica. Kər je duə dau rəku násə, s' ga mogli varvat štjərje kurjači, ki sə djəlali u fabriki ot kartə pər Lenasiti na jəzi. Ivan je doskat zamenju kurjača, ki ni mogu pret varvat. Kontoljəru jəh je Brbalč. Po pogrebi sə šli u oštariju an naročili kar cjəu škaf vina. Pili sə kar səs škafa, usak səs sojim krcutəm.

Andrej in Katarina

Uspešni Solkanci

Pri sabljanju je pomemben tudi spoštljiv odnos do nasprotnika

Filip Perko, uspešen mlad sabljač

Sabljanje je šport, katerega korenine segajo v starodavne tradicije mečevanje. Skozi čas je služilo preživetju v različnih vojnah, za zabavo visoke družbe, pojavljalo se je kot element vzgoje ter se skozi stoletja preoblikovalo v moderen olimpijski šport s svojo opremo, pravili in sistemom tekmovanj. Več o tem nenavadnem, a zanimivem športu mi je povedal Filip, mlad Solkanec, uspešen dijak in odličen sabljač.

Filip, najprej nam, prosim, povej kaj o sebi.

Star sem 17 let in obiskujem tretji letnik Gimnazije Nova Gorica. Zaenkrat še nimam jasne vizije, kaj bom počel v življenju. S sabljanjem oz. mačevanjem se ukvarjam že od sedmega leta, ko sem začel s treningi v Novi Gorici. Kasneje sem skupaj z ostalimi iz goriškega kluba nadaljeval na UGG-ju v italijanski Gorici, kjer smo se priključili tamkajšnjim sabljačem. Zaradi organizacijskih težav smo se selili v Ločnik, nato v Sovodnje. Pred enim letom sem se, po temeljitem premisleku odločil popolnoma zamenjati klub za treninge in sem se pet mesecev vozil na treninge v Trst, nato pa je prišla epidemija, ki je vse ustavila. Poleg teh treningov pa imam še individualne lekcije v Kamniku.

Poleg sabljanja, ki mi skrajša prosti čas na minimum, rad delam z računalnikom, sestavljam modele letal in berem.

Kakšne vrste šport pravzaprav je sabljanje?

Skozi zgodovino sta bila meč in sablja eno od osnovnih orožij v vseh vojnah. Ko sta zaradi uvedbe strelnega orožja meč in sablja na bojnem polju stopila v ozadje, se je pri plemstvu meč obdržal kot orožje za »obrambo časti« v dvobojih – duelih in kot statusni simbol. Iz oblike vadbe mečevanja za potrebe dvobojev se je nato razvilo športno sabljanje, kot ga poznamo danes. Športno sabljanje je olimpijski šport in je bilo do sedaj prisotno na vseh olimpijskih igrah. Prvi Slovenec, ki je osvojil olimpijsko medaljo, je bil Rudolf Cvetko leta 1912 v Stockholmu, tekmoval pa je za avstrijsko reprezentanco nekdanje monarhije. V sablji skupinsko je osvojil srebrno medaljo.

V špornem sabljanju poznamo tri vrste orožij: MEČ, SABLJO in FLORET. Med seboj se razlikujejo po pravilih, teži, načinu napada in veljavni površini zadetka. Skupno imajo zaščitno opremo, borilno stezo in elektrifikacijo za odčitavo veljavnosti zadetka. Pri vsakem dvoboju je prisoten tudi sodnik, ki presoja veljavnost zadetkov, skrbi, da se spoštujejo vsa pravila, zelo pomemben pa je tudi spoštljiv odnos do nasprotnika. Pozdrav pred začetkom dvoboja in rokovanje po zaključku sta obvezna, če kdo prekši ta pravila, sodnik v skladu s pravili izda črni karton, kar pomeni izključitev iz tekme in črtanje rezultatov.

Kdo te je navdušil za ta šport?

Že od malega sem vedno pobiral razne palice, s katerimi sem uprizarjal sabljanje, ki sem ga videl v filmih, ki sva jih gledala skupaj z očetom. V prvem razredu pa sem v lokalnem časopisu Goriška videl oglas za vpis novih članov v Sabljaški klub ŠD Gorica. Ta oglas me je tako privlačil, da sem jima ″lomil škatle″, dokler me mama ni peljala na uro treninga, kjer sem ugotovil, da je to pravi šport zame.

Pravijo, da je sabljanje šport, kjer talent ni glavni faktor, pač pa vztrajnost in trdo delo. Se s tem strinjaš?

Sabljač lahko postane kdorkoli, le dovolj volje in predanosti je potrebno. Nihče se ne rodi športnik, vse dosežeš s trdim delom in odrekanji. Pa vztrajnostjo. So obdobja, ko padaš in ko preprosto ne gre. Takrat se moraš pogovoriti sam s sabo, vztrajati kljub neuspehom in enkrat se to delo obrestuje.

Koliko pri tem pomaga taktika?

Ogromno. Pri sabljanju sta pomembni dobra tehnika in še boljša taktika. Izredna samodisciplina, koncentracija, ocenjevanje nasprotnika, ki so potrebni v kratkih sekundah ... Od tega je odvisno vse. Lahko imaš še nevemkako dobro tehniko, eksplozivnost, a v danem trenutku preceniš ali podceniš nasprotnika, se zmedeš in borba je izgubljena.

Kaj vse potrebuješ pri sabljanju?

Oprema sabljača obsega standardizirane hlače in jakno, podplastron, rokavico, sabljaške nogavice in čevlje, ki morajo, enako kot maska, ustrezati vsem varnostnim predpisom. Pri sabljanju obstajajo tri vrste orožja: meč, floret in sablja. Jaz tekmujem v meču. Odvisno od orožja, ki ga uporabljaš, je tu še par kompletov mečev in elektrificiranih kablov, ki služijo za dokazovanje zadetkov. In seveda, potrebujem dobrega partnerja za borbo.

Za dobre rezultate na tekmovanjih je opremo, zlasti orožje, potrebno redno vzdrževati. To je pred tekmovanji še posebej pomembno, saj pred samo tekmo sodnik preveri nastavitve meča in opremo pregleda. Oče mi je v tem v veliko pomoč.

Kaj te pri sabljanju najbolj privlači?

Ko sem bil majhen, me je privlačila oprema, obleka sabljača, in seveda orožje, ki ga drži v rokah. Sedaj je to zadovoljstvo, ki ti ga da uspeh na koncu neke tekme. Pozitivno vpliva na mojo psihično pripravljenost.

Opiši nam, kako izgledajo treningi?

Trening je sestavljen iz ogrevanja, individualnih lekcij in medsebojnih borb. Individualne lekcije vključujejo učenje tehnike s trenerjem, nasvete glede taktike. V času, ki je namenjem borbam, pa je pomembno, da zamenjaš čimveč partnerjev, saj ima vsak svoj stil sabljanja, drugačno taktiko, hitrost, dober izziv so tudi levičarji, ki spremenijo okoliščine borbe, saj sta si za razliko od desničarja, meča nasproti in sotekmovalcu predstavljajo trd oreh.

Pravijo, da je sabljanje – kar se poškodb tiče – najbolj varen šport. To drži?

Res je. Kot sem že prej omenil, je pri sabljanju, čeprav se ga šteje med borilne veščine in gre za uporabo orožja, velik poudarek na varnosti sabljača. V vseh letih resnejše poškodbe nisem videl, bilo je nekaj bolečih sklepov na prstih rok zaradi udarcev, nekaj prask zaradi zlomljenih rezil. Najpogostejša poškodba sabljača je, zaradi impulzivnega gibanja, zvin gležnja. Seveda igra tukaj veliko vlogo pravilno usmerjen trening in vključevanje kondicijskih priprav.

Kako usklajuješ treninge s šolskim delom?

V osnovni šoli ni bilo problema, imel sem dovolj časa za treninge, tekmovanja in učenje. Ob prehodu v srednjo šolo pa so tudi tekmovanja postala zahtevnejša, predvsem pa oddaljena. Veliko vikendov sem preživel v tujini. Moja glavna prtljaga poleg sabljaške opreme so bili zvezki. Navadno sem par sto kilometrov vožnje izkoristil za učenje, da sem bil pripravljen za ponedeljek. Tekom tedna sem moral biti kar discipliniran, da sem sproti reševal vse obveznosti. Sem v tretjem letniku in želim se posvetiti bolj šoli, zato bodo tudi treningi in tekmovanja omejeni.

Katere cilje imaš še zastavljene pri sabljanju?

Cilji, ki sem si jih zadal do sedaj, so bili doseženi: bil sem dvakrat državni prvak, udeležil sem se evropskega in svetovnega kadetskega prvenstva. Sodelovanje na tekmovanju takega nivoja je odlična izkušnja. Zaenkrat

EP individualno, Poreč, 2020

nimam postavljenih nobenih ciljev v tekmovalnem smislu. Sabljanje bom nadaljeval na državnem nivoju in se udeleževal bližnjih tekem v tujini, mogoče v prihodnosti tudi opravil izobraževanje za sodnika ali pa celo za trenerja.

Kaj bi bilo po tvojem mnenju moč storiti, da postane sabljanje v Sloveniji bolj priljubljen, razširjen in prepoznan šport?

V Sloveniji je za individualne športe težko, prednost imajo skupinski. Že osnovnošolski program športne vzgoje je zasnovan tako, da se daje prioriteta samo izbranim športom. Posamezniki so se sicer trudili, da bi ta šport promovirali, a ni bilo nekega posluha. Po drugi strani pa gre tudi za šport, ki je finančno obremenjujoč. Težko je staršem takoj kupiti popolno opremo, mogoče bi tu prišla v poštev izposojevalnica opreme za začetnike.

Filip, v sabljanju si nanizal kar nekaj odličnih rezultatov in osvojil številna priznanja. Na kateri uspeh si še posebej ponosen?

Čeprav sem ponosen na kar nekaj uspehov, recimo na osvojena naslova državnega prvaka v svoji kategoriji, pa mi je najbolj ostalo v spominu tekmovanje v Splitu, ko sem bil star 12 let. Bilo je v juniju, prvi vročinski val, v neklimatizirani telovadnici. V popolni opremi sredi poldneva pri zelo visoki temperaturi mi je že od začetka tekme kazalo dobro, prišel sem v finale in v kratki pavzi mi je od vročine postalo slabo, počutil sem se zelo slabo. Starši so hoteli, da od tekme odstopim, a v sebi sem vedel, da lahko zmagam in nisem želel popustiti. Zbral sem zadnje moči in zmagal.

Filip, zahvaljujem se ti za izvrsten pogovor. Srečno na poti, ki si si jo začrtal.

Svetlana Bušen
Gorazd Perko, vse foto

SP kadeti, Torun, 2019, Filip je prvi z leve.

Uspešni Solkanci

Tinina solna hiša Emites

Približuje se jesenski čas in s tem tudi sezona prehladov ter težjih respiratornih obolenj. Na vprašanje, kako lahko poskrbimo za boljši imunski sistem, nam je med drugim odgovorila mlada in simpatična Solkanka, Tina Kadrija, lastnica solne hiše Emites v Solkanu.

Tina, kdaj se ti je porodila ideja o tovrstni dejavnosti in kako se je tvoja pot začela?

Foto: Dunja Košuta

Moja starejša hči je imela v prvih dveh letih veliko težav z dihali. Mnogokrat je bila zaradi bronhiolitisa tudi hospitalizirana in seveda sem kot mama iskala vse možne rešitve za njene težave. Preko spleta sem pridobila mnogo informacij glede učinkovitosti solnih terapij. Spoznala sem tudi lastnico Solne vile, ki je na tem področju že dalj časa. Ker smo imeli doma neizkoriščen prostor, sem se odločila, da zase in za svojo družino uredim solno sobo. Potem pa se je vse obrnilo tako, da smo uredili dve sobi, da bi omogočili obisk tudi drugim.

Kaj sploh je solna terapija in čemu služi?

Solna terapija ali haloterapija je terapevtska metoda, ki je mednarodno priznana, varna in izredno učinkovita za lajšanje težav v povezavi z dihali in s kožo.

Kdo lahko solno terapijo uporablja in pri kakšnih bolezenskih stanjih se priporoča? Ali se jo lahko uporablja tudi kot preventivo? Kaj pa nosečnice, lahko obiskujejo terapije?

Terapijo lahko uporabljajo vsi od 6. meseca starosti naprej, tako moški kot ženske. Solna terapija je v pomoč ljudem, ki jih pestijo težave, kot so: bronhitisi, bronhiolitisi, okužbe dihal, gripa, pljučnica, vnetje ušes, žrela in obnosnih votlin, različne vrste kašljev (npr. kadilski), alergije (npr. seneni nahod). Pomaga pa tudi pri težavah s kožo (luskavica, huda vnetja kože ipd.). Solna terapija je odlična preventiva, predvsem za športnike – regeneracije pred in po tekmovanji, za pevce – pred in po nastopih – ter za vse, ki želijo odpraviti stres, se sprostiti in izboljšati imunski sistem. Nosečnicam terapij zaenkrat ne priporočam, saj se ne ve, kako lete vplivajo na plod.

Obstaja kakšno bolezensko stanje, pri katerem je solna terapija odsvetovana?

Solne terapije se odsvetujejo ljudem, ki imajo naslednja bolezenska stanja: huda hipertenzija, krvavitve, bolezni krvi v akutnem stanje, aktivna tuberkuloza, akutna faza bolezenskih dihal, huda kronična respiratorna odpoved, mentalne bolezni, rakave bolezni, nosečnost, zastrupitve, bolezni presnove, odpoved organov, srčno popuščanje, kronično obstruktivne pljučne bolezni in pljuvanje krvi.

Foto: Dunja Košuta

Ali lahko na kratko opišeš, kako solna terapija izgleda?

Solna terapija poteka v solni sobi, v kateri so stene in tla iz soli. Sol na tleh je predvsem za dekoracijo in zato, da damo našim malčkom možnost brezskrbne igre. Srce Solne sobe je halogenerator, ki poskrbi, da v sobo pride prava doza aerosola soli. Obiskovalci v solni sobi lahko berejo, se igrajo, telovadijo ali le sproščajo na naših počivalnikih in masažnem stolu.

Koliko časa traja? Ali se je potrebno kako pripraviti?

Solne terapije trajajo med 30–60 min. Vsako terapijo se prilagodi glede na posameznikovo starost, zdravstveno stanje in odzivnost organizma. Pred vstopom v naše prostore si je potrebno roke umiti in razkužiti. Otroci si zamenjajo hlačke in nogavičke, odrasli pa dobijo copate za enkratno uporabo.

Ali so mogoče kakšni stranski učinki?

Solne terapije so popolnoma naravne in nimajo stranskih učinkov. Zato so tako priljubljene predvsem pri mlajši populaciji.

Koliko terapij je potrebnih za izboljšanje nekega bolezenskega stanja? Je mogoče preveč terapij škodljivo?

Kot večkrat poudarim, solna terapija vpliva na vsakega posameznika drugače. Na splošno lahko rečem, da pri akutnih obolenjih potrebujemo od 12–15 terapij, pri kroničnih obolenjih pa je priporočljivo, da solno terapijo ponovijo v roku od 48–72 ur po končani prvi terapiji. Učinek se pokaže že po prvi terapiji, vendar, če želimo doseči dolgoročne rezultate, je potrebno narediti cel set terapij in jih tudi vzdrževati.

Glede na stanje koronavirusa, ko je potrebno vse razkuževati, kako je poskrbljeno za higieno?

Že pred covidom-19 se je v solni hiši EMITES skrbelo za čim višjo stopnjo higiene. Pred vstopom imamo razkužilo. Vsi obiskovalci se sezujejo in preobujejo v naše copate za enkratno uporabo. Razlika je ta, da je sedaj potrebna uporaba zaščitne maske, ki jo obiskovalci pred vstopom v solno sobo snamejo. Poskrbimo tudi, da se obiskovalci med seboj ne srečujejo, po vsaki končani solni terapiji pa se soba čisti 30 min. Vse igrače in pripomočki gredo iz sobe v razkuževanje. Na voljo imamo zadostno število igrač, narejenih iz materialov, ki jih lahko razkužimo. Otroci svojih igrač v solno sobo naj ne bi nosili, ampak če se igrača lahko razkuži, to tudi omogočimo.

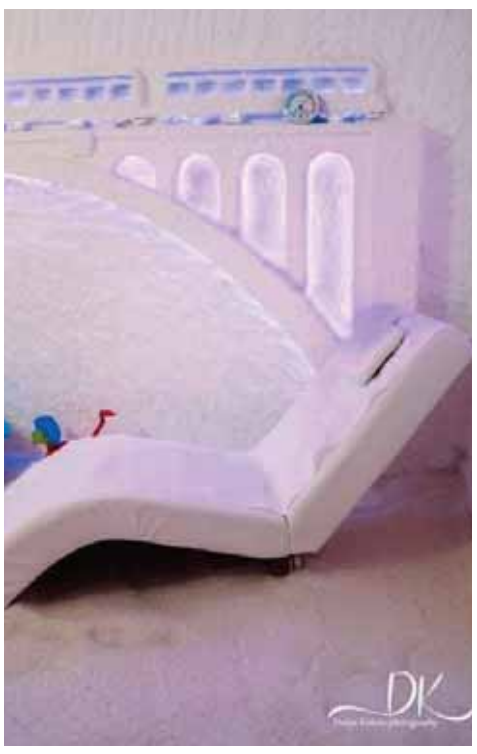

Foto: Dunja Košuta

Foto: Tina Kadrija

Si mamica trem otročkom. Kako usklajuješ redno službo in dodatno dejavnost? Ali solno terapijo tudi sama uporabljaš? Ali ti ostane še kaj prostega časa in kaj najraje počneš?

Sem ponosna mamica dveh prisrčnih deklic in malega fantka. Moram priznati, da je včasih težko, predvsem zato, ker sem zaposlena kot medicinska sestra in so urniki zelo naporni. Če sem dopoldan v službi, imam popoldan odprto solno hišo; če sem popoldan v službi, pa obratno. Prav iz tega razloga sva se z možem odločila, da sva se za delo s solnimi terapijami izobraževala oba, tako da se izmenjujeva in sem lahko kakšen popoldan doma z otroki. Vikende imamo zaprto, ker z možem delava, če pa sva prosta, izkoristiva čas za igro s svojimi otroki in kakšen enodnevni izlet, ali pa se odpravimo samo na sprehod.

Solne terapije koristita moji dve punci redno, predvsem v zimskem času, ko iz vrtca nosita polno bacilov, najmlajši član pa je še premajhen.

Tina, najlepša hvala za pogovor in vse nasvete o krepitvi zdravja s soljo. Srečno na tvoji poti. Se bomo prišli kdaj »solit«.

Martina Gorjan

Uspešni Solkanci

Solkan je danes moj dom

Santa Guste Dornik, Latvijka in Solkanka

Santa prihaja iz Latvije. Na prvi pogled je zanimiva, prijetna in prijazna mlada ženska. Je žena in mama dveh deklet. Že pred leti sem jo začela videvati na sprehodih po Solkanu. Govori odlično slovensko, zato se ni branila pogovora z mano.

Veliko ljudi se za odhod v tujino odloči zaradi ljubezni ali odpiranja novih karier-nih poti, želje po boljšem življenju. Kaj je tebe pripeljalo iz Latvije v Solkan?

Mene je v Solkan pripeljala ljubezen. Leto 2008 je bilo krizno leto, dela v družinskem podjetju je bilo manj, zato sem izkoristila možnost programa Leonardo da Vinci za trimesečno prakso v tujini. S prakso sem začela v industrijski coni blizu mejnega prehoda v Vrtojbi. Še danes se spomnim, da sem gledala tim odlično. Selitev se je zgodila tako hitro, da nisem imela veliko časa razmišljati o tem, kako se počutim. O tem sem začela razmišljati kasneje. V času, ko je mož prvič prišel na obisk v Latvijo, sva se odločila, da za nekaj tednov spet pridem v Solkan, potem sem se vrnila domov na zagovor diplome, ampak sem že prej v Sloveniji poslala nekaj življenjepisov. Nisem imela česa izgubiti. Vsi so mi rekli, da v tej krizi, in brez znanja jezika, dela ne bom dobila. Prejela sem klic in na razgovor sva takrat šla skupaj z možem. Lastniku ni bilo mar za moje, takrat še zelo slabo, znanje slovenščine. Znal je ceniti poznavanje drugih jezikov. Ponudbo za delo sem prejela tudi v Latviji in spomnim se, da sem prvič na belem listu papirja pisala pluse in minuse. Plusov na strani Slovenije takrat skoraj ni bilo.

Foto: Studio Sclauzero

skozi okno na prazen, od sonca povsem ožgan travnik in mislila, kako močno pogrešam dom. Tudi Nova Gorica me kot mesto ni vabila, dokler me bodoči mož ni prepričal, da je Solkan *ful* lepši od vsega zraven. Izkazalo se je, da je imel prav.

Koliko časa sploh si v Sloveniji?

Letos štejem dvanajsto leto.

Kako si spoznala svojega moža?

Takrat še neznanec me je ogovoril v baru Blanko, današnji Gallus, v centru Nove Gorice. Sostanovalka iz študentskega doma je praznovala rojstni, mi pa smo bili mlada, glasna družba. Mož je bil tam s prijatelji in mi je najprej plačal pijačo, kasneje pa me je še ogovoril. Vedel je mnogo o Latviji in pogovor je hitro stekel, Ko sem se po praksi vrnila v Latvijo, me je prišel iskati. Podaril mi je prstan. Po očitnem strahu v mojeh očeh je hitro dodal, da je to prstan prijateljstva. Dobro se je razumel z mojo družino, takrat sem prvič v mamineh očeh opazila velik strah, da bom zares odšla.

Imaš torej lepe spomine na odraščanje in otroštvo?

Spomini so zelo lepi. Doma imam veliko družino, v očetovi družini je bilo šest otrok, mama ima dve sestri. Poletja smo otroci skupaj preživljali pri *noni* na podeželju. Vsako jutro, ko so brat, bratranci in sestrične še spali, sva z *nono* zgodaj vstali, da sva šli h kravam in konjem. Danes sem vesela, da imamo pri moževi *noni* v Biljah nekaj živali, pa tudi na vikendu v Bavšici uživamo v naravi in vedno nesemo kruh ovcam, oslom. Tam je mir, nimamo ne interneta ne televizije. Danes je kar izziv odvrniti otrokovo pozornost od digitalnega sveta.

Kako se počutiš v našem malem Solkanu? Je bila selitev v Slovenijo čustveno težka odločitev?

Solkan je danes moj dom. Tukaj se počutim odlično. Selitev se je zgodila tako hitro, da nisem imela veliko časa razmišljati o tem, kako se počutim. O tem sem začela razmišljati kasneje. V času, ko je mož prvič prišel na obisk v Latvijo, sva se odločila, da za nekaj tednov spet pridem v Solkan, potem sem se vrnila domov na zagovor diplome, ampak sem že prej v Sloveniji poslala nekaj življenjepisov. Nisem imela česa izgubiti. Vsi so mi rekli, da v tej krizi, in brez znanja jezika, dela ne bom dobila. Prejela sem klic in na razgovor sva takrat šla skupaj z možem. Lastniku ni bilo mar za moje, takrat še zelo slabo, znanje slovenščine. Znal je ceniti poznavanje drugih jezikov. Ponudbo za delo sem prejela tudi v Latviji in spomnim se, da sem prvič na belem listu papirja pisala pluse in minuse. Plusov na strani Slovenije takrat skoraj ni bilo.

Je kaj, kar pogrešaš pri nas?

Mogoče na samem začetku, a so bile to, z izjemo družine, le majhne stvari. Na splošno si ne pustim, da bi mi karkoli tukaj manjkalo, zato lahko rečem, da imam danes v Solkanu vse.

S čim pa te je naša država najbolj osvojila?

Bližina hribov in morja obenem, razvitost vseh regij. Mnogi znanci, ki potujejo skozi Latvijo, rečejo, da jih očara nedotaknjena narava in širina polj na podeželju. V Latviji, ki ima trikratno kvadraturo Slovenije, biva približno enako število ljudi kot v Sloveniji, od dveh milijonov jih je v Rigi nekaj več kot milijon. Izven glavnega mesta je infrastruktura ponekod povsem nerazvita in poznam slabost teh čudovitih, naravnih krajev, kjer ni ostalo niti enega mladega. Somnim se, kako zelo me je sprva presenetila Ljubljana. Skozi okno sem iskala nebotičnike in bleščeče izložbe, ampak sem hitro dojela, da je prav pomanjkanje vsega tega razlog, zakaj je ostala dežela tako dobro razvita. Otroci imajo v vsakem malem mestu vrtec in šolo. Tudi v Latviji danes družine spet iščejo svoj košček narave in vse zapuščeno se postopoma spet razvija.

Si se kot tujka v Solkanu počutila sprejeto?

Da, s tem nisem imela nobenih težav. Dobro se spomnim, kako zelo je moževa *nona* hotela, da čimprej osvojim jezik. Ona je govorila v italijansko, jaz špansko, vse to pa s pomočjo mimike. Za dobrodošlico mi je nalila svoj najbolši teran, ki je sicer že po vonju bil malce čuden. Po kozarčki napitka je *nona* planila v smeh, saj se je izkazalo, da mi je dala orehovec. Ni odveč reči, da so me po tem hitro vzeli za svojo.

Koliko si pred prihodom v Slovenijo vedela o naši državi?

O Sloveniji sem vedela malo. Podobno kot tukaj mešajo Litvo in Latvijo, pri nas mnogi mešajo Slovaško in Slovenijo. Tako sem najprej *googlala* napačno državo in svojo napako dojela šele takrat, ko v Slovaški nisem našla mesta z imenom Nova Gorica.

Ti je bilo težko priti na tuje in si spet od začetka ustvariti svojo kariero, pa tudi svoje osebno življenje?

Prej sem na kratko opisala svojo prvo delovno izkušnjo v Sloveniji. Od takrat je šlo, kar se kariere tiče, vse kot po maslu. Delala sem v dveh zelo uspešnih podjetjih na Goriškem. Z začetkom koronavirusa sem bila priča temu, kako so morali podjetniki čez noč sprejeti težke odločitve, da bi podjetja rešili. Ampak tudi v tem času je na moja vrata potrkala nova poslovna priložnost, ki sem jo navdušeno sprejela. V osebnem življenju ni šlo tako gladko. Od moža sem zahtevala veliko. Moral je biti hkrati mož, prijatelj, brat in še starš takrat, ko je bilo najtežje in se staršem nisem upala spovedati. Sčasoma sem začela razumeti, da sta žalost in sreča dve čustvi, ki se ne izključujeta. Tako so pogovori z družino tekli lažje, pa čeprav kdaj skozi solze. Mož je postal le mož in v službi in družbi sem našla prijateljice. Pozitivna stvar, ki je ostala od takrat, je, da se z možem še danes zelo veliko pogovarjava. Kdaj nama prijatelji rečejo, da naju je hecno poslušati. Mule vsekakor ne kuhava dolgo.

Tvoj najljubši kotiček v Solkanu?

Takoj za našim atrijem je to solkanski Plac. Živimo zelo blizu in že ko se je rodila prva hči, sem se tam med vozičkanjem vsak dan ustavila na pijači. Zdaj pa tja redno hodim s hčerkama na sladoled, saj doma nikoli ni tako dober kot pod dežniki v bližini fontane.

Katera je tvoja najljubša slovenska jed?

Verjetno bo to jota. Moja tašča je odlična kuharica in rada eksperimentira z recepti z vsega sveta, sploh po dopustih, potovanjih, zato za mnogo jedi niti ne vem, ali so slovenske. Jota pa sigurno je. Vedno jo naročim na kmečkih turizmih oziroma v kočah, ko nam uspe sprehod v hribe.

Katera slovenska navada se ti zdi najbolj neobičajna? Navadno tujci omenijo to, da doma nosimo copate.

Res? Tega nisem opazila v taki meri, da bi lahko izpostavila. Meni osebno so najbolj neobičajna navada vsi prazniki, ki so namenjeni pijači, hrani. Recimo, praznik češnj, praznik kostanja, praznik špargljev. Res je hecno, ampak je lepo videti, da ljudi uživajo ob vsaki priložnosti, saj je tukaj res mnogo okusnega in praznovanja vrednega.

Kako vidiš Solkance in naš narod? Kaj pa negativne stvari?

Solkanci ste zelo ponosni na svoje korenine. Najini punci je mož že zgodaj naučil, da sta Solkanki. Preden rečeta, da sta iz Slovenije, omenita, da sta iz Solkana. Na splošno pa slovenski narod vidim kot eno ravnovesje med vročekrvnimi kulturami južne Evrope in

bolj zadržanim severom in tudi prijaznost je ravno v pravi meri. Preprostost čutim bolj prisotno kot pa vzvišenost. Negativnih stvari se sedaj res težko spomnim.

Kaj v Sloveniji najbolj pogrešaš? Če izvzamemo prijatelje in sorodnike.

Mogoče bo to kakšna naša narodna navada. Večer svetega Janeza, 23. junija, je en zelo tradicionalen praznik. Takrat se mnogi oblečejo v narodne noše. Ponoči gori kres in mladi in stari skačejo čezenj. Naši predniki so govorili, da ta ritual ščiti pred 40. nezgodami. Ob polnoči gredo ljubimci iskati praprotni cvet za plodnost. Še en fantastičen dogodek je festival pesmi in plesa, ki traja slab teden in kjer se ga vsako drugo leto udeleži več kot 40.000 ljudi. Sama se ga nisem udeležila, ampak že gledati koncerte je nekaj res posebnega.

Ti je učenje slovenščine pomenilo oviro? Slišim namreč, da odlično govoriš slovensko.

Hvala za kompliment. Najbolj ponosna nase sem sicer bila v prvem letu, nato se mi je kar naenkrat zdelo, da ničesar ne vem, danes pa sem kritična in se jezim, ko moram iskati določene besede ali izraze. Zase lahko rečem, da jezikovnih ovir ni bilo. S prvo zaposlitvijo sem se dnevno spotoma učila še jezika. Na računalniku sem pri vsakem dopisu uporabila orodje, ki podčrtuje napačne besede, tako sem se učila besedilo, potrpežljive sodelavke pa so mi pomagale pravilno sestavljati stavke. Med pogovori se nisem bala zmotiti in bom vedno vztrajala, da je to nabolj važen pogoj, saj se le s prakso lahko jezika naučimo. Danes se zaradi bližine meje in muzikalnosti jezika želim naučiti še italijansko.

Kaj bi za konec sporočila bralkam in bralcem našega časopisa?

Zaupajte sebi, intuicija nas namreč redko prevara. Če pa do tega pride, je pomembno verjeti, da se je zgodilo najbolše, kar bi se lahko. Metoda plusov in minusov deluje pri zelo fiksnih in enostavnih stvareh, v zadevah, pomembnih za življenje, pa je boljše ostati pri praznem listu in poslušati srce.

Santa, hvala za iskren pogovor. Srečno in uspešno naprej.

Svetlana Bušen

Na poroki z *nonama*

Uspešni Solkanci

Vladimir Makuc, umetnik in Solkanec, je ključni del svojega opusa namenil rojstnemu kraju

Za letošnjo Poletno muzejsko noč, 20. junija, smo na Gradu Kromberk odprli razstavo del Vladimirja Makuca in ponovno pokazali izbor iz donacije, ki jo je namenil svojemu rojstnemu kraju in v hrambo Goriškemu muzeju. Makuc nam je že leta 2007 poklonil obsežen izbor grafik, risb, slik, kipov in slik na porcelanu. Muzej pa žal nima prostorov za stalno postavitev, zato nekatera njegova dela predstavljamo v stalni likovni zbirki na Gradu Kromberk, večkrat pa jih tudi posojamo drugim inštitucijam, ki pogosto predstavljajo dela tega umetnika. Leta 2010 smo na Gradu Kromberk odprli prvo od treh razstav s katerimi smo javnosti pokazali donacijo in po desetih letih smo se odločili, da bomo ponovno opozorili nanjo. Tokrat smo v veliki dvorani v drugem nadstropju na ogled postavili platna velikih dimenzij, v dveh stranskih stolpih pa še kipe in slike na porcelanu.

Vladimir Makuc, Hudourniki (modro nebo), 2002, disperzijska tempera, barvne voščene krede, kolaž in mivka na platnu, 120 x 100 cm

Vladimir Makuc sodi med najvidnejše slovenske umetnike, ki so s svojim bogatim opusom zaznamovali razvoj likovne umetnosti 20. stoletja. Najprej se je izoblikoval na področju grafike, kjer je začel razvijati svoj značilni motivni svet in že pokazal nagnjenje k eksperimentiranju, ki ga je kasneje prenesel v druge medije: slikarstvo, kiparstvo, keramiko. Kljub različnim zvrstem pa je izoblikoval lasten likovni slog s samosvojo znakovno govorico in mu, z določenimi spremembami, ostal vseskozi zvest.

Od vsega začetka Makuca zaznamuje povezanost z naravo, predvsem z domačim kraškim, mediteranskim svetom, saj se je poglobil v naravne specifike okolja in kulturno izročilo domače dežele. V Makučevem opusu je narava eno izmed temeljnih izhodišč, ki je prešla v abstrahirane prostorske zasnove z večplastno simboliko.

S svojo značilno prvinskostjo je Makuc v ekspresivnem, izpovednem jeziku sintetiziral življenje in značilnosti kraške, mediteranske pokrajine. Živa bitja, arhitekturni elementi in predmeti, ki se stalno pojavljajo v njegovem opusu, pa presegajo zasebno, domačo sfero in prehajajo na vsesplošno raven, postajajo metafora življenja. Makučeva govorica prestopa iz intimne poetike v svet univerzalnih znakov, prepleta se in obenem povzema iz širše evropske kulturne tradicije, neolitske umetnosti, antične mitologije, krščanskega srednjega veka, gotske umetnosti, vse do moderne smeri art brut in povojnega evropskega modernizma.

Vladimir Makuc je svojo likovno govorico izoblikoval iz različnih delovnih izkušenj na terenu. Po končani likovni akademiji v Ljubljani je več let deloval kot restavrator in kopist srednjeveških, predvsem poznogotskih fresk po slovenskih cerkvah. Prizori, na katerih se ekspresivna, vendar esencialna likovna govorica srednjeveških mojstrov prepleta s skrivnostnimi glagoljaškimi zapisi in grafiti, ki so jih skozi stoletja na stenah puščali romarji ter obiskovalci, so umetnika globoko zaznamovali. V prostem času je veliko risal istrsko-kraško krajino, opazoval je njene arhaične značilnosti, njene ljudi, naravo, arhitekturo.

Z opazovanjem in refleksijo je tako, najprej v grafiki, izoblikoval svoj motivni svet, v katerem združuje naravni prostor in kulturno izročilo v neločljivo celoto. V zgodnjem obdobju, ob koncu 50. let, je ustvarjal predvsem v tehniki lesoreza. Po dvomesečnem delovanju v ateljeju Johnnya Friedlanderja v Parizu, kamor je odšel leta 1960, pa se je popolnoma posvetil barvni jedkanici in akvatinti. Po pariški izkušnji se je Makuc uvrstil med najvidnejše predstavnike ljubljanske grafične šole, ki so izstopali po tehnični izpopolnjenosti, skrbi za preciznost odtisa, barvni in motivni ubranosti. Makuc je razvil svoj značilen odnos do barve, ki jo je uporabljal zelo izbrano. Sintetizirane človeške in živalske podobe je v abstrahirani krajini povezoval s simbolnimi znaki in pismenkami, prevzetimi iz starodavnih stenskih grafitov. Tem značilnim motivom kraškega sveta se je

Vladimir Makuc, Pokrajina z brinovko, 1994, disperzijska tempera, steklene črepinje, barvne voščene krede in pesek na platnu in lesu, 11 x 128 cm

kasneje pridružil simbol zobatega kolesca. Ta element, ki opozarja na neizogiben tehnični razvoj in napredek, pa se mehko vključuje v kompozicijo in nakazuje možnost sožitja med naravo in tehnologijo. V grafično polje je začel Makuc tako vnašati različne rabljene predmete, tiskarske plošče pa je gradil iz samostojnih delov, ki so mu nudili možnost številnih variacij. Motivni svet je v tem obdobju razširil s citati iz evropske umetnosti in klasične antike, s figurami Lede, Evrope, Venere. V naslednjem koraku je začel v grafike vnašati več dinamike, z izrazito risarsko potezo in bolj razpoloženjsko atmosfero, kar postane značilno tudi za njegova slikarska dela.

V 80. letih se je začel Makuc intenzivneje posvečati slikarstvu, nadaljeval pa je z razvojem že ustaljenih tem. Slike so v vsebinskem in tehničnem smislu na nek način nadaljevanje grafičnega opusa. Ikonografsko ravno tako izhajajo iz sredozemske kulture, barvna lestvica ostaja zamejena na zemeljske tone, predvsem pa jih, ravno tako kot grafike, zaznamuje reliefna površina. Z vnašanjem neklasičnih materialov, peska, drobnih kamenčkov, steklenih črepinj in uporabo disperzijske tempere, je ustvaril razgibano, taktilno likovno strukturo. Slikarska dela temeljijo na poudarjeni gesti umetnikove roke in materialnosti. Naravne snovi so se iz zemlje preselile na platno oziroma leseno tablo. Sama površina slike se je tako spremenila v izrazno sredstvo, kar je umetnika vodilo v naslednji korak, oblikovanje tridimenzionalnih objektov. Vanje je ravno tako prenesel svoj motivni svet in neokrnjeno moč lastne poetike.

Ob tokratni razstavi smo pripravili manjšo izdajo razglednic z izbranimi detajli znanih umetnikovih motivov z namenom, da prikažemo mojstrsko natančnost Makučeve poteze, ki se je prilagajala vsakokratnemu materialu in nosilcu. Večplastni odtisi grafičnih plošč, barvni svinčniki na risbah, materične površine slik in kipcev odražajo umetnikov ustvarjalni postopek in odlično poznavanje likovnih tehnik. Nobena, še tako dobra reprodukcija pa ne more nadomestiti doživetja umetnine v živo, je lahko le povabilo nanj.

Katarina Brešan, kustosinja za umetnostno zgodovino,
Goriški muzej Kromberk – Nova Gorica

Mladi upi nadaljujejo tradicijo kajakaštva v Solkanu

Čas je že, da tistim, ki vas zanima kajakaštvo in niste neposredno vključeni v ta šport, predstavimo mladeniča, ki trenutno celo sanja vêsla in brzice.

Atej Z. Urbančič, učenec 9. razreda osnovne šole v Solkanu, je star 14 let. Prizadeven in uspešen je v šoli, kar je pohvalno, lepo in prav, vendar ga njegove želje in vsakodnevni treningi nosijo tudi na športnem področju daleč in visoko. Nepopisno uživa v kajaku na živahnih in divjih slalomskih ovinkih.

Ko se je v prvem razredu odločalo, kateri šport naj Atej izbere, mu je v pogovorih veliko lahko svetoval oče Tomaž, ki je bil v mladih letih sicer uspešen, nadarjen kanuist na divjih vodah. Svoje znanje, izkušnje, čas, tako in drugačno podporo sedaj prenaša na sina.

Velikokrat pa Ateja na tekmah doma in v tujini spremlja in spodbuja vsa družina.

Atej je svoje znanje najprej pridobival od trenerjev Nine Mozetič in Roka Žnidaršiča, zadnji dve sezoni pa nadaljuje svojo uspešno športno pot v družinskem timu z neprecenljivimi nasveti vrhunskega trenerja Mihe Brezigarja.

Atej se po koncu letošnje tekmovalne sezone upravičeno lahko pohvali z dvema naslovoma, ki sta močna spodbuda za nadaljevanje njegove športne poti. Ko postaneš državni prvak 2020 v kategoriji U14 in hkrati še zmagovalec skupnega seštevka evropskega pokala U14 2020, je to največ, kar mladi slalomist na divjih vodah lahko doseže.

Ateju čestitamo za vse uspehe, predvsem pa za njegovo skromnost in prirojeno srčnost, ter mu seveda želimo uresničitve njegovih športnih sanj.

BD Solkan

Foto: Branko Frelih

Obledeli spomini

Spomini na solkansko grofico Liduško de Nordis Hornik (1921–2006)

Prebral sem knjigo »Lyduska – La vita tra due mondi della contessa di Salcano« (Liduška – Življenje med dvema svetovoma grofice iz Solkana), ki jo je napisala Anna Cecchini. Od bližnjih sosedov Liduškinega dvorca nad Sočo pisateljica omenja le *Kaželantarco* (Emilio Morsolin Del Vecchio) ter gospodinjo Marjuto v trgovini jestvin, ki smo ji pravili pri Gofetu. Daljši zapis o Liduški je napisala tudi Tatjana Malec v 84. številki Solkanskega časopisa, ki si ga je vredno ponovno prebrati. Za nas Solkance je to vsekakor premalo, saj je bilo veliko dogodkov povezanih z bližnjimi sosedi. Po pogovoru s sosedi dvorca, Pepitom Draščkom *Božjakom* in drugimi, bom opisal te skupne spomine nanjo.

Moji spomini segajo v davni leti 1938 in1940. Pred našo hišo v Solkanu je bilo pred vojno nogometno igrišče. Liduška je večkrat prijahala s konjem pred Žerjalovo hišo in ga tam pustila, da se je pasel na nogometnem igrišču, ona pa se je podala k šivilji Mariji, sestri *Slavkota* Žerjala, ki ji je šivala ali popravljala obleke. Zakaj je izbrala prav njo, izhaja iz tega, da je družina Žerjal prej stanovala v hiši nad Barko, ki je v neposredni bližini dvorca. Po koncu druge svetovne vojne smo jo večkrat videvali jahati v družbi visokega angleškega oficirja. Po nekaj krogih na igrišču pred našo hišo sta ponavadi odjahala proti Ošljeku v smeri Panovca. Njena mama, grofica Lidia de Nordis, je ob nedeljah večkrat prihajala k maši v solkansko cerkev s kolesom, ki ga je pustila prislonjenega na zid *Barbalčeve* hiše. Kolo je bilo črne barve z *mantelnami mezzo balloncin*, že tedaj z obešenim košem na prednji strani *manubriota* (krmila, op. avt.). Pod sedlom neobičajne oblike je imela pritrjeno leseno, na koncu okovano palčko, ki jo je povzdignila navzgor v pravi kot, da je lahko nanjo prislonila kolo na hišo in s tem preprečila, da bi se ogulilo sedlo. Moj brat Julij pa se spominja nekega dogodka: Solkanci so na Jezu radi skakali nad *žlavaduərjəm* v Sočo v *kolombo* (lastovico, op. avt.). Solkanec Otokar Prijon se je nekega dne leta 1946 pri skoku premalo odrinil in skočil v prenizko vodo. Nezavestnemu so prijatelj priskočili na pomoč. Iz vej so na hitro napravili zasilna nosila in ga odnesli v Liduškin dvorec. Od tam so poklicali zeleni križ, ki ga je odpeljal v bolnišnico Via Brigata Pavia. Po odpustu iz bolnišnice je Otokar hodil po Solkanu v gipsu, da ni mogel obračati vratu. K sreči se je vse srečno izteklo.

Liduška je bila zelo lepa, lepega nasmeha, vedno našminkana, s čutnimi ustnicami, kot rečemo, ustvarjenimi za poljub. Pri služenju vojaškega roka v Beogradu leta

Dovolilnica za prebivanje Liduškinega očeta Ferdinanda Hornika, izdana v Želetavi.

1954 smo se ob prostem izhodu večkrat podali z avtobusom na Avalo k spomeniku neznanemu vojaku. Ta kraj je nas Slovence posebej privlačil, saj nas je njena hribovita gozdna površina spominjala na Slovenijo. Tja so večkrat prihajali avtomobili diplomatov, akreditiranih v Beogradu. Ob nekem obisku Avale je iz avta z ameriško zastavico izstopila ženska, izrezana Liduška, ki me je vznemirila, a na žalost ni bila ona. Kasneje sem le dobil priložnost iti na obisk v njen dvorec. Leta 1967 mi je moj šef in vzornik Stanko Drašček –*Božjak,* vodja GRS pri Avtoprometu Gorica, rekel*: »Dreja, jutre pridi djəlat z avtəm, zatuə, ki bomo šli objəskat groficu Lidušku.«* Stanko je bil namreč najbližji sosed dvorca in samo dve leti starejši od grofice. Liduška se je velikokrat igrala s sosednjimi otroki. Ker so doma skrbeli za vitko linijo, je bila večkrat tudi lačna, tako da je včasih poprosila *Stankotovo* mamo za kruh. Starejši Solkanci so vedeli povedati, da je Liduškina mama večkrat rekla: »*Lojza, saj buəste pršla povarvat našu pupcu.«* Govorice, ki so takrat krožile, da je Lojza poleg varstva včasih tudi Liduško podojila, niso izmišljene. Ko sva ob obisku s *Stankotom* pozvonila, nama je Liduška sama odprla, in ko je zagledala *Stankota*, je vzkliknila: »O, moj Stanko!« in ga objela. Govorila je čisto *sukenščino*, ki bi razveselila tudi našo *sukenistko* Katarino Vuga. Najprej je vprašala po starejšem bratu Lojzetu *Božjaku,* in po mami, ki je po njeno kuhala najboljše *mineštre*. Spominjam se, da je v preddverju na zidu viselo družinsko drevo

Dvorec z južne strani. Liduškina spalnica je bila levo od balkona.

z vsemi davnimi predniki družine. Postregla nama je z domačim malinovcem. S *Stankotom* sta obujala otroške spomine. Pripovedovala je o življenju v Keniji, organizaciji »Mau Mau«, podržavljenju njenega posestva ipd. Uradni del obiska je bilo vprašanje, če bi na njenem delu zemljišča na jugoslovanski strani dovolila, da se razširi podjetje Avtopromet Gorica z izgradnjo garaž in parkirnih prostorov za vedno večji vozni park. Temu ni nasprotovala, vprašala je le, koliko naj bi bilo njeno zemljišče vredno. Zaradi železniških zapornic, bližine meje in drugih nevšečnosti je podjetje kasneje opustilo te namene in pričelo z odkupovanjem zemljišč na Paludah, kjer je nastal novi Avtopromet Gorica. Posebej zanimivo je, da Liduškino zemljišče ni bilo nikoli nacionalizirano.

Pepi Drašček *Božjak* ima še bolj žive spomine na tiste čase. Njegov starejši brat Lojze je bil šest let starejši od Liduške in je bil »kuhan in pečen« na njihovem dvorišču. Ko je odrasel, je *pucal* in skrbel za štiri kočije in tri konje, ki so jih posedovali. Ko je služil vojaško obveznost kot *bersagliere* v Rimu, mu je Liduška pisala, naj pride določenega dne v recepcijo hotela na srečanje, kjer ga bosta počakali z grofico mamo. Pepijeva mama Lojza pa jim je vsa leta prala perilo. Grof Antonio de Nordis, Liduškin *nono*, je zahteval, da se perilo na koncu pranja obvezno *spjəra* v studencu na Goriščeku, ki je napajal tudi solkansko graščino. To korito še danes obstaja, a je žal delno zasuto in obraščeno z grmovjem. Pepijeva teta Pavlica Drašček je v dvorcu kuhala in opravljala hišna opravila. Kasneje je stanovala in skrbela za Liduškino *nono*, kasneje pa tudi za Liduškino mamo v njihovi hiši na Piazza Vittoria v Gorici.

Liduško je vedno spremljal zvesti služabnik, afriški domačin Nyongo, šolan v angleških šolah. Liduška ga je bogato nagrajevala, tako da je lahko šolal tri sinove, ki so postali zdravniki.

V zanimivi knjigi Tomaža Marušiča »Solkan in Solkanci med drugo svetovno vojno in po njej« lahko razberemo, da so solkanski terenci preko Soče prepeljano hrano za partizane večkrat shranjevali v Liduškini kleti. Tudi Solkanec Dušan Petelin v tej knjigi omenja pripravljenost Liduške, da njega in še enega partizana, Nuteta Zavrtanika, konec aprila 1945 prepelje s čolnom preko Soče na solkansko stran. V času vojne je v Liduškinem dvorcu prebival italijanski vojaški zdravnik, ki je grofici izročal zdravila, ta pa je poskrbela, da so jih v tajnosti izročali solkanskemu terencu Marketu Vižinu, da jih pošlje partizanom.

Pepi je še povedal, da so po propadu Italije na področju dvorca prebivali vojaki X.MAS, natančneje pet vojakov bataljona Fulmine, in približno štirideset vojakov bataljona Saetta. Tam so imeli zaprtega tudi enega partizana Furlana, ki so ga zajeli v Čepovanu. Niso bili preveč strogi z njim, saj so občasno skupaj tudi kvartali. Po izgubljeni bitki s partizani na Trnovem so ga odpeljali v Mlin k Soči, kjer so ga ustrelili. Niso dovolili, da bi ga pokopali. Šele po intervenciji in moledovanju solkanskega župnika Boža Kjačiča so dovolili pokop na solkanskem pokopališču.

Liduška pred vilo strica Pula Dolfina

Konec aprila 1945 so četniki porušili most čez Sočo v Pevmi. Skupina četnikov se je pomikala iz Gorice proti Solkanu z namenom, da se preko železniškega mostu v Solkanu napotijo proti Furlaniji in se srečajo z novonastalimi zavezniki Angloameričani. Na tej poti so zajeli več mimoidočih, ki so jih odpeljali s seboj kot zaščito pred partizani. Tako so zajeli tudi Liduško, ki se je s kolesom vračala iz Gorice v Solkan. V Solkanu so zajeli in preko mostu odpeljali tudi domačina Ivana *Bašinča.* V Šentmavru je Liduška v angleščini ogovorila četniškega poveljnika. Ta ji je odgovoril v angleščini in jo pokaral, zakaj ga ni že takoj ogovorila. Spustil jo je in ji svetoval, naj se skrije v vasi, ker je predvideval, da bodo čez most prihajale še druge skupine četnikov, da je ne bi ponovno zajeli. Liduška je hotela čimprej domov, zato jo je, vajena Soče, pri Žerjavi skali preplavala in se rešila.

Pepi se dobro spominja tudi dogodkov po koncu druge svetovne vojne. Hčerka *kaželantarce* Mariucci je hudo zbolela za febris reumatica acuta. Liduška je napotila ameriškega vojaškega zdravnika, da jo pozdravi. Ta je nemudoma poklical v Ameriko, da so pravočasno poslali novo zdravilo penicilin in je z veliko težavo le okrevala. Spominja se tudi zabav, ki so se odvijale v dvorcu z angloameriškimi oficirji in drugimi gosti. Nekega dne je Liduška naročila Pepiju, naj priskrbi material za osvetlitev *brjarja,* ki ga bodo pripeljali iz Trsta. Prišel je ameriški jazz orkester. Pepi in prijatelji so bili razočarani, ker so pričakovali, da bodo videli plesati nove plese, a od tega ni bilo nič. Gostje so v glavnem popivali, klepetali ob obloženih mizah, se smejali in prepevali.

Severovzhodno od dvorca je tudi gospodarsko poslopje s hlevi. Tam je prebivala družina Coretti, ki je med drugim obdelovala grofičino zemljo. Solkanci smo ju klicali Marjuta in Pepo. Redili so tri krave in skrbeli za tri grofičine konje. Imela sta hčer Eldo in sina *Marinota*, ki se je kasneje preselil v Deskle in se preimenoval v Koretiča. Eldo je Liduška povabila v Kenijo ter poskrbela za njeno šolanje za medicinsko sestro in zaposlitev v bolnišnici v Nairobiju. Ko se je k dvorcu priselil Liduškin mož Francesco (Nanni) Piotto, je zahteval, da se družina Coretti čimprej odseli s kmetije. V Doberdo del Lago (Doberdob) jim je našel na pol podrto hišo. Pepo je užaljen zelo težko zapustil Solkan. Ob slovesu sta se hudo sporekla. Leta 1970 je novi gospodar Nanni umrl v prometni nesreči v bližini Latisane.

Cvetka Kofol – Cvetkina sestra Wanda je bila velika Liduškina prijateljica. Delala je na pošti v Gorici. Starši so bili v Čepovanu najpremožnejši kmetje. Cvetka se spominja, da je Liduška na obisk v Čepovan dvakrat prijahala s konjem. Bila je velika ljubiteljica živali, saj je vedno zavila tudi v hleve in pobožala konje in liske, šeke in druge domače živali. Veliko sta si tudi dopisovali, tudi kasneje, ko se je sestra omožila z ameriškim vojakom in se preselila v Ameriko.

Silva Velikonja Trošt – Leta 1947, po optiranju za Jugoslavijo, se je družina Trošt iz Gorice preselila v večstanovanjsko Bartolomejevo hišo na Bregu. Hiša se nahaja severno nasproti Liduškinega dvorca. Vmes pelje cesta na Jez. Silva se med drugim spominja tudi družine Coretti. Njeni sestri, ki sta ostali v Italiji, sta težko prenašali opustitev stikov s starši. Zato sta včasih prišli na obisk k družini Coretti in tam z okna preko ceste in dvorišča izmenjali kako besedo s starši in Silvo. Včasih je priletel tudi kak zavitek kave ali kaj drugega. Za knojevce je to presegalo meje dopustnega, zato so prinesli lestev in Corettijevim zabili obe *škuri* z žeblji, da ju niso mogli več odpreti. Na njivi, kjer se danes nahaja hiša Danjela Bašina, je Silvin oče posejal pšenico. Po žetvi je knojevcem omenil, da bi rad posadil *činkvantin.* Niso nasprotovali, ker so že prej ob hiši *Ugota* in Bruna Bense zgradili opazovalnico, kjer je lahko vojak z višine kontroliral, kaj se dogaja na Liduškinem dvorišču, ter da se kdo ne skriva v koruzi pred poskusom bega čez mejo. Komandir karavle v solkanskem vrtcu je rekel, da je potrebno obdelati čimveč zemlje, da se preživi narod. Silva je Liduško videvala na dvorišču skozi železni *porton*, dokler ga niso odstranili, odprtino pa zazidali.

Jernej Zavrtanik mi je povedal, da je njegov tata Ivan Zavrtanik – *Cesar* vsak dan nosil mleko v Liduškin dvorec. Nekega dne mu je odprl vrata služabnik črne polti. Po prihodu domov mu je oče Janez povedal, da je ta črnec v Afriki rešil grofa pred pikom zelo strupene kače, zato ga je slednji vzel v službo.

(nadaljevanje na naslednji strani)

Obledeli spomini

Marinka, nekdaj dobra sodelavka, danes enkratna vodnica.

Marinka Mitič Pellegrini – Njena hiša leži jugozahodno od Liduškinega dvorca. Marinka se spominja nove dovozne poti z južne strani, ki jo je morala Liduška napraviti, da je lahko prišla do svojega dvorca. Za zadnji del ceste, ki je prečkala parcelo Ivana Juga *Pjəraviga*, je odkupila njegovo celotno parcelo. Edini vhod na severni strani pa je mejil z novo postavljeno mejo z Jugoslavijo. Liduške se kot otrok spominja, kako so tekali nekaj časa za njo, ko je jezdila svojega konja. Ne spominja pa se, da bi otroci od nje kdaj dobili kak bonbon. Marinkina mama je otrokom veliko pripovedovala o življenju, ki se je odvijalo v Liduškinem dvorcu, a njej je bilo bolj zanimivo pestovanje *bambole* in igranje z drugimi otroki kot obujanje spominov odraslih ljudi, kar pa danes obžaluje.

Romano Facca, dolgoletni skrbnik Liduške in njenega posestva (od 1991 leta dalje) rad pove, da je vložil veliko truda in odrekanj, da sta se pozornost in skrb do včasih muhaste Liduške, njenega dvorca in prečudovitega parka obrestovali tako, da ju je vse to povezalo v trajno prijateljstvo. Nemirni duh je Liduško v poznih letih ponovno poklical na njeno posestvo v Keniji. Tam je doživela svojo tretjo prometno nesrečo. Odpeljana je bila v najbližjo bolnišnico, a žal slabše kategorije, kjer ji niso mogli nuditi ustrezne medicinske pomoči. Sama je naročila taksi, da jo je odpeljal v bolnišnico, ki je je bila vajena. Iz te bolnišnice so hudo poškodovano, a za silo izboljšano odpustili v domačo oskrbo na njeno posestvo. Zvestemu služabniku, domačinu, je naročila, da mora brezpogojno odpeljati pse na vsakodnevni sprehod. Ko se je služabnik vrnil, je našel Liduško mrtvo. Tako je Liduška 5. avgusta 2006 odšla v samoto, ki se je je najbolj bala. Na svojo željo je bila upepeljena. Romano se je podal v Kenijo in poskrbel za žaro, da je prišla v rodno Gorico in njen Solkan. Skozi Solkan, ki je bil kraj njenega otroštva in mladosti, je bila prenesena na Sveto Goro, kjer počiva v grobnici svojega *nonota* grofa Antonia de Nordisa, tako kot je želela. Marinka se je udeležila tudi pogreba, ki je bil s sveto mašo v Svetogorski baziliki. Ljudi ni bilo veliko, le gospe so bile oblečene v drage *peliče.*

Pred zadnjim odhodom v Kenijo je Liduška povedala Romanu, da bo v apartmaju v Švici našel njeno zapuščinsko oporoko. Pisalna miza, v kateri je bila oporoka, se zdaj nahaja v Liduškinem dvorcu. Romano je tudi pokazal, na kakšen način je prišel do skritega dela pisalne mize, kjer je bila shranjena oporoka. Zemljišče na slovenskem ozemlju je zapustila dolgoletnemu prijatelju Hansu Hocku. To je zemljišče, ki ga je v potu svojega obraza obdeloval zvesti kmet Coretti, da je preživel svojo družino. Danes je to zemljišče predmet spora med bližnjimi sosedi Liduškinega posestva in gradbenim lobijem, ki bi z izgradnjo stanovanj bogato oplemenitil vložek, vendar na račun miru, ki ga zdaj uživajo vsi sosedje dvorca. Dvorec, park, gospodarsko poslopje in bivalno hišo nad Barko je Liduška zapustila zvestemu in skrbnemu prijatelju Romanu. Kaj to pomeni, sem smiselno prevedel zaključek iz knjige Anne Cecchini o Liduški:

Zapuščina je za Romana postala veliko veselje in hkrati neizmerna obveznost. Niso lahka leta za tistega, ki mora poskrbeti, da se ohrani tako zahtevno nepremičnino. Toda on ni odnehal. Prekril je streho, zamenjal okna, inštalacije idr. Poskrbel je za park s stoletnimi drevesi, ohranil cvetlične gredice, ki jih je Liduška tako ljubila in jih zasadil z novimi, poskrbel je za podove in tlake, prebarval stene v dvorcu in prenovil hleve. Spoštoval je arhitekturni značaj notranjosti hiše, da bi jo ohranil v spomin bodočim rodovom. Toda to dediščino spominov in zgodovinskih dogodkov ni hotel obdržati le zase, zavedajoč se, da je del zgodovine mesta Gorice. Moje in Marinkino skromno mnenje pa je, da je to tudi del zgodovine Solkana.

V tem zapisu so zbrani spomini domačinov o Liduški, ki niso objavljeni v knjigi ali drugih zapisih. Jernej Vidmar je v knjigi »Jako stara vas na goriškem je Solkan« pod naslovom »Solkansko plemstvo« opisal 19 plemenitih družin, ki so prebivale v Solkanu, pri tem pa navedel, da je Liduška zadnja potomka goriške veje plemenite družine de Nordis. Ne gre pozabiti, da je tudi zadnja potomka vseh devetnjastih plemenitih družin, ki so živele v Solkanu. Med temi plemenitimi smo imeli tudi Solkanci našega Andreja Komela plemenitega Sočebrana.

Zahvaljujem se vsem, ki ste mi kaj povedali in s tem pomagali pripraviti zapis spominov na Liduško. Posebej se zahvaljujem Marinki, da mi je omogočila ogled Liduškinega dvorca, slik, fotografiji, dokumentov, parka, cvetličnih gredic in spremljajočih objektov. Posebno pozornost vzbuja iz Kenije pripeljan kavč znane danske pisateljice Karen Blixsen, ki je leta 1937 izdala knjigo z naslovom »Moja Afrika«. Po tej knjigi je bil leta 1985 posnet film z istim naslovom. Vse mi je podrobno razkazala in obrazložila. Ob ogledovanju so se občasno prikradli spomini na leta, ki sva jih skupaj preživela v računovodstvu Avtoprometa Gorica. Ob tem spoznanju se prikrade v zavest žalost, ker se to ne more več ponoviti. Danes me je Marinka pomladila za petdeset let, saj me je s pripovedovanjem popeljala v tisto leto, ko sva s Stankom *Božjakom* obiskala grofico Liduško v njenem dvorcu.

Mogoče se bo nekega dne porodila zamisel, da se nekdanji severni vhod v Liduškin dvorec ponovno odpre in da se v dvorcu občasno priredi skupne prireditve obeh Goric; koncerte, skupna srečanja, oglede ipd. S tem bi z denarnim nadomestilom gospod Romano Facca lažje vzdrževal dvorec in ohranjal njegovo neprecenljivo vrednost za prihodnje rodove.

Andrej Černe

Dr. Josip Srebrnič − med ustanovitelji univerze

Ob 100-letnici univerze v Ljubljani (1919–2019)

Preteklo leto je univerza v Ljubljani obhajala 100-letnico ustanovitve. Iz izvirnega znanstvenega članka dr. Bogdana Kolarja, objavljenega že 2010 v »Acta ecclesiastica Sloveniae 32« z naslovom Teološka fakulteta – del univerze v Ljubljani, zvemo nekaj tudi o **solkanskem rojaku** in njegovem **sodelovanju in prizadevanju ob ustanavljanju univerze v Ljubljani.** Pričujoči zapis je bolj delni povzetek zgoraj omenjenega izvirnega članka, da bi vedeli ali osvežili dejstva, ki vsekakor niso takšna, da bi se osebnosti in pobud sramovali.

Dr. Bogdan Kolar v uvodu piše*: Ustanovitev univerze v Ljubljani po končani 1. svetovni vojni je treba uvrstiti med osrednje izraze narodne samostojnosti, saj je pomemben sad prizadevanja več rodov slovenskih intelektualcev ... V predhodnih letih je bilo predstavljenih že več pobud za ustanovitev univerze, vendar razmere za to v tedanji državi niso bile naklonjene.* (op.: l. 1898 je pravnik dr. Danilo Majaron s predstavniki Slovenske matice pripravil spomenico v prid ustanovitve univerze, ki je bila izročena državnemu zboru in vladi, a ni rodila sadu). *Večje število študentov slovenskega rodu, tudi J. Srebrnič, ki so si znanje nabirali v drugih okoljih* (op.: Dunaj, Praga, Zagreb*) sta bila zadostna razloga in temelja za bolj pogumno načrtovanje ... Med nosilci ideje, da bi zaživela povsem nova in neodvisna univerza v prestolnici Slovenije, so bili prav teološki učitelji.*

Foto: Arhiv NUK (dLib)

Politična modrost pa je slovenskim politikom pomagala, da so že novembra 1918 postavili med naloge tudi skrb za študente, ki so študirali na tujih univerzah, in za učitelje, ki so bili tam zaposleni.

Sledila so dejanja, kot na primer posvet o omenjeni zadevi, 23. avgusta 1918, ustanovitev vseučiliške komisije (v nadaljevanju VK), 26. novembra 1918, 1. seja VK je bila 5. decembra 1918 v Narodni palači, na kateri so bili tudi trije teološki učitelji iz škofijskega semenišča: dr. Janez Zore, dr. Aleš Ušeničnik in dr. Janez Janežič, vendar eden od njih zaradi bolehnosti v VK ni mogel sodelovati.

Na njegovo mesto je bil že na 2. seji VK imenovan zgodovinar dr. Josip Srebrnič (1876–1966) (op.: l. 1907 – študijski vodja in knjižničar v osrednjem bogoslovnem semenišču v Gorici, 1910 je postal predavatelj zgodovine na isti ustanovi, leta 1918 je bil povabljen v Ljubljano, kjer je v bogoslovnem semenišču prevzel predavanja cerkvene zgodovine, ko se je vključil v pripravljalna dela za ustanovitev univerze, zlasti v pripravo njenega statuta, 1920 je postal redni profesor za starokrščansko književnost in zgodovino grško-slovanskih cerkva, septembra 1923 pa je bil imenovan za škofa na otoku Krk).

Ko se je komisija konstituirala, je bil za njenega predsednika imenovan dr. Danilo Majaron (1859–1931) (op.: med slovenskimi javnimi delavci velja za najpomembnejšega pobudnika za ustanovitev samostojne in celovite univerze).

V tem obdobju (op.: na začetku) je prevladovala misel, da bi bila začetni temelj univerzitetnega izobraževanja na Slovenskem Univerza v Zagrebu, kjer bi v prehodnem obdobju organizirali slovenske oddelke in hkrati pripravljali učitelje za organiziranje samostojnega delovanja v Ljubljani (za takšno prehodno obdobje se je v zgodovini univerze uporabljal izraz provizorij). Prizadevanja pa so tekla v smeri ustanovitve samostojne in celovite univerze vključno s teološko fakulteto.

Takšnemu predlogu je bila naklonjena večina članov komisije. Predlog je bil pod pogojem, da bodo vsa predavanja javna ter v slovenskem ne v latinskem jeziku, soglasno sprejet in VK je Narodni vladi predlagala, naj ljubljansko bogoslovje, ki je kot oblika višjega študija za bodoče duhovnike delovalo v Ljubljani od leta 1791, takoj povzdigne v fakulteto ...« Vlada je dovolila ustanovitev univerze in za začetek njenega delovanja odobrila 1,4 milijona kron. Na seji VK, 8. marca 1919, je bilo ustanovljenih več podkomisij ... tudi z nalogo priprave osnutka statuta univerze, v bogoslovno podkomisijo je bil, kot že zapisano, imenovan tudi dr. Josip Srebrnič skupaj z dr. Janezom Zoretom (vodjem podkomisije) in dr. Alešem Ušeničnikom.

Posredovanje dr. Danila Majarona pri podpredsedniku vlade dr. Antonu Korošcu, 5. aprila 1919, je imelo pozitivni učinek. Ko je stranka dr. Korošca podprla vladni proračun, je prosvetno ministrstvo začelo pripravljati zakon o ustanovitvi Univerze v Ljubljani. Za čimprejšnjo ustanovitev samostojne univerze – to je brez prehodne stopnje sodelovanja za zagrebško univerzo (»provizorija«) – se je v okviru VK zelo vztrajno zavzemal tudi dr. Josip Srebrnič.

Do leta 1923 je preteklo le nekaj let, ko se je z imenovanjem za škofa odselil na sedež škofije Krk, kjer njegovo delovanje delno poznamo tudi iz sorodnih člankov iz Solkanskega časopisa.

g. Jožko

Obledeli spomini

Spomini na Solkansko polje

Solkansko polje se je nekdaj razprostiralo od Ledin do severnega dela Gorice in čez Breg nad reko Sočo. Prav tu so solkanski kmetje imeli največ svojih zemljišč; s pridelki so oskrbovali dom in zalagali med drugim tudi solkanske *butegine*, ki jih je bilo nekdaj v Solkanu kar veliko, saj se je skoraj za vsakim vogalom prodajalo domače sadje in zelenjava.

Moj *nono Gabrijele Grosar*, ki je bil sicer *tišljer*, je imel nad bregom Soče tudi nekaj zemljišča, ki ga je poleti hodil obdelovat zgodaj zjutraj, preden je odšel na delo.

Ta del Solkanskega polja mi je ostal v neizbrisnem spominu iz otroških let; zelo rada sem se pridružila *nonotu,* kadar je šel v polje popoldne. To je bil čas med vojno in kmalu po njej. Šla sva čez *štreko* (danes Pot na breg) mimo vile Nordis in potem po stezi nad Sočo do polja. Ta čudovit kotiček pod Sabotinom je prav na koncu Solkanskega polja. Nono je z velikim veseljem skrbel za različno sadje in povrtnino, kar je bilo še kako dobrodošlo v domači kuhinji. Še vedno mi prihajajo pred oči razkošna češnjeva drevesa z debelimi napoleonkami – *francuəskə* smo jim rekli, pa *prvačəncə an drobnə, šaldu slatkə drjəžə,* primerne za sušenje; in fige – *maruəgəlči, rjəpəncə, madonkə;* pa drobne vinogradniške breskve, ki so danes prava redkost. Tudi nekaj drobnega črnega grozdja je bilo in belo *amerikana*, kot smo rekli izabeli, ki je običajno črna. Sadje je nono prinesel domov v košari, še preden smo otroci vstali, potem je šel na delo. Ko se je obiral krompir, repa ali koče, je bilo treba v polje s *karjolo,* saj česa drugega ni bilo. Zemlja se je obdelovala ročno, uporabljale so se *vilə, šubla, pikuən, kajšna matikca an kosa.* Večji kmetje so imeli vozove, plug in vole, da so lahko obdelovali velike površine.

Spominjam se, da so me neko popoldne pri noni zamotili z igro, ker so me hoteli zadržati doma, saj sem običajno motovilila okrog *nonota* in ga tudi motila pri delu. Ko sem ugotovila, da je nono odšel v polje sam, sem v neustavljivem joku kar bosa zbežala po pesku in grobi stezi za *nonotom*, da sem ga še pravočasno ujela na *štreki.*

Žal nas je *nono Gabrijele* 21. januarja 1946 zapustil, ko mi je bilo sedem let. Po njegovem odhodu ni imel kdo obdelovati polja. Mama je bila vdova in je morala cele dneve šivati, da je preživljala družino. Polje je oddala v najem za liter *šnjopca* na leto in dolga leta je bilo posejano z deteljo mediko.

Septembra leta 1947 je večji del Solkanskega polja ostal pod Italijo. Kmetje so dobili dvolastniške, da so lahko odhajali čez solkanski poljski mejni prehod na polje. To je bil za lastnike zemljišč tudi privilegij, saj je kmalu po priključitvi k Jugoslaviji pri nas vsega primanjkovalo. Kmetje so skrivaj prodajali svoje pridelke zasebnikom v Gorici, da so pridobili kakšno liro in se na nek način znašli, da so *prešfercali* čez mejo olje, sladkor, kavo, tekstil in vse tisto, česar se pri nas ni dobilo. No, leta 1953 smo prejeli obmejne prepustnice in smo lahko vsi po malem *šfercali* čez uradni mejni prehod na Cesti IX. korpusa – Via Monte Santo, kjer je nekdanja kontrolna hišica preurejena v privlačen prostor za izmenjavo rabljenih stvari, na poljskem mejnem prehodu pa trenutno še sameva.

V novi državi se je večina kmetov zaposlila drugje, le redki so ostali na zemlji. Solkansko polje je ostajalo marsikje neobdelano, preraščala ga je detelja ali trava. Tako je bilo dolgo dobo tudi z našim delom polja, dokler ga ni začel ponovno obdelovati svak, ki se je zanimal za biodinamično kmetijstvo. Posadil je vrsto novih sadnih dreves in poskrbel za košnjo trave. Od starih dreves je uspel ohraniti edino češnjo *prvačənco,* pol divjak. Pred časom pa je doživel hudo prometno nesrečo in podlegel poškodbam. Polje je tako prešlo ponovno v najem in danes je spet lepo obdelano, saj zanj skrbita dva Solkanca iz Klanca, ki uživata ob delu na zemlji. Velika dragocenost je v tem, da je zemlja spočita in je ohranila naravno kakovost, saj se sadje ni nikoli *špricalo*, tudi povrtnine so se izognile različnim kemikalijam. Najemnika to tradicijo nadaljujeta; lani so nenavadno bogato obrodile buče – ogromne hokaide so kar pordečile del polja. Nekaj neobičajnega pa je letos modra buča.

Po letu 1947 sem večkrat zahajala na Ledine, ki so po priključitvi pripadle Jugoslaviji. Tu so imeli svoje zemljišče tudi *Kuštrinovi*, večji solkanski kmetje; moja nona Katarina Srebrnič je namreč izhajala prav iz te družine. Spominjam se velikih nasadov češenj, predvsem *prvačənc*, med gostimi vinskimi trtami. Kuštrinovi so imeli velik vinograd tudi pod Sveto Katarino; ob trgatvi sem z mamo odhajala v *vandimo* in tako spoznavala še različne vrste belega in rdečega grozdja. Najrajši sem zobala sladko malvazijo.

Ob širitvi Nove Gorice v šestdesetih letih so lastnike Ledin začeli postopoma razlaščali za sramotno nizko odškodnino. Danes so pozidani severnozahodni del Nove Gorice.

Zadnja leta se zelo rada sprehajam po Solkanskem polju, predvsem po tistem očarljivem delu tik nad reko Sočo, pod Sabotinom, ki mi je blizu iz otroških let in je najbolj neokrnjen. Opazujem spremembe. Danes brnijo po polju traktorji in druga moderna tehnologija. Ohranja pa se še tradicija *sukenskiga reguta,* stalnica so trte in češnjeva drevesa, manj je fig. Na mnogih mestih so stare trte že nadomestila razkošna drevesa oljk. Ostalina pa so še murvina drevesa; spominjam se, da smo otroci radi zobali murvice, murvino listje pa nabirali za gojenje kavalirjev – svilo-prejko, ki je seveda nikoli nismo dočakali. Velika pridobitev pa je zdaj načrt za napeljavo vode, za kar je poskrbela Italija. Izkopi so se že začeli, in to prav nad Sočo. Morda bo to spodbuda, da se bodo tudi travnate površine, ki jih je še nekaj, spremenile v obdelana polja.

Nadvse sem zadovoljna, da sem otroška leta preživela ob zemlji, da poznam različne vrste domačega sadja in še ohranjam tradicijo sušenja sadja, ki smo jo skoraj opustili. Zadnje čase ponovno prihajamo do spoznanja, da doma pridelana zelenjava in sadje prekašata vse, kar nam na veliko ponujajo v marketih. Stik z naravo, ki smo ga močno zanemarjali, postaja spet pomemben del našega vsakdana. Tudi koronavirus nas je opozoril, kako pomembna je samooskrba, ki smo jo doslej v Sloveniji krepko podcenjevali.

Katarina Vuga

Murve so še vedno tako goste kot nekoč. Veljale so za rast na nikogaršnji zemlji, tako da otrokom nabiranje ni bilo prepovedano, foto: K. Vuga

Letošnji pridelek najemnika Jožka iz Klanca, foto: K. Vuga

Danes obkrožata naše polje na levi strani skrbno urejeno zemljišče in na koncu novi nasadi oljk, foto: Avguštin Tomšič

Stare trte nadomeščajo danes oljke, foto: K. Vuga

Pokojna Mira, najmlajša hčerka Gabrijela Grosarja, si je ob 80-letnici zaželela še zadnjič videti Solkansko polje, ki ga je takrat urejal Andek, foto: Iz družinskega arhiva, 2002

Trte zavzemajo še vedno dobršen del Solkanskega polja, foto: K. Vuga

Izpod peresa

Urejanje Solkana

K pisanju me je spodbudil kolega Vinko Torkar (v nadaljevanju VT) s člankom *Ureditev vozlišča P+R na območju severnega dela Solkana* v prejšnji številki Solkanskega časopisa.

Že kar nekaj časa ni bilo v našem časopisu prispevka, ki bi se tako neposredno dotaknil razvoja našega kraja. Pregledal sem vse časopise od leta 2015 naprej (torej zadnjih pet let, 20 številk) in sem ob siceršnji bogati vsebini zasledil le naslednje prispevke, namenjene razvoju Solkana: odmeve na idejo dr. Zavrtanika o umestitvi univerzitetnega kampusa v solkanski kamnolom (marec 2019), polemike v zvezi z idejo o ustanovitvi solkanske občine (sredi leta 2018), obširno poročanje in debate o pogledih na razvoj Solkana, ki jo je sprožil Rado Grapulin s prispevkom *Naprej v prihodnost* leta 2016 in 2017, ter tri svoje prispevke na temo urejanja severnega dela Solkana, prvi z naslovom *Zgodovinsko turistični itinerarij po Solkanu* je izšel v našem časopisu septembra 2015. A o njem in naslednjih kasneje.

Da so Solkanci preko našega časopisa premalo informirani o bistvenih vprašanjih razvoja kraja, so seveda krivi tisti, ki se s temi problemi ukvarjajo, a jih ne znajo ali nočejo razumljivo predstaviti širši javnosti in jo spodbuditi k sodelovanju. Zato je prispevek VT še toliko bolj hvalevreden.

Z večino, kar je VT napisal ali predlagal, se strinjam, ne pa z vsem.

Vizije, urbanistični načrti

Tudi jaz sem prepričan, da ima Solkan že dovolj jasno vizijo razvoja, na severu turizem, seveda predvsem rekreacijski, pohodniški, kolesarski in vezan na vodne športe, na jugu pa nadaljevanje industrijske tradicije, a na višjem nivoju, brez livarn, hidrarn in njim podobnih, ampak z dejavnostmi t. i. Industrije 4.0, za katere si je pred tremi leti prizadeval Rado Grapulin. Za sledenje tem vizijam ne potrebujemo novih urbanističnih načrtov, ampak: *»Bolj kot mrtve urbanistične načrte na papirju rabimo žive ljudi, ki bodo spremljali in usmerjali razvoj kraja, se sproti prilagajali novim izzivom in potrebam, čutili Solkan in se z njim poistovetili«,* kot sem zapisal v svojem prispevku *Solkan – vizija, strategija, programi, načrti*, objavljenem v septembrski številki našega časopisa leta 2016.

Trajnostna urbana strategija Nova Gorica

Na *Trajnostno urbano strategijo Nova Gorica 2020 (TUS),* sprejeto 21. 1. 2016, gledam nekoliko bolj prizanesljivo kot VT. Mestna občina jo je, tako kot drugih deset mest v Sloveniji, sprejela kot nujen temeljni dokument, na podlagi katerega je lahko konkurirala za evropska sredstva, ki pa so bila namenjena izključno trajnostnemu razvoju mestnega območja. Kaj pa pod tem pojmom razumemo, je seveda stvar različnih pogledov. Sam na primer menim, da bi bila sanacija več kot štirideset let starega Cankarjevega naselja nujno potrebna, če hočemo zadržati ljudi v mestu, jim omogočiti sodobnim potrebam prilagojeno življenje, in če nočemo, da bo Cankarjevo naselje, ki predstavlja polovico Nove Gorice, še naprej propadalo, ne le fizično, ampak tudi socialno, dokler ne bo postalo socialni geto. Tega pa si mesto ne sme dovoliti, zato bi morala biti postopna sanacija (ki bi itak trajala najmanj deset let) ne le kanalizacije, parkirišč, zelenic in igrišč, ampak tudi zastarelih stanovanjskih blokov, predvsem pa socialnega življenja v naselju, ena od prioritetnih strateških nalog občine. Enako ali še bolj to velja za Solkan, skoraj uničen od prve svetovne vojne in kasneje tranzitnega prometa, izčrpan tudi od novo nastajajočega mesta. Čas je da mu mesto vrne, kar je v desetletjih izgubil, da res postane najžlahtnejši del Nove Gorice. In sredstva, ki jih je občina pričakovala na podlagi trajnostne urbane strategije, so bila namenjena prvenstveno takim nalogam.

Načrtovanje severnega konca Solkana

Sedaj pa podrobneje o osrednjem problemu, umeščanju P+R (po angleško *Park and Ride*, po slovensko pa parkiraj in prestopi na avtobus). V TUS po mojem vedenju nikjer ni dobesedno napisano, da naj bi v Solkanu uredili enega od P+R. Na strani 35 je navedena le potreba po povezovanju vlak-avtobus-kolo in s tem v zvezi tudi izgradnja potniškega terminala na vstopnem območju v Solkanu. Torej tako kot ga predlaga tudi VT in kar se tudi meni zdi popolnoma na mestu.

O urejanju severnega dela Solkana so bili od novembra 2015 do junija 2017 pripravljeni štirje dokumenti, pri katerih sem neposredno ali posredno sodeloval in v katerih so bile tudi opredelitve o parkiranju in urejanju tako imenovanega Soškega trga. Kratka kronologija:

Neposredna pobuda za pripravo teh predlogov je bil moj članek *Zgodovinsko turistični itinerarij po Solkanu,* objavljen septembra 2015 v Solkanskem časopisu. V njem sem opozarjal na neizkoriščene zanimivosti severnega konca Solkana ter dal pobudo za ustrezen projekt v okviru TUS, ki je bil takrat v pripravi. Članek je doživel pozitiven odmev tudi pri ustreznih občinskih službah, ki so se na podlagi te pobude odločile vključiti projekt urejanja severnega dela Solkana v TUS. Speljali naj bi neke vrste interni natečaj, meni pa so zanj naročili pripravo projektne naloge.

Ob oddaji njenega osnutka, novembra 2015, sem občinskim službam predlagal, da ga pred končno redakcijo dajo v razpravo in dopolnitev solkanski krajevni skupnosti, s čimer pa se (na žalost) niso strinjali. V projektni nalogi smo se skupaj z občinskimi službami odločili, da k oddajanju ponudb (ki bi morale vsebovati tudi okvirno idejno rešitev) povabimo vse projektante, ki so doslej sodelovali pri urejanju tega dela Solkana. Bilo jih je osem, od njih jih je pet tudi oddalo ponudbo, med njimi pa je naročnik kot najugodnejšega izbral biro Sadar+Vuga (avtorja vodnjaka in ureditve na Trgu J. Srebrniča). Njihovo ponudbo je občina tudi predstavila KS Solkan, z malo nerodnim uvodom, iz katerega ni bilo jasno, da je to šele ponudba, ne pa že predlog rešitve, o kateri bi bilo treba razpravljati.

Osnutek *Strokovnih podlag za urejanje severnega dela Solkana* (tako se je imenovala naročena naloga) je biro S+V oddal junija 2016, predstavljen je bil KS Solkan, ki je nanj pripravila obširne pripombe (20. 7. 2016), s katerimi ga je skoraj v celoti zavrnila in predlagala, da se za Solkan najprej izdela urbanistični načrt. Na podlagi teh pripomb so avtorji nato osnutek dopolnili in ga kot končni predlog oddali naročniku oktobra 2016. Nanj ni bilo odmevov.

Spomladi naslednje leto se je občina odločila, da za urejanje severnega dela Solkana razpiše slovenski anonimni arhitekturni natečaj. Biroju S+V je naročila pripravo projektne naloge, osnutek katere je oddal junija 2017 z več vprašanji (glede lastništva zemljišč, širše prometne ureditve, programskih usmeritev za predvideni objekt na parkirišču …), na katere bi morala pred dokončanjem odgovoriti občina. Ker nanje ni dobil odgovora, je biro junija 2018 z naročnikom sporazumno prekinil pogodbo.

Sedaj pa še nekaj besed o dveh vsebinskih vprašanjih v teh dokumentih:

Najprej o P+R

Nikjer v omenjenih štirih dokumentih ni omenjen P+R, pač pa je govora o prometnem terminalu za potrebe kraja in turizma. V projektni nalogi iz leta 2015 sem zapisal naslednjo zahtevo: »*Ureditev prometnega terminala ob Soški cesti s parkiriščem za osebne avtomobile, avtobusnim postajališčem, novim železniškim postajališčem, parkiriščem za avtodome, eko otokom, ...«.* V končnem predlogu biroja S+V iz oktobra 2016 je glede parkiranja predlagano urejanje v treh etapah, pri čemer se v prvi le nekoliko preuredi in poveča sedanje parkirišče, v drugi bi se uredile dodatne parkirne površine severno od Briškega mosta (skupaj 99 PM), v tretji etapi (če in ko bi bila izvedena) pa bi se na tem prostoru lahko zgradila podzemna garaža s skupno kapaciteto okrog 200 PM. V projektni nalogi za arhitekturni natečaj iz junija 2017 pa je v zvezi s parkiranjem na severnem delu Solkana natečajnikom določeno, da je možno z ureditvijo parkirišča severno od Briškega mosta zagotoviti do 100 PM, kar bi zadoščalo za potrebe okoliških prebivalcev in prometnega terminala. Večje kapacitete pa bi bilo mogoče zagotoviti le z izgradnjo podzemne garaže, ki pa je ekonomsko in prostorsko težko opravičljiva, v opombi pa je dodano, da bi šele njena izgradnja vsaj teoretično omogočala tudi organizacijo P+R. Naj zaključim, v nobenem od naštetih dokumentov nismo predvidevali P+R programa, celo opozarjali smo, da je ideja ekonomsko, prostorsko težko izvedljiva, funkcionalno pa nepotrebna.

Še o Soškem trgu

Zapis o ideji trga na mestu križišča na Soški cesti sem najprej zasledil v prilogi TUS *Socio-ekonomska in okoljska analiza* iz oktobra 2015, kjer na strani 13 piše: *»Z namero temeljite programske in prostorske preureditve kompleksa gradenj na severnem robu območja, ki nakazuje možnost vzpostavitve še tretjega trga, so dozorele razmere za celovit pristop k sanaciji in ureditvi starega jedra Solkana.«* Že iz datuma dokumenta izhaja, da se je ideja o »Soškem trgu« porodila preden so se začeli pripravljati dokumenti za urejanje severnega konca Solkana. Domnevam, da je citirani zapis nastal na podlagi razprav in načrtov za spomenik Borojeviću, ki je v končni fazi dejansko preuredil celoten prostor t. i. »Soškega trga« in ki je po napotkih občine postal eden od vhodnih podatkov za nadaljnje načrtovanje. V projektni nalogi iz novembra 2015 je zato ena od nalog za projektante: *»Ureditev kompleksa okrog spomenika Borojeviću«.*

Strokovne podlage za urejanje severnega dela Solkana biroja S+V iz oktobra 2016 sledijo temu napotku ter v okviru obstoječih prostorskih gabaritov in ob upoštevanju načrtovanega spomenika Borojeviću predla-

Foto: Tomaž Černe

gajo parterno ureditev, ki naj pripomore k umiritvi prometa in k urejenemu izgledu vstopa v Solkan.

V projektni nalogi za arhitekturni natečaj iz junija 2017 (ki je ostala nedokončana) pa naj bi natečajniki predlagali ureditev »*sedaj razsekane in vsebinsko neopredeljene trikotne površine na razcepu med novo in staro Soško cesto v trikotni trg, ki bi pomenil hkrati urejen vstop v Solkan in širše urbano območje Nove Gorice*«. Pri tem pa bi morali opredeliti vse potrebne funkcionalne zahteve glede prometa, dostopov …, določiti odnos do najbližjih objektov (posebej do stanovanjskih hiš tik ob robu ceste) ter določiti bistvene elemente oblikovanja prostora (tlakovanje, ozelenitev, oprema),

Seveda je vse to danes zamujena zgodba. Od lanskega leta je ta prostor dokončno opredeljen z »*Obeležjem kamnitega mostu bohinjske proge*«, na katerem »*stranska kamna predstavljata Sabotin in Sveto Goro*« (tako piše na tabli pod obeležjem), ki je po mojem mnenju slab vsebinski plagiat vodnjaka na Trgu J. Srebrniča in ne zasluži tako eminentnega ter po svoje edinstvenega prostora na vhodu v Solkan. Ob vseh polemikah o urejanju tega delčka Solkana pa me zanima, kdo je postavitev tega »obeležja« dovolil, ali se je z njim strinjal lastnik zemljišča (MONG) in ali so bila za postavitev pridobljena vsa potrebna soglasja.

Za konec

Aktivnosti, moje in biroja S+V, ki sem jih na kratko predstavil, so se zaključile sredi leta 2017. O tem, kaj se je dogajalo po tem, nimam informacij, pri ničemer nisem (več) sodeloval.

Kljub temu pa sem še vedno želim, da bi se Solkan razvijal, dobival lepši, privlačnejši izgled, da bi postajal bolj prijazen tako nam, Solkancem, kot obiskovalcem, ki zaenkrat prihajajo le v tranzitu, lahko pa bi jih tudi vsaj za kak dan zadržali. Če …, če bi jim uspeli kaj ponuditi.

Zato zaključujem z mislijo VT, da v Solkanu imamo vizije, da imamo tudi ideje, kako jih spraviti v življenje. Dodal bom le še nekaj svojih pogledov, deloma jih bom črpal iz dokumentov, ki sem jih navajal zgoraj (zato trud, ki smo ga v njihovo pripravo vložili, le ni bil popolnoma zaman), deloma iz študij o vrednotenju prostora ob hidroelektrarni Solkan (naročnik SENG), pri katerih sem sodeloval v letih 2015 in 2016, seveda pa tudi iz lastnih izkušenj, življenja in dela v Solkanu. Pri navajanju se bom zaradi sistematike držal ideje biroja S+V o dveh solkanskih oseh, zeleni in urbani. Ideje pa bom navajal, ne glede na prioritete, od severa proti jugu.

Najprej o idejah na zeleni osi:

Energetsko izrabo Soče na urbanem območju bi morali, tako kot so v podobnih primerih v bolj razvitih evropskih okoljih že zdavnaj, podrediti turističnim, rekreacijskim in športnim namenom, kar je treba zahtevati predvsem od koncedenta – države, ki določa koncesionarju – SENG okvirje poslovanja. Če bi Soča od hidroelektrarne do solkanskega jezu bila namenjena predvsem mestu in meščanom, bi se tragedija s konca julija ne mogla dogoditi.

V poletnem času bi bilo nujno treba skrbeti za urejenost Soče od Žogice do kajak centra, s plačljivim parkiranjem ob kajak centru ter z rednim vzdrževanjem rečnega brega.

Končno bi morali poskrbeti za izrabo akumulacijskega jezera za športne, rekreacijske in turistične dejavnosti in tako obogatiti tudi življenje v Solkanu. Pobuda je stara že nekaj let, prvi pobudniki so bili iz Kajak kluba SENG, v študiji za SENG pa smo skupaj z naročnikom to možnost podrobneje obdelali, predvideli izgradnjo pešpoti ob Soči od Žogice do jeza, vključitev same HE skupaj z vzorčnimi primeri alternativnih virov elektrike (sonce, veter) v turistično ponudbo in izobraževalne aktivnosti, izgradnjo brvi za pešce in kolesarje čez jez, s čimer bi omogočili izkoriščanje tudi desnega brega jezera z ureditvijo pristana za športna, rekreacijska in turistična plovila, »plavajoče restavracije« in druge oblike aktivnosti na skoraj deset km dolgi vodni površini. Ob desnem bregu jezera bi lahko aktivirali traso Briškega vodovoda do opuščene železniške čuvajnice (ki bi tudi lahko dobila kako vsebino), oziroma do obstoječe kolesarske poti, s čimer bi nastala dodatna kolesarska smer. A tudi ta projekt leži nekje v predalu, čeprav je tudi sedanja uprava SENG zainteresirana za izvedbo; le idejo bi bilo treba ponovno obuditi in povezati vse, ki naj pri tem sodelujejo.

Razrešiti bi morali nemogoč dostop do vojaškega pokopališča pod železniško progo. V strokovnih podlagah biroja S+V je dostopna steza obdelana do take ga mere, da bi se bilo možno začeti pogovarjati s Slovenskimi železnicami ter pridobiti njihovo dovoljenje. Trasa bi potekala od solkanskega mosta preko kamnite zložbe pod progo do pokopališča, od koder bi jo bilo mogoče podaljšati do spodnjih Drag in tako pridobiti še eno zanimivo in v zanko povezano pešpot nad Sočo.

Več pobud pa se veže na urbano os, spet od severa proti jugu:

Sanirati nemogoče križišče pred briškim mostom, ki povzroča predvsem tujcem velike

Foto: Tomaž Černe

težave. Idealna rešitev bi bilo krožišče, ki pa zahteva nekaj več vlaganja.

Prestaviti znak »cona 30«, ki je danes tik ob prehodu za pešce, ob tablo kraja »Solkan«, in s tem doseči ob vstopu v naselje pravočasno zmanjšanje hitrosti.

Odstraniti jumbo plakate iz Solkana, ker, preprosto, vanj ne sodijo in onesnažujejo njegov izgled.

Postopno urediti tako imenovani Soški trg, ki bi tudi s svojo parterno ureditvijo pripomogel ne le k umiritvi prometa, ampak tudi k prijetnejšemu izgledu vstopa v Solkan.

Kljub nasprotovanjem postopno urejati prometni terminal ob Soški cesti, zagotoviti vsaj najnujnejše. Montažno stranišče, postavljeno na robu parkirišča nad železniškim postajališčem je lahko le kratkoročna zasilna rešitev, ki pa je kraju bolj v sramoto kot v čast.

Zgodovinskemu značaju Solkana primerno urediti Soško cesto od »Soškega trga« do Trga J. Srebrniča in nato postopoma Cesto IX. korpusa vsaj do krožišča z Vojkovo:

Odkupiti hišo na Soški ulici 26 (del) in jo preurediti v »Solkansko mizarsko hišo«, deloma muzej solkanskih mizarjev in življenja v Solkanu, deloma učni prostor mizarske in rezbarske obrti (s čimer bi premajhen prostor sedanjega mizarskega muzeja lahko namenili drugim dejavnostim, npr. muzeju Solkanskega mosta in Bohinjske železnice). S tem bi končno tudi sanirali neprimeren izgled zgornjega dela Soške ceste.

Ob Soški cesti aktivirati ruševino nasproti lekarne, še edini fizični ostanek v prvi svetovni vojni porušenega Solkana in to ne za parkirišče, kot predlaga VT, ampak za spominsko obeležje tragični usodi našega kraja. Spomenik bi lahko bil že sama ruševina, znotraj katere pa bi lahko uredili tudi manjši muzejček na prostem z, npr. maketo predvojnega Solkana, fotografijami, fotomontažami ipd.

Sanirati in dokončati Trg J. Srebrniča, ki ga ob izgradnji vodnjaka leta 2001 zaradi takratnega prometnega režima ni bilo mogoče urediti v celoti.

Urediti Trg M. A. Plenčiča, pri čemer se strinjam z VT, da sta občina in krajevna skupnost pred dvema letoma zapravili edinstveno priliko za ugoden nakup samostojne hiše na robu trga (Mizarska 1), ki je ključ za njegovo ureditev.

Podobno se strinjam z VT tudi glede nakupa in urejanja kompleksa bivšega Vino Gorica, ki je tudi ena od nikoli dokončanih zgodb v Solkanu.

Kaj bi od naštetega skušal najprej realizirati? Gotovo bi skušal še enkrat pridobiti hišo ob Plenčičevem trgu in s tem omogočil njegovo nadaljnje urejanje; dokončal bi Trg J. Srebrniča, da bi kraj dobil vsaj en popolnoma urejen in zaključen prostor, ter uredil peš dostop do vojaškega pokopališča. Za vse ostalo pa bi se trudil, da naloge pridejo vsaj v občinski načrt razvojnih programov in seveda nato vztrajal, da se postopoma uresničijo.

Tomaž Vuga

Virtualni sprehod po Trgu Evrope in Mizarskem muzeju

Poletje se je prevesilo v tople jesenske dni, odtenki zelene barve poraščenih bližnjih vzpetin nežno rumenijo med rjavimi lisami dreves in rahlo rdečim pajčolanom trepetajočega listja. Ne prihaja samo čas priprave na hladne vetrovne dni in mrzličnega spravljanja dobrot rodne zemlje, prihaja predvsem čas učenja, želje po delu in kulturnih dobrinah, čas spominov in druženja.

Prihaja s pridihom nevidnega in zloveščega virusnega rablja – zatemnil nam je že pomladno radoživost in brezskrbno poletno razigranost. Kot vojaki smo si na ukaz nataknili obrazne maske in za dolžino puške korakamo narazen. Mar je to edino orožje, ki ga premore visoko tehnološko razvita civilizirana družba, če odštejemo vsakodnevno medijsko bombardiranje o nastajajočih cepivih, o statistiki okuženih in mrtvih.

Ni bilo poveljnika, da bi nam po osnovnošolsko razložil, kdo je v tem primeru sovražnik, kaj so mikroorganizmi: bakterije, virusi, praživali, nekatere glive. Z njimi živimo v stalni vojni za preživetje, ker res nekateri povzročajo bolezni in kvarijo hrano, brez njih pa tudi ne preživimo, ker nam pomagajo procesno proizvajati hrano. Nujno jih potrebujemo v prebavilih, narava jih potrebuje za razkrajanje odmrlih organizmov in rastlinam omogoča dostop do dušika.

Normalno bi bilo, da bi nam priporočene maske tudi razdelili, vsaj po eno za vsako slovensko družino, prejeli pa smo medijsko farso o maskah v stilu akcijskih tv nadaljevank z ministri v glavnih vlogah. Z zamudo nas je mestna občina kasneje po pošti obdarila s sestavljanko z oblikovno samosvojimi krpami in napotilom. Vsi prestrašeni smo se morali zapreti v lastne celice, kjer so nas pustili travmatizirati, za nagrado pa smo se lahko basali s hrano in pijačo, ko in če smo sledili televizijskim obvestilom in promocijam trgovskih verig, čisto v nasprotju z zdravo pametjo, ta za ohranitev zdravja priporoča čim manj slabe hrane, duševni mir in več gibanja na svežem zraku.

Državno mejo s sosednjo Gorico so nam delavci DARSA zakrpali v stilu izvajanja cestnih delovišč. Spominska ploščad Trga Evrope, spomenik v opomin 50-letnega ločevanja med zahodom in vzhodom, je bil nehote nemarno oskrunjen, počez je bila postavljena gradbiščna ograja. »Pa bi vsaj v dogovoru z oblastmi *Stare* Gorice speljali protivirusno ograjo po obodu kroga in pustili spomeniku, da lahko diha z obema pljučnima kriloma,« sem bentil vidno razočaran.

Odločil sem se, da to enkratno neumnost zabeležim na čisto poseben način.

Že dalj časa se s kolegi ukvarjamo z videom in s 3D laserskim skeniranjem prostorov. Za razliko od ostalih video kamer, kjer se posnamejo video kadri z zvokom v širini vidnega polja, kot jo dopušča optika na kameri,

snemanje 3D, je bistveno drugačno. Kamera, ki je v bistvu laserski 3D-skener, na poziciji snemanja posname 360° sestavljeno sliko z več deset milijonov točk, ki jih na koncu poveže v eno celoto, model po nadstropjih ali odprtega prostora okoli fizičnih objektov. Ta model nam služi za ogled in seveda kot arhiv zanamcem, v kolikor bo kasnejša tehnologija še omogočala in predvsem dopuščala. Skoraj vsi video mediji so tako ali tako že zdaj plačljivi in čez nekaj let ne bo nič več zastonj.

Počakal sem na zgodnje jutro oblačnega dne, da ograja ne bi metala sence onstran meje, obiskovalcev pa zaradi t. i. Lockdown stanja ni bilo, izvor besede je še bolj pomenljiv prav na tem mestu – pomeni namreč pripor obsojenca v zaporu. Tisto jutro sem bil sam kot zapornik obkrožen z visoko ograjo, sem in tja so bila obešena sporočila, kot se je že dogajalo na berlinskem zidu, kosi papirja raznih velikosti z napisi, pesmimi in risbicami, vse z namenom upanja, da bo s skupnimi močmi lažje premagati to bedno stanje.

Nelagodno sem se počutil ob nenavadni tišini, brez ljudi na obeh straneh ograje, železniška postaja je bila prazna, lokomotive in kompozicije z vagoni so samevale, ni bilo značilnega hrupa okolja. S kamero sem se pomikal vzdolž postavljenih rešetk in najraje bi jih odmaknil, bile so popoln tujek, ki jih je v imenu nevidne nevarnosti nekdo strahopetno postavil. Spomnil sem se otroških iger, ko smo se med igro skregali za prinešene igrače in se ruvali, čigava je katera, še trenutek prej je bilo vse skupno, hip nato so se nekateri cmerili, drugi žugali z namenom ponovnega dokazovanja lastnine.

S klikom na povezavo
https://my.matterport.com/show/?m=PBvyizSBwqR
na **Trg Evrope v času koronavirusa** se enostavno znajdemo na trgu, lahko občudujemo veličastno zgradbo železniške postaje, dekadentno staro gospo, ki ne skriva avstro-ogrskih korenin. Ploščad z dvema imenoma je tudi razrezana na dve polovici, naj se ve, da je na eni strani Trg Evrope, na drugi Piazza della Transalpina. Bogve zakaj nima skupnega naziva in če ga bo kdaj sploh imela. Snemalno kamero sem premikal po obodu polkroga in na vsakem postanku brskal po spominu, kam v daljavo meri navidezna smer *busole* iz središča, kjer se je začela pisati nedavna zgodovina naše države. Nekaj info barvnih točk z vgrajenim slikovnim gradivom je že vpletenih v virtualnem sprehodu trga, še več jih bo, če bo uspela kandidatura obeh Goric za Evropsko prestolnico kulture GO2025.

Lani sem v ta namen prijavil razširjen multimedijski projekt z naslovom Številčnica 1024, ime našega kraja bi se v letu dni, dokler traja kulturno dogajanje prestolnice, raztreslo po celem svetu. Kratek opis projekta:

Številčnica 1024" (it. Il quadrante 1024) (ang. Dial 1024)

Projekt temelji na zanimivi koincidenci pomena števil. Iz zgodovine vemo, da je Cesar Oton III. leta

1001 oglejskemu patriarhu Janezu v darilni listini podelil »polovico gradu, ki se mu pravi Solkan, in polovico vasi, ki se v jeziku Slovanov imenuje Gorica.«

Leta 2025 bo torej 1024 let od prvega znanega vpisa dveh krajev, danes ločenih v dveh sosednjih evropskih državah, ki si delita skupno zgodovinsko in kulturno dediščino. Število 1024 pa je v binarni obliki zapisano v obliki enk in ničel: 10000000000. V potenciranju je to 2 na 10, vrednost potence je 1024, če množimo število 2 desetkrat s samim seboj. V prenesenem pomenu ta igra števil pomeni dve državi, dve sosednji mesti, Novo Gorico in Gorico, ki se načeloma zavzemata za skupno bivanje, a sta obe bolj prepoznavni, če sta si različni. Enako velja za njuni regijski zaledji.

V projektu bi ta števila prikazali s prepletanjem scenskega prikaza 1024-ih fotografij ali video posnetkov naselij, krajevnih značilnosti z okolico in s hkratnim prikazom njihovih krajinskih imen in označb. Krajinski posnetki bi bili enakomerno porazdeljeni na vsaki strani polkroga trga po 512, 2 na 9-to potenco. Ploščad, ki simbolizira sosedstvo med državama, bi služila kot projekcijska površina. Poseben projektor z rotirajočo glavo, nameščen na primerni višini, z goriščem natanko na mejni liniji, bi skupaj s senzorji gibanja in zvočnimi viri obiskovalcem posredoval odzivno, interaktivno izkušnjo 1024 smeri na krožnici: vsak kraj bi bil opredeljen s fotografijo, imenom in zvočnim posnetkom narečne ali lokalne izgovorjave imena kraja. Prikaz posameznega kraja bi obiskovalci izbirali sami s prožen-jem senzorjev skozi obodno številčnico, ki bi spominjala na kompas z označeno smerjo sever-jug. Z gibanjem posameznikov ali skupine bi lahko tudi številčnica rotirala v smeri gibanja obiskovalcev.

Vzpostavila bi se večnamenska "multimedijska točka v zraku točno na meji" v simbolnem smislu, vendar z močno sporočilno vsebino. Projekt je zanimiv za povezovanje in prepletanje z lokalnimi in evropskimi infrastrukturnimi in medijskimi projekti. Tako bi bil projekt fizična namestitev in hkrati navidezna 3D predstavitev z dnevno interakcijo med obiskovalci in virtualnimi turisti preko spleta.

Čas koronavirusa so tehnološko informacijski ponudniki izkoristili za prenos delovnega okolja iz poslovnih stavb, šol in ostalih storitvenih dejavnosti v domače okolje. *Home working*, delo od doma ali na daljavo je tako postalo neizogibna realnost. Resda je verjetnost manjše okužbe z virusom, istočasno pa so delodajalci zmanjšali stroške poslovanja, ne potrebujejo več pisarn in higienskih prostorov, ni nadomestil za prevozne stroške, povečali pa so nadzor nad delom v realnem času. Sodelavci tako postajajo virtualni, podobni humanoidnim robotom, le z obrazi na ekranu in slušalkami na ušesih.

Da ne bi postal njim podoben, sem pohitel v muzej o mizarjenju društva RIRDS pri pokopališču. Tudi brez epidemije so bili muzejski prostori le malokrat obiskani. Zbirka Stara mizarska delavnica sodi med izjemno kulturno dediščino našega kraja in je verodostojni zgodovinski plakat. Čeprav je tradicija mizarstva je starejša od Kamnitega velikana in ostalih znamenitosti vojn, si ne zasluži zadostne pozornosti. Že res, da so rokodelski načini obrti v izumrtju in ženske populacije skoraj ne zanima, kakor vem po ustnih izročilih v dvesto letih ni bilo nobene izučene mizarke, vendar bi si zaslužila več prepoznavnosti in obiskanosti osnovnih in srednjih šol v širši okolici, predvsem Nove Gorice. Le učenci OŠ Solkan in vrtičkarji Julke Pavletič morda zaradi *nonotov* še pokukajo v skrivnosti delavnice. Deloma je zato kriva usmerjevalna tabla, ki zaradi birokratskih peripetij že nekaj let zaprašena čaka na polici in na dovoljenje za postavitev, tako si mnogi krajani, naključni obiskovalci in turisti sploh ne predstavljajo, da je Solkan nekoč živel zaradi mizarstva in da je bogata kulturna dediščina o mizarski obrti lepo prikazana v samem muzeju, skoraj v središču kraja.

Vse to si lahko brezplačno ogledate vsako soboto in nedeljo med 10. in 12. uro v prostorih muzejske zbirke, na virtualni sprehod po muzeju pa vas bo zapeljala povezava:

Mizarski muzej Solkan
https://my.matterport.com/show/?m=RBzJzNcEpqL

V spodnjih prostorih je prikazana delavnica z orodji in delovnimi postopki, v zgornji etaži pa poučna gostujoča razstava Pokrajinskega muzeja Ptuj z naslovom Veščine in skrivnosti mizarskih mojstrov, ki jo je organizirala muzejska svetovalka Tatjana Štefanič, hči dolgoletnega člana RIRDS.

Nekaj besed o krmilnih ukazih za 3D-video virtualno predstavitev. Priporočam, da najprej kliknete na trikotnik v krogcu v levem kotu. Samodejno predvajanje po slikah vas bo popeljalo čez celoten muzej. Za ogled prostorov po lastnih korakih, kjer lahko izbirate med nadstropjema in pomikanjem iz prostora v prostor, z miško enostavno kliknete poljubno v prostor, beli kolobarček bo postal vaša pozicijska ikona. Zadrževanje klika na miški vam omogoča pomikanje in ogled v vseh smereh. S klikom na oranžni kolobarček se vam odprejo informacije, ki jih lahko prebirate, za pomikanje

macije, ki jih lahko prebirate, za pomikanje teksta navzdol kliknite na sivo črtico v desnem zgornjem kotu črnega ekrančka in počasi drsite navzdol. V nekaterih kolobarčkih se vam odprejo tudi video povezave na filmčke, kjer so posnete delovne mizarske operacije. S pritiskom na info točko na TV-monitorju se vam bo predvajal polurni dokumentarni film z naslovom Živel je tod mizarjev rod. Celozaslonski način gledanja vam omogoča klik na ikono pravokotnika v desnem spodnjem kotu. Prosojni kolobarji na podu vam označujejo, kje je bila postavljena kamera za 3D-posnetke. Za celotni Mizarski muzej s petimi prostori je bilo izvedenih 52 laserskih 360° skeniranih posnetkov. V kolikor bi si nadeli očala za virtualno resničnost, bi dejansko potovali v 3D-prostoru.

Za dodatnimi informacijami o društvu RIRDS, ki neguje in ohranja izročilo mizarskih spretnosti, in o novemu projektu razširitve zbirke, lahko pobrskate na povezavi prenovljene spletne strani:

http://www.mizarskimuzejsolkan.si

Razstava Hiša solkanskega mizarja bo multimedijsko podprta in privlačna za kratkohlačnike, najstnike, družine in vse obiskovalce, ki jim le ni vseeno, kaj so počeli naši

predniki, tudi med hujšimi epidemijami, manj svobodnimi časi in brez preobilja današnjega časa.

Za radovedneže virtualnih sprehodov prilagam tudi povezave na nekaj zanimivih kulturnih spomenikov in razstav. Vse predstavitve so bile izvedene v času epipandemije, morda brez njene grožnje teh zapisov nikoli ne bi bilo.

Pomnik miru na Cerju
https://my.matterport.com/show/?m=6UAh7VQgRDU

Muzej novejše zgodovine Ljubljana – 1. sv. vojna
https://my.matterport.com/show/?m=ybkD1R4jrGz

Cerkev Sv. Lucije na Mostu na Soči s poslikavo Toneta Kralja
https://my.matterport.com/show/?m=QiNi12AvRU5

Cerkev z mozaikom p. Marka Rupnika v Vrhpolju
https://my.matterport.com/show/?m=H5T62KL3vAU&kb=0&tourcta=0&st=6000&wts=1&ts=1
(predstavitev se samodejno zažene po 10 sekundah v zelo počasnih pomikih)

Miran Brumat, besedilo in foto

Andrejeve anekdote

Od zdej naprej bo dosti bujši

Frančko Peršič je vodu poslovalnicu loterijə Slovenijə na Bevkovim placi u Novi Gorici. Prej je djəlu ənpar ljət na Avtoprometi Gorica. Frančko je biu šaldu za vicə, zatuə s'sə oku njəga radi zbjərali tisti, ki s'sə šli športnu loteriju. Kər je enkat pršu u pisarnu na Avtoprometi rihtat kartə za kredit,

ga je impjegata Neuči, ki je rihtala plačə, prašala, ki bo noviga. Frančko: »Səmo na tuə səm čaku, da mə prašaš. Təkuə bom reku: Snuəči səm pršu zvičer damu šaldu krepən, sa səm biu dvakat u nem dnevi u Ljubljəni. Ku səm odopru uratə, səm spoznu, da sə je mogla zgódit na velika rjəč. Təmejhən mulc mi skuəči u naruəčelje, mə stisne oku urata an reče: Živjo, tata, Mimica s'mi šaldu prijazno posmeje an mi reče: A si pršu? Še təšča pər špargeti odopre ustə: Živjo, Frančko!« Jəst pa: »Ma ki sə je zgodilo, ste zadjəli na loteriji?« »Ma altroke loterija,« gusne žena. »Vjəš, smo glədali dnevnik. Vida Tomšič (predsednica Ljudske skupščine LR Slovenije 1962 - 1963) je rekla, da bo odzdej naprej dosti bujši, ku je blo dozdej.«

Leteča pulicaja

Miha Janežič an Livjo Perič sta djəlala pər leteči puliciji pər Boltromeji. Zvičer, kər sta spila kafe u sukenski kavarni na Placi, sta šla kontroljərat promet na cjəstu, ki sə pər sukenskim mosti spuščava pruəti Čəbriloti. Začnu je padat dəž. Zaglədala sta avto, ki ga

je zanəšalo numəlo na djəsno, numəlo na ljəvo, zatuə sta ga ustavla. Miha je reku šuferju: »Prometno an vozniško! Ste kej popiu?« »Ja, səmo čaj, sa ste vidu əmpik prej u kavarni pər šanki,« je reku šufer. »Səm vidu ja, ma na tondiči ni blo lamuəna, kar pomjəni, da je *kelnarca Marija* dala u čaj ən štampərli šnjopca,« je reku Miha. Dala sta smu pihat, ma ni pokazalo nəč. Livjo ga praša, zaki je uəzu cik, cak. Osumljenc je reku: »Mi grozno dopade auto mercedes, ma si ga na muərem še pəruəščit, zatuə səm zazdej montjəru na fičkota usaj brisaucə od mercedesa.«

Pokličte rešilca

B.B. je u naših zdrjəlih ljətah pomjənlo Brigitte Bardot, jəgrauka ot čineta, ki je u koštumini zmjəšala glavu tudi kajšnimu sukenskimu tišljerju. Za Sukencə səz Dolənjiga konca pa je B. B. pomjənlo tudi Blaž Blažič. Djəlu je ku šlosar v kurilnici, ki smo ji prauli kar vozouna. Na konci pa je dobila ime PPVS - Podjetje za popravilo voz in strojev. Vir-

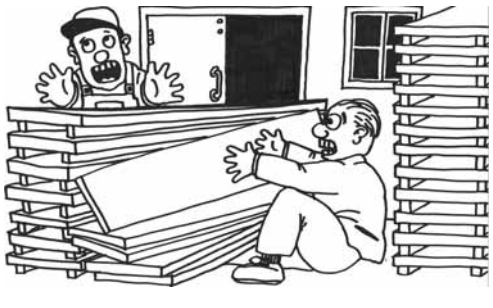

giljo səz Rafuta, fucbaler pər Volgi, ki je poroču Lidju Hlede səz Goriščeka, čjər je djəlu, je doskat tolmaču, da PPVS pomjəni Pepi Pije Vince Slatko. Blaž je stau nad žagu od Ukmarja u via Ofičine. Ku dobər švajsar je doskat poməgu švajsat *Vencetu z opaldə* ograjə za genkə, terasə an drugə željəznə djələ. Ǝn dən, kər je u kurilnici na štacjuəni cuku nu žagəncu uən səs kupa, sə je usujla na njəga cjəla tasa žaganc. Djəluc, ki je tuə vidu, je zakriču: »Pokličte rešilca!« Blaž pa je zakriču spot tasə žaganc: »Ne rešilca, ne rešilca, dobte mi niga dobriga tišljerja!« Blaž je mjəu səmu nu nogu, an mu je ta škalonja fərderbala glih təlesenu nogu.

Uəhanje skuəs pleh

Pepi Koltič, nevuəd od rənciga narodniga heroja Jožeta Srebrniča, je biu med uəjsku poklican u *Battaglione speciale.* Po polomu

Italjə je ratu ujetnik amerikanskih vojaku. U kuhnji je poməgu tudi pomivat posuədu. Doskat je mogu odpjərat večkilskə konzervə za potrjəbə u kuhnji; ən dən smu prnesli konzervə ot pelatu. Pepi je konštatjəru, da sə namjəsto pelatu u konzervi paprikə. Poglədu je bolj dobro, ki piše na konzervah, an ugotovu, da če je za besjədu 'peeled' (pelati) zvjəzdica, pomjəni, da je u konzervi paprika.

Na buədi ljən je Pepi prekontroljəru usə konzervə pelatu u magazini. Na tistə, ki sə mjələ zvjezdicu, je z nuəžəm nardu ən mejhən krišc. Ǝn dən sə je kuhar zjəzu, zatuə ki je u konzervi dobu paprikə namjəsto pelatu. Pepi mu je reku, da paprika diši təkuə močno, da ju lohkor uəhaš skuəs pleh. Kuhar sə je səmo posmeju an zaməhnu səz rəku…. Pepi uzəme səz mizə konzervu, ju potrəse an loži pod nuəs. Numəlo odkima an še ənparkat močno potrəse, pouəha an pogləda, če je šenjərana səs krišcəm. Konzervu loži na mizu an reče: paprika! An sə odopərli usih sedəm konzervi an Pepi je ugotovu səz nuəsəm, da je bla u treh konzervah paprika, u štjərih pa pelati. Təglauni kuhar sə je posmeju, zmignu səz glavu an mu reku: »Faken Jugo!« an je že mislu jət proč. Pole sə le obrne, mu da rəku an reče: »Congratulations!«

Krt u vrti

V ulici Borisa Kalina u Sukəni si je osəm djəlucu səz Mebla zazidalo soju hišu. Med nimi tudi muəj suəset Srečko Kosmina, ki je u Mebli vodu računalniški centər. Ǝn dən s'mi je polémentu, da mu krt rije po vrti. Reku səm mu, da səm jəst pred nim gvišən, sa je moja žena Brika an slovenski pregovori o Krašucah an Brikah povjəjə dosti. Prosu mə je, če bi ju doskat poslu na suəj vrt, da bi təkuə lohkor odgnəli krta. An jəst: »Srečko, ni govora; če bi ju krt pogruntu u tuəjim vrti, bi sə gvišno zmuətu an bi sə pərteku skrit u naš vrt.«

Andrej Černe
Gorazd Perko, ilustracije

Turistični kotiček

Hotel Sabotin – kulinarika, umetnost in narava si podajajo roke

Nekdanja furmanska gostilna, rezidenca grofov Puppi in prvi hotel na Goriškem že vrsto let gostoljubno odpira svoja vrata številnim gostom in domačinom. Z zanimivim prepletom kulinarične ponudbe ter trenutkov spoznavanja umetnosti in narave nas v Hotelu Sabotin pričakujejo tudi to jesen.

Dobro, udobno in gostojubno

V kuhinji Hotela Sabotin si prizadevajo k rabi vse večjega deleža lokalnih surovin, dobaviteljev, ki spoštujejo trajnostne trende. V ponudbo povezujejo lokalno kulinarično dediščino s sodobnimi pristopi pri pripravi jedi. Vsak dan sproti presenečajo s kosili in malicami, jedilnik pa se prilagaja sezonski raznolikosti in barvitosti. Restavracija in vrt Hotela Sabotin sta tako med lokalnim prebivalstvom, kot tudi turisti zelo priljubljena. Za okusno in hitro postreženo kosilo med delovnikom, kot rešitev za družinski obrok ob koncih tedna ter sproščen postanek med turističnim raziskovanjem širše Goriške.

Hotel, ki mu je narava v navdih

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 je usmerjena v cilj, da bi Slovenija postala zelena, aktivna in zdrava destinacija. Hotel Sabotin je kot prvi hotel v Mestni občini Nova Gorica prejel odlikovanje Zeleni ključ. To pomembno okoljsko oznako so namestili tudi pred glavni vhod hotela, kjer vse obiskovalce in zaposlene opominja in ozavešča o okoljskih in trajnostnih vprašanjih v turizmu. Poleg same oznake pa v hotelu skrbno izvajajo in uresničujejo številne aktivnosti in spremembe povezane z odgovornostjo do neposrednega naravnega okolja. Prostore hotela so pred kratkim opremili z zanimivimi fotografijami motivov kamna ter barvnih panoram, ki so marsikateremu gostu v navdih za izlet. Hotel Sabotin je kolesarjem prijazen hotel. Goste usmerjajo k spoznavanju neposredne okolice tudi z izposojo koles. Za vse ljubitelje kolesarjenja, ki na Goriško pripeljejo svoja kolesa in bivajo v Hotelu Sabotin, pa v sodelovanju z lokalnim podjetjem nudijo brezplačen osnovni pregled koles.

Aktiven izlet s turističnimi boni

Vaše dinamične in aktivne prijatelje, ki bivajo v krajih širom Slovenije, le povabite na obisk Goriške. Spodbudite jih, da skupaj doživite nepozabne izlete na stiku stoterih svetov, kjer si roke podata Mediteran in predalpsko hribovje, kjer so najboljši in najbolj slikoviti vinorodni okoliši. Če bodo ob obisku bivali v hotelu Sabotin (nočitev z zajtrkom že za 40 EUR/osebo) lahko bivanje poravnajo tudi s turističnimi boni. Ob unovčitvi turističnih bonov pa lahko izkoristijo še možnost brezplačnih ogledov kar 24 znamenitosti Goriške ter poskusijo avtohtona vina tega prostora.

Ko se podobe na ogled postavijo

V Hotelu Sabotin nadaljujejo z organizacijo zanimivih razstav. Čeprav je epidemija koronavirusa na glavo obrnila letošnji koledar, Hotel Sabotin ne prekinja tradicije kulturnih dogodkov, ki se v prostorih hotela vrstijo že več desetletij. V sodelovanju z goriškimi umetniki, združenimi v KUD Goriška paleta ter novogoriškim fotoklubom so letos že popestrili utrip ter polepšali izgled hotelske avle in drugih prostorov. V hotelu pa so uredili tudi manjši knjižni kotiček. Vse do konca meseca septembra si bo v Hotelu Sabotin mogoče ogledati razstavo likovnih, fotografskih in lončarskih del z naslovom OBLIKE, ki jo organizirajo člani KUD Goriška paleta. V Hotelu Sabotin z veseljem pozdravljajo ustvarjalnost članov lokalnih kulturno-umetniških društev, ki se odločajo za razstavljanje v Solkanu. Kraj s tem nedvomno pridobiva.

Kakšna letošnja bera gob?

To se sprašujejo vsi ljubitelji gobarjenja, pa tudi gostinci in gurmani. Letos se v vrtu Hotela Sabotin obeta že 23. razstava gobjega bogastva Goriške, ki jo tradicionalno urejajo v sodelovanju z Gobarskim društvom Nova Gorica. Razstava, ki bo letos na ogled med 12. in 14. oktobrom, je v minulih letih postregla z veliko zanimivostmi. Spomnimo, da so člani novogoriškega gobarskega društva minula leta predstavili, še pred tem pa strokovno determinirali, tudi take primerke, ki jih gobarji na slovenskem že dolgo niso srečali ali pa celo gobo, ki še ni imela slovenskega imena. Razstava ponuja priložnost, da pobližje spoznamo številne užitne, pogojno užitne, zaščitene in strupene vrste gliv. V Gobarskem društvu Nova Gorica ugotavljajo, da dogodek navdušuje vse, od najmlajših otrok v vrtcih in šolah, pa do upokojencev. Razstava je za obiskovalce dobrodošla izkušnja za širjenje kulture gobarjenja. Kako bogata bo gobja bera letos, bo odvisno predvsem od vremena in pregovorne gobarske sreče.

Vsekakor pa se bo gobje bogastvo pokazalo tudi na krožnikih, ki jih bodo pripravili izkušeni kuharski mojstri. Ves mesec oktober se nam v restavraciji Hotela Sabotin obeta prava gobja pojedina, na kateri velja pokusiti vse od pesinih njokov z jurčkovim pestom, solate iz mešanih gob s sirom iz Posočja ter svinjske ribice v omaki iz lisičk, do pisane jesenske zložene z jabolkom. Na sezonskem meniju ne bosta manjkali niti priljubljena jesenska pica in prava gobova juha. Za vse, ki jo želite na način šefa kuhinje pripraviti doma, prilagamo recept.

Jana Jakin Petejan, vodja Hotela Sabotin, in Ivan Bratuž, predsednik Gobarskega društva Nova Gorica

Take away - priljubljen način obedovanja

Epidemija in številni previdnosti ukrepi, ki seveda ostajajo v veljavi, so ob različnih skrbeh prinesli tudi nekaj priročnih rešitev. Med temi so v Hotelu Sabotin poskrbeli tudi za razširjeno ponudbo jedi, ki jih lahko gostje preprosto naročijo, prevzamejo in v njih uživajo doma, v službi ali na poti. Pravijo, da ostajajo med najbolj priljubljenimi »take-away« izbirami prav njihove slastne pice.

Dobro je vedeti

V Hotelu Sabotin imajo pri recepciji, ob vhodu na levi strani, nameščen **defibrilator** (AED), ki je 24 ur na dan na voljo vsem, ki bi ga potrebovali.

Foto: arhiv Hit

RECEPT ŠEFA KUHINJE

Gobova juha

Sestavine za 4 osebe:

0,4 kg mešanih gob
0,1 kg jušne zelenjave
2 krompirja
strok česna
2 žlici olja
1 žlica kisle smetane
timijan
lovor
peteršilj
sol, poper po vašem okusu

Na olj̆nem olju in maslu prepražimo jušno zelenjavo, dodamo zelišča, česen in mešane gobe. Nato dodamo na kocke narezan krompir in zalijemo z jušno osnovo (vašo domačo juho). Po dvajsetih minutah kuhanja vse pretlačimo ali zgostimo. Tako, juha je pripravljena!

Serviramo jo s kislo smetano in domačim peteršiljevim oljem.
Kako se pripravi peteršiljevo olje? Sveži peteršilj sesekljamo ali zmiksamo, ter dodamo kvalitetno olivno olje.
Predlagamo, da ob juhi servirate opečene kruhke, ki ste jih pred tem popekli na maslu.

Lavra Peršolja Jakončič

Kam za konec tedna

Sabotin in sveti Valentin

Sabotin je ena od vzpetin, ki nas vabi, da se povzpnemo nanjo, zlasti v teh časih, ko ne hodimo predaleč od doma. Dejansko je to gorski greben z najvišjim vrhom 609 metrov. Če ga gledaš iznad okrepčevalnice z briške strani, izgleda kot trogrba kamela. Dviga se nad goriško ravnino, reko Sočo in Goriškimi brdi. Jugovzhodni del kakor tudi del Osimske ceste spadata k Italiji. Solkancem je Sabotin najbližji vrh, na katerem stoji cerkvica sv. Valentina na višini 535 m in drog za zastavo nekoliko niže, Novogoričanom pa je verjetnonajbolj domač napis TITO, ki je iz Solkana slabo viden.

Kako priti na Sabotin?

Na Sabotin vodijo številne poti in celo

asfaltirana cesta iz Gonjač. Ena od možnosti je, da se pusti avto na parkirišču pred mostom čez Sočo. Seveda moraš vnaprej vedeti, kako se boš vračal. Sama sem se odločila za severno stran, in še to po lažji varianti. Po prečkanju "Osimskega" mostu hodiš nekoliko navzgor, nato pa po kolesarski stezi proti Plavam in po kakšnih 30 minutah hoje pot zavije na Sabotin. Smerokaz pravi, da je pred nami še ura hoje, vendar ta v resnici s postanki vred traja nekoliko dlje. Steza je sprva precej strma, a ves čas lepa, kot bi bila posuta z drobirjem. Z južne strani je večinoma zaščitena s podpornim zidom.

Približno na polovici vzpona se pot razcepi na dva kraka: po levem se gre proti sv. Valentinu, po desnem pa proti okrepčevalnici in planinski koči PD Brda. Tudi s te poti se nam med drevjem odpirajo lepi pogledi na Sveto Goro, ponekod na Mrzlek in reko Sočo. Pot vodi tudi čez manjša melišča in drugih ljudi tu skoraj ne srečaš. Nenadoma prideš na vrh in nedaleč za njim do obnovljenih ruševin nekdanjega cerkvenega kompleksa. Napis na piramidi nas pouči, da ostanki cerkvice stojijo na naši strani, ruševine »samostana« pa na italijanski.

Sveti Valentin – prvi pomladin

Sveti Valentin je bil včasih na Slovenskem zelo priljubljen svetnik. Obstajal je še bavarski in morda je imel »naš« še dvojnika, tako da so bili najbrž kar trije svetniki s tem imenom, zagotovo pa sta živela dva. Svetega Valentina so častili že zelo zgodaj, a je žal o njem bolj malo dokumentiranega. Posmrtni ostanki svetnika počivajo v eni od rimskih cerkva. Na slikah je upodobljen s palmovo vejico, kar je znak, da je umrl mučeniške smrti ter obkrožen s skupino ljudi, ki naj bi jih bil ozdravil. Latinsko se namreč njegovo ime glasi »Valens«, kar pomeni zdrav in krepak, zato se v slovenščini njegovo ime glasi Zdravko.

Kako je postal zavetnik zaljubljencev?

God sv. Valentina praznujemo 14. februarja, ko je nekako konec zime in mu pripisujejo vlogo znanilca pomladi. V tem obdobju so naši predniki najpogosteje sklepali zakonske zveze, zato so se mu priporočali novo poročeni pari. V Zahodni Evropi je veljalo, da predstavlja njegov god srečen dan, tako da so si ljudje na ta dan čestitali ter se obdarovali. Kapitalizem pa je uvedel še novotarijo in začel pripisovati sv. Valentinu vlogo zavetnika zaljubljencev.

Vendar pa cerkvica na Sabotinu, ko je bila **v 14. stoletju** zgrajena, ni bila posvečena njemu, temveč Mariji. Pozneje je bila večkrat prezidana ali povečana in **v 18. stoletju** je imela kar tri oltarje – eden od stranskih je bil posvečen našemu svetniku. Zanjo je skrbelo nekaj frančiškanskih patrov, ki so prebivali v bližnjem poslopju, katerega ostanke je še mogoče videti. V najhujši zimi so se umaknili v bližnji Šentmaver. V cerkvi so patri opravljali bogoslužje vse do dekreta Jožefa II., ko so morali cerkvico zapreti in oditi. Počasi se je spreminjala v ruševine, dokler jih niso **v letu 2002** odlično rekonstruirali in ustavili nadaljnje propadanje.

Osmega maja zvečer osvetlijo napis TITO na Sabotinu

Po uživanju pri cerkvici, kjer lahko posediš ali se celo uležeš na klopco z vzglavnikom, je treba ponovno vzeti pot pod noge. Spet imaš več možnosti - ali da se vrneš po isti poti, kot si prišel, da greš po grebenu Sabotina ali se ob drogu in mimo napisa TITO spustiš na Ozimsko cesto – ta varianta je po mojem mnenju najtežja. A ker je opisani obisk Sabotina potekal v začetku maja, je padla odločitev za zadnjo varianto. Na predvečer praznika 8. maja se ponavadi nad napisom odvija krajša slovesnost in z baklami osvetlijo črke. Devetega maja je namreč zgodovinsko pomemben dan, to je obletnica zmage nad nacifašizmom. No, če se proslave sami ne bomo udeležili, bomo šli nekam v Novo Gorico, na primer na Prvomajsko ali na Vojkovo, od koder bomo lahko gledali osvetljen napis. Prvotni napis NAŠ TITO je bil postavljen na ožjem platoju pod vrhom Sabotina leta 1978 z velikim prizadevanjem prostovoljcev, graničarjev in celo šolarjev. Pozneje so nekateri "gorečneži" črke premetavali kot na kakšnem kvizu. Dejstvo je, da ko stojiš ob ali nad katero od črk, imaš občutek, da je to le gmota skal in kamenja. Napis se razloči šele iz daljave.

Do leta 1991 smo smeli iti na Sabotin le enkrat letno, tretjo soboto v maju in to po severni strani proti tedanji karavli, kjer so nas pričakali "graničarji". Na zadnjem pohodu 1991. leta so že obstajala manjša trenja med pohodniki in kakšnim vojakom, za katerega se je ugotovilo, da je po rodu Srb.

Povratek po južni strani

Povratek po poti na južni strani je sprva še kar znosen, nato pa moraš paziti na korenine, ki rastejo čeznjo in se na nekaterih mestih dobesedno plaziti čez skale. Šele ko prideš do odcepa za »italijansko« smer, postane bolj normalna. Že lahko vidiš Solkan s cerkvenim zvonikom in slišiš šumenje Soče, se oddahneš na klopci in se po strmih stopnicah spustiš na Osimsko cesto. S ceste na razglednem ovinku lahko občuduješ obe mostni mojstrovini – solidno kamnito konstrukcijo starega in eleganco novega. Pozabiš, da ti je bilo mestoma žal, da si se odločil za povratek po tej vratolomni smeri.

Kam za konec tedna

Druga varianta za pot nazaj je po samem grebenu Sabotina proti briški strani. Polagoma se dviga in spušča, ves čas se nam nudijo lepi pogledi na Sveto Goro in reko Sočo na severni strani ter na Goriško, Sočo in mostove na južni strani. Ob poti srečujemo opuščene stražarnice in kamnite stebričke, ki nas spominjajo na nekdanjo mejo z Italijo. Vkopani bunkerji, strelski jarki, kaverne in zarjavela žica pa na grozote prve svetovne vojne. Tudi ta možnost je enkratna, pravzaprav najlepša, le pod noge je treba dobro gledati zaradi ponekod iz steze štrlečega kamenja. Vedeti moraš tudi, kako boš prišel do svojega vozila.

Sabotin in prva svetovna vojna

Med prvo svetovno vojno je na Sabotinu potekala 6. soška bitka, zato je ves hrib prepreden z vojaškimi "objekti". Gradili sta jih obe strani, ko sta utrjevali svoje položaje. Sprva avstroogrska vojska, nato italijanska. Z italijansko zmago avgusta leta 1916 so padli vsi okoliški kraji vključno z Gorico. Po zavzetju Sabotina so Italijani v kavernah na vrhu uredili topniške položaje, tako da so enostavno prebili kamnito steno na grebenu. Tako so lahko s topovi obstreljevali avstrijske položaje na Sveti Gori in na Vodicah. Bojevalo se je kar dvaindvajset narodov, seveda tudi Slovenci, in to na domači zemlji. Madžari, Ukrajinci in Slovaki so postavili spominska obeležja svojim padlim vojakom, mi Slovenci pa se za to kar ne moremo odločiti. Edina spomenika padlim slovenskim vojakom sta roman Prežihovega Voranca z naslovom "Doberdob" in spomenik, ki so ga leta 2016 postavili v Doberdobu – ampak to je v Italiji in ne v Sloveniji!

Danes je na Sabotinu v nekdanji karavli urejena manjša muzejska zbirka in postopoma se teren z jarki in kavernami postavlja v stanje, kakršno je bilo nekoč. Sabotin je vključen v tako imenovani Park miru, ki zajema poti, obeležja, označevalne table in drugo.

Sabotin je poznan po kraški, sredozemski in alpski flori

Sabotin je poznan še po nečem – po bogati flori in nekatere rastline uspevajo samo tu gor. Tako lahko vidimo jegliče, zvončnice, perunike, šipek, resje in še razne druge cvetice oz. rastline, ki jim ne veš imena, v jeseni pa ga pordeči ruj. Sabotin je tudi skrajna meja za rast nekaterih drevesnih vrst. Tako je najsevernejše rastišče črnega hrasta v Sloveniji

Tudi geološko je Sabotin zelo zanimiv

Tla na Sabotinu v glavnem sestavlja apnenec. Na stezi za domom upokojencev v Podsabotinu lahko z eno nogo stojiš v enem zemeljskem obdobju, z drugo pa v drugem. Do 500 milijonov let nazaj je do sem segalo morje, tako da v Goriških brdih lahko marsikje najdeš okamenele školjke – numulite. Te sta zbirala tako amaterski geolog Stane Bačar iz Ajdovščine kot njegov mentor, dr. Rajko Pavlovec, ki je doktoriral prav iz sestave tal Goriških brd vključno s Sabotinom.

Sabotin dandanes

Zadnja leta ima Sabotin številne obiskovalce z vseh koncev sveta. Park miru jih skuša osvestiti o nesmiselnosti vojn in sožitju med narodi. V okviru bivše karavle je čez vikend in ob praznikih odprta okrepčevalnica, poleg katere imajo svojo kočo tudi briški planinci. Prav lepo je posedeti na klopci in odpočiti pogled ob prekrasnem razgledu.

Marja Kolenc, turistična vodnica
Foto: Marja Kolenc in Foto atelje Pavšič Zavadlav

Jezikovni kotiček

Kako je prav? Kaj pomeni?

V koronavirusnih časih, ko smo bili ljudje pod stresom, moja psička o izolaciji ni hotela nič slišati in je na vsak način silila ven. Okrog sedmih zvečer sva bili povsem sami, nakar se po Ulici Milojke Štrukelj pripodita dva kolesarja in eden glasno vpije na drugega: »Sp**di!«. Klic se je dobesedno zarezal v zrak. Nikoli ga ne bom pozabila! Spomnil me je na anekdoto neke učiteljice na eni od goriških šol, ki je med pitjem kavice med glavnim odmorom slišala najmanj 20 »mon« iz dveh učilnic, kajti kabinet je bil na sredini med njima, in številne druge podobne slovenske izraze in izraze iz drugih jugoslovanskih jezikov, ampak izraz »mona« je prevladoval. Po prihodu v razred je rekla: »No, mone, odprite knjigo na tej in tej strani.« Učenci so osupnili in naredila jim je »pridigo«, češ da ne obstaja samo onesnaženje zemlje, vode in zraka, ampak tudi jezikovno onesnaženje in naj ne uporabljajo »grdih« izrazov kar tako, da bi se lepše slišalo. Podobno izražanje lahko slišimo vsakokrat, ko gremo mimo kakšnega bifeja.

Narobe:	**Prav:**
Poletni šklj**o**c	Poletni **škloc** (zvok starega fotoaparata)
Pošljite kupone **z vašimi** podatki.	Pošljite kupone **s svojimi** podatki (lastnik podatkov ste vi, zato povratno svojilni zaimek)
na **njih vrže** ljubezenski urok	**nanje** (vezava predloga na in zaimka njih)
so **v dve vasi** ukrepali pravočasno	so **v dveh vaseh** ukrepali pravočasno (5. sklon)
po upravljanju **spomenika**	po upravljanju **s spomenikom** (6. sklon)
ukradli **dva kolesa**	ukradli **dvoje koles** (zaenkrat imamo še dv.)
od **dve do pet ur** tedensko	od **dveh do petih ur** tedensko (2. sklon)
čim prej **se vstanem**	čim prej **vstanem** (ni povratni glagol)
strah pride **v tebe**	strah pride **vate** (v + tebe = vate)
po **peš poti**	po **pešpoti**
je imel mašo **v Brezjah**	je imel mašo **na Brezjah**
Ni bila v stiku **z otroci**	**... z otroki (6. sklon ima 'k')**
v Sloveniji je na novo **potrjeno**	**... je na novo potrjenih**

Nad napakami v sredstvih javnega obveščanja bdi Varuhinja gledalčevih in poslušalčevih pravic. Ali res?! Vse napake so bile namreč slišane na RTVSLO in RKP ter prebrane v Primorskih novicah (op. avt.).

Marja Kolenc

Ilustraciji: Ana Zavadlav

V spomin

Poslovila se je Srečka Černe Artač – pesnica in Solkanka

Draga sestra Srečka,

mlajši bratje in sestre (bilo nas je sedem – še šest za teboj) smo vedeli, ko si se učila pozno v noč, da si želiš čimprej priti do službe in s tem pomagati očetu in mami pri preživljanju številne družine. Žrtvovala si poletne počitnice za učenje, da si lahko preskočila en letnik učiteljišča. S sedemnajstimi leti si leta 1942 nastopila svojo prvo učiteljsko službo v Trnovem ob Soči. Septembra 1943, ob propadu Italije, je bilo tvojega učiteljevanja konec. Takoj si si poiskala službo na matičnem uradu goriške občine (na Municipiu), ki je trajala do nastopa službe učiteljice v Tomaju na Krasu, pod zavezniško vojaško upravo.

Tudi pozneje, ko je nova meja posegla vmes, nisi pozabila na nas. Z možem Ivanom sta poskrbela, da so nam z vlakom prihajale pošiljke hrane iz Trsta na novogoriško železniško postajo.

Zelo rada si prihajala v svoj Solkan na obisk k staršem in teti Marički. Prihajala si tudi z vlakom, kadar ni bilo možnosti z avtom. Vsako leto za vse svete si prišla na grob naše solkanske družine, če si le mogla. Ko so se ti leta začela občutno nabirati in z njimi večati zdravstvene težave, se je tok obiskov obrnil. Bolj pogosto smo te mi obiskovali, posebno ob tvojih rojstnih dnevih. Tudi ob pomoči in spremljanju tvojih otrok, hčerke Majde in sina Borisa, si dosegla to častitljivo starost.

Ni minilo štiriindvajset ur od mojega obiska na grobu naše najmlajše sestre Barbke na ljubljanskih Žalah, ko mi je Boris sporočil: »Mama je umrla.« Zdi se, kot da je preko mene poklicala svojo najstarejšo sestro k sebi.

Ob tvojem odhodu naj še širše povemo o tvoji vlogi pri obstanku in razvijanju slovenstva na tržaškem Krasu v povojnem obdobju. Z možem Ivanom Artačem sta ustvarila slovensko učiteljsko-profesorsko družino, ki je bila ves čas vir pedagoškega ustvarjanja slovenskega jezika. S poučevanjem na mnogih slovenskih šolah, kot tudi z izdajo slovenskih učbenikov, sta tržaškim Slovencem veliko pomagala pri ohranjanju slovenskega jezika.

Srečka, hvala ti tudi, da si mi svetovala in usmerjala pri pisanju člankov v Solkanskem časopisu. Ob izidu vsake številke si »živela« v Solkanu, saj sem ti jo redno pošiljal, ti pa si jo z veseljem prebirala.

Iz rodnega kraja, iz domačega vrta v Solkanu, smo ti z bratom Julijem in sestro Hilarko prinesli prgišče zemlje in jo raztrosili v tvoj grob, v spomin in zahvalo za povezanost, ki si nam jo vseskozi izkazovala.

Naj ti bo lahka openska zemlja.

Opčine, 10. 9. 2020 *Andrej Černe*

Foto utrinki

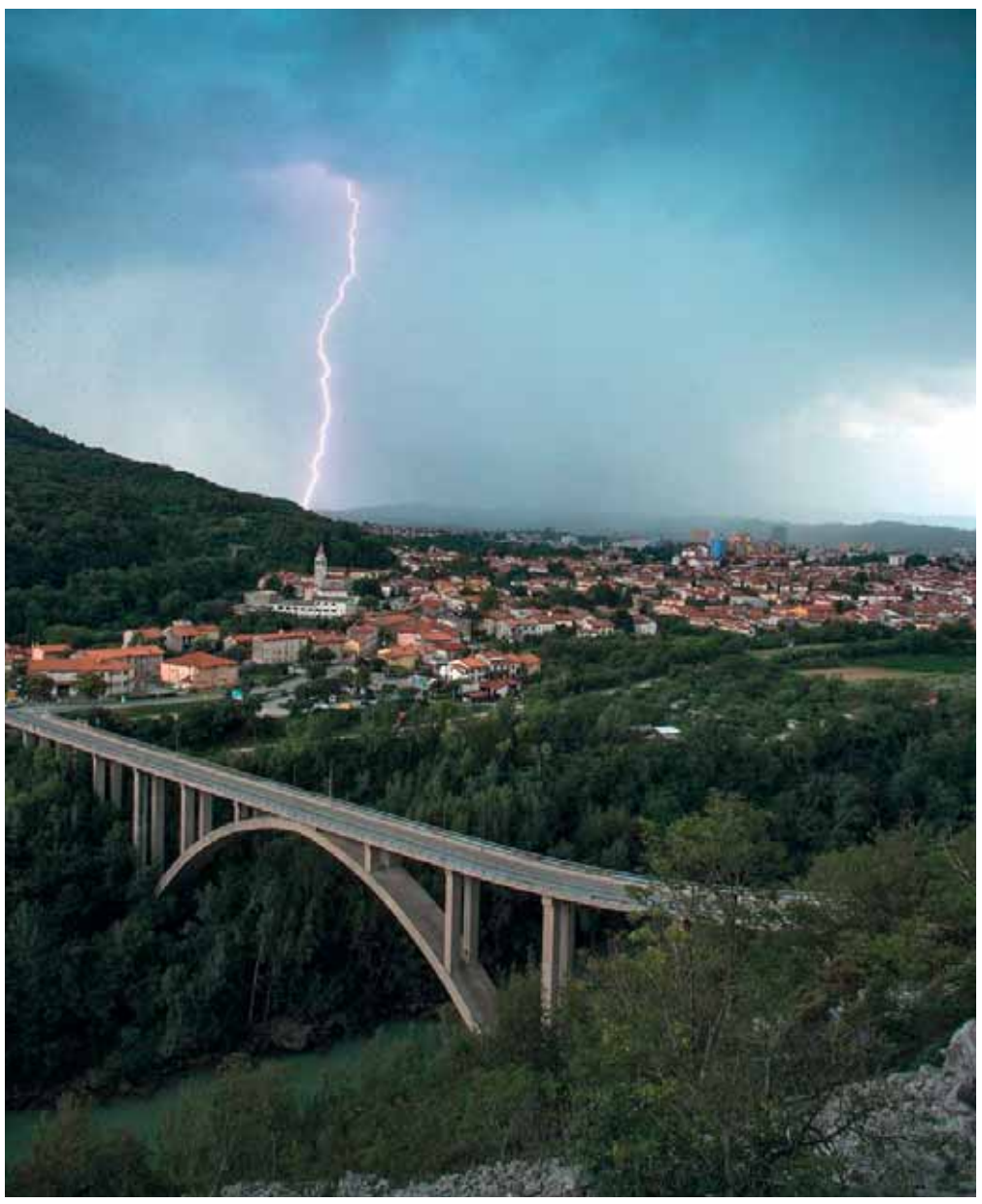

Foto: Urban Vendramin

Foto: Miran Brumat

Foto: Miran Brumat

Foto: Miran Brumat

Foto: Damir Ipavec

Oglasi

POSLOVNA DARILA·TISK NA TEKSTIL
ZASTAVE·NALEPKE·MAJICE·PANOJI

SOLKAN
SITOGRAFIKA

www.sitografika.si · sitosolkan@siol.net

Foto: Damir Ipavec

LIVARNA GORICA

Krajanom Solkana
iskrene čestitke
ob njihovem
krajevnem prazniku.

Vsem Solkankam

in Solkancem

čestitamo

ob krajevnem prazniku

SENG
Soške elektrarne
Skupina hse

Oglasi

PINTARSPED
Vedno na konju
Sempre a cavallo
Immer zu Pferde
Always high in the saddle
DOMAČI IN MEDNARODNI PREVOZI
SKLADIŠČENJE IN PRETOVOR BLAGA
CARINSKO POSREDOVANJE
ZBIRNI PREVOZI MANJŠIH POŠILJK
PINTARSPED d.o.o.
MEDNARODNI PREHOD 2a 5250 Šempeter pri Gorici
tel.: 003865/330 44 30 fax: 003855/330 44 34
E-mail: transport@pintarsped.si

gostilna & pizzerija
ZVEZDA
Gostilna in pizzerija Zvezda
Ulica IX korpusa 65 | 5250 Solkan
Tel: +386 (0)5 996 53 97
www.gostilna-zvezda.si
info@gostilna-zvezda.si
URNIK:
Pon - pet: 9.00 - 23.00 h
Sob - ned: 11.00 - 23.00 h

KER TU JE ...
ŠKODA
ŠKODA IZ ZALOGE
PO UGODNI CENI!
SKODA.SI
Kombinirana poraba goriva: 7,1 – 1,5 l/100 km. Emisije onesnaževal zunanjega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM_{10} in $PM_{2,5}$ ter dušikovih oksidov.

stavanja
Servis vozil
Kleparska in ličarska popravila
Velika zaloga rabljenih vozil
SEAT
ŠKODA
SIMPLY CLEVER
Nova Gorica, t: 05 33 84 590
Tolmin, t: 05 38 00 550
www.stavanja.si

SenčilaRus
+38640186860
www.sencila-rus.si
info@sencila-rus.si
IZDELAVA IN
MONTAŽA SENČIL
- Tende
- Pergole
- Bioklimatske pergole
- Komarniki
- Plise zavese
- Panelne zavese
- Lamelne zavese
- Steklene stene
- Alu.žaluzije
- Roloji
KE
ENJOY THE OUTDOOR
SenčilaRus 20 %
KUPON POPUST

GATIS
POLNI ENERGIJE
UGODNA CENA IN HITRA DOSTAVA
TEDENSKA DOSTAVA DIESLA ZA KMETE IN OSTALE PORABNIKE
KURILNO OLJE
DIESEL
NOVO
PELETI A1,
slovenski
proizvod
DRVA
Ugodne cene peletov, drv, trsk...
Vse energente lahko pri nas kupite preko obročnega plačevanja.
Ponujamo vam možnost plačila z vsemi kreditnimi in debetnimi
karticami. Za vse energente vam omogočamo dostavo na dom.
OMV futurPlus
OMV
Brand partner
Smo edini pooblaščeni
prodajalec OMV futurPlus
kurilnega olja na
primorskem.
041 358 620
((080 2802))
energenti@gatis.si
www.gatis.si

Razvedrilo - Obvestila

							AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	PODELITEV IMENA	NALEPLJEN LISTEK NALEPKA	POPULARNA ANGLEŠKA PEVKA	JAMAR, SPELEOLOG	UGOTOVITEV
							KNAJPOVA KAVA					
							NAVIGACIJSKA NAPRAVA					
							NAJVIŠJI ROB STREHE					
							KRATKO TV SPOROČILO / ALEŠ VALIČ					
ŠPANSKA GOSPA								VALUTA NA KUBI / UŽITNA GOBA, JURČEK				
VEDA O PRSTI IN TLEH, PEDOLOGIJA										LADA ZEI / GRLO		
KOROŠKI LJUDSKI PLES				KEN FOLLETT / GLAVNO MESTO FILIPINOV			UKLONITEV / EMILIO ESTEVEZ					
ALENKA GOTAR			AVSTRIJSKI SMUČAR (HERMANN) / ŠTOR, KOCEN						AMERIŠKA FILMSKA IGRALKA GARDNER / 2, DVA			
POČITNICE								NAŠA SMUČARKA (ANA) / HUDIČ				
MALI OGLAS, INSERAT							EVROPSKA DRŽAVA / NAŠA BIVŠA LETALSKA DRUŽBA					
POMOČ: ANONSA KOCELJ LARINKS STRAVA	NAŠ PESNIK (ANTON)	CIKLAMA / JUŽNOKOREJSKI AVTO									VINO IZ GORIŠKIH BRD	OBDELOVALEC KAMNA
GLAVNO MESTO JUŽNE AVSTRALIJE									DRUGI NAJVEČJI JADRANSKI OTOK			
ŠTOS					TEK ČEZ ... IN STRN / ZARJA				KURIR / GLAVNO MESTO GANE			
PALICA PRI BILJARDU				INSTRUMENTALNA SKLADBA / SMUČARKA BUCIK						BOJAN EMERŠIČ / SOLKANSKI FILOZOF (KLEMENT)		
EMMA WATSON			TRAPA / BRUNO PARMA					NORVEŠKI ALPSKI SMUČAR (LASSE) / FRAN ŽIŽEK				
ROB PLOČNIKA							FLAVTI PODOBNO LESENO LJUDSKO GLASBILO					
UDOBNO HIŠNO OBUVALO							NAŠA PEVKA (TANJA)					

Matjaž Hladnik

Obsojanja vredni grafiti kvarijo izgled kraja

							S	I	D	R	O	
							U	R	B	A	S	
							Z	I		V	V	
							P	U	S	T	N	A
					V	N	U	K		R	A	J
A	D	M	I	R	A	L	I	T	E	T	A	
K	O	N	C	E	P	T		O	S	E	L	
O	B		E	M	O		Z	P		L	K	
R	E	D	K	E	V		V	O	L	J	A	
D	R	E		N	E	M	O	T	A			
	D	R	E	S	D	E	N		J	U	S	
T	O	M	S	K		L	E	N	A	R	T	
O	B	A	M	A		O	C	E	V	J	E	
		T	A		A	N		S	T	E	P	
	I	L	O		P	L	A	S	T		N	H
N	O	Z	D	R	V		P	O	L	J	E	
A	G	A	T	H	A		A	R	Z	E	N	

Darovalci

V obdobju od 1. 1. 2020 do 31. 8. 2020 so 1.502,00 evrov za časopis prispevali:

Abrahamsberg Andrej, Antončič Marjeta, Bašin Sonja, Berce Mojca, Biteznik Jožef, Borsič Uroš, Božič Majda, Brezavšček Vlasta, Brezigar Jožica, Brezigar Vladimir, Černe Andrej, Černe Tomaž, Čubej Jožko, Drašček Julijana, Fakles Dragan, Gabrijelčič Fani, Gabrijelčič Marija, Gomišček Marija, Gorjup Štefan, Grobiša Marjan, Gruden Darjo, Hlede Anita, Hvalič Ana, Jakhel Jordana, Jug Anamarija, Jug Biteznik Anna Maria, Jug Jožef, Jug Ljuba, Karajič Sonja, Kikelj Valter, Kodermac Boris, Kolenc Marja, Komel Anja, Komel Anton, Komel Ksenija, Lavrenčič Marija, Leban Jožef, Leban Srečko, Makuc Danijel, Makuc Rudolf, Marinič Sandi, Markočič Darjo, Masič Repše Mirjam, Matjac Aleksander Zoran, Mavrič Alojz, Mlakar Alojz, Mlekuž Marija, Mrak Irena, Paravan Franc, Paravan Jožica, Pavlin Jožef, Perko Walter, Podveršič Marija, Slokar Tomaž, Skrt Karel, Sosič Marta, Stepančič Marija, Tepina Julijana, Terčon Brezigar Marinka, Trampuž Mladen, Uršič Liljana, Ušaj Laura, Valič Jožef, Vene Andrej, Volk Avgusta, Vuga Ivanuša, Zavrtanik Janja, Zor Anica, Zorn Anica, Živec Božica, Žnidarčič Gordana, Žnideršič Vladimir.

Vsem darovalkam in darovalcem iskrena hvala.

Transakcijski račun, na katerega lahko nakažete prispevek:
KS SOLKAN SI56012846450831390

V naslednji številki

D. Kozinc, Pogovor z županom dr. Klemnom Miklavičem.

Razstava

Korito Soče

Ljubitelji slikarstva vabljeni na ogled razstave akvarelov
Bože Bucik
v prostorih solkanske karavle v Solkanu.

Oglaševanje v našem časopisu

Solkanske podjetnike in obrtnike vabimo, da oglašujejo v 1001 solkanskem časopisu in na internetni strani KS Solkan.

Cenik oglaševanja

1 stran: 400€
1/2 strani: 200€
1/4 strani: 100€
1/8 strani: 50€
manjši oglasi: 25€

Oblikovanje oglasa: dodatnih 50%

Solkanski časopis si lahko ogledate tudi na spletni strani **www-solkan.si**.

Obvestilo

Naslednja številka 1001 solkanskega časopisa bo izšla januarja 2021. Članke in fotografije oddajte najkasneje do 5. decembra na e-naslov: 1001solkan@gmail.com. Besedil, ki niso v elektronski obliki, ne bomo sprejemali. Slike oddajte ločeno v jpg formatu. Navedite tudi vsebino slike in ime avtorja fotografije.
Naslov urednice: svetlanaplesnicar@gmail.com
Uredništvo si pridržuje pravico, da prispevke primerno priredi tako po obsegu kot po izrazu. V 1001 solkanskem časopisu se proti plačilu v skladu s sprejetim cenikom objavljajo tudi oglasna sporočila pod pogoji, navedenimi v ceniku.